

VU Research Portal

De dood in het Chinese restaurant: Een moord met vele verhalen

Havinga, E.; Hopman, S.; Melis, P.; Vastenburg, J.; Zeeman, M.; Nelen, H.; van Koppen, P.J.

2008

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Havinga, E., Hopman, S., Melis, P., Vastenburg, J., Zeeman, M., Nelen, H., & van Koppen, P. J. (2008). *De dood in het Chinese restaurant: Een moord met vele verhalen*. BOOM.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

De dood in het Chinese restaurant

In de reeks *Gerede Twijfel* verschenen de volgende delen:

- M. de Maaré & Peter J. van Koppen, *Dissidente chercheurs in Enschede. Tegenspraak in de opsporing* (2006)
- Han Israëls, *Moord in Wamel. Bewijs met liegende getuigen* (2006)
- Hans Crombag & Mirtha den Hartog, *Kindermisbruik. Het probleem van escalerende beschuldigingen* (2007)
- Eline Havinga, Suus Hopman, Petra Melis, Judith Vastenburg, Mara Zeeman, Hans Nelen & Peter J. van Koppen, *De dood in het Chinese restaurant. Een moord met vele verhalen* (2008)
- Hans Crombag & Han Israëls, *Moord in Anjum. Te veel niet gestelde vragen* (2008)

De dood in het Chinese restaurant

Een moord met vele verhalen

Eline Havinga
Suus Hopman
Petra Melis
Judith Vastenburg
Mara Zeeman
Hans Nelen
Peter J. van Koppen

© 2008 P.J. van Koppen e.a. / Boom Juridische uitgevers

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978 90 5454 870 6
NUR 824

www.bju.nl

VOORWOORD

Aan de juridische faculteit van de Universiteit Maastricht loopt het Project Gerede Twijfel, dat onder leiding staat van Han Israëls en mij.¹ In dat project worden strafzaken geanalyseerd. Daaraan werken ook, onder strikte supervisie, studenten mee. Ik bekleed ook een kleine leerstoel aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Verschillende studenten vroegen mij ook daar zo'n strafzaak te onderzoeken. Dat leidde tot de oprichting van Project Gerede Twijfel Antenne VU. Dit is het resultaat van de eerste Antenne-VU-zaak. De verantwoordelijkheid voor de analyse en rapportage in deze zaak berust bij Hans Nelen en mij.²

De zaken die worden behandeld in het Project Gerede Twijfel kunnen worden aangemeld door veroordeelden tegen wie de gerechtelijke uitspraak in gezag van gewijsde is gegaan en die menen ten onrechte te zijn veroordeeld. Ook anderen, zoals een familielid, advocaat of andere belangenbehartiger, kunnen zaken aanmelden. Het project staat onder toezicht van een Raad van Toezicht. Het heeft onder andere tot doel om studenten te leren een analyse te maken van gecompliceerde dossiers en daarnaast om inzicht te krijgen in mogelijke rechterlijke dwalingen in Nederland en de factoren die daarbij een rol spelen. En wellicht wordt af en toe iemand geholpen die onterecht is veroordeeld.

Een persistent probleem bij het onderzoek naar de zaken is het verkrijgen van een zo compleet mogelijk dossier. Vele veroordeelden hebben in de loop van de tijd verschillende advocaten gehad die geen van allen nog over een volledig dossier beschikken. Advocaten schonen hun archieven en zijn dat overigens ook verplicht te doen.

Toen wij aan de zaak gingen werken die in dit boek wordt beschreven, hadden wij geen eenvoudige toegang tot het dossier. De stukken dienden

1 Een uitgebreidere omschrijving van het project kan gevonden worden op <www.geredetwijfel.nl>.

2 Nelen is inmiddels hoogleraar Criminologie aan de Universiteit Maastricht.

te worden opgevraagd bij het openbaar ministerie, maar dat toonde zich niet bepaald welwillend bij het aanleveren van het dossiermateriaal. Op dit punt openbaarde zich een probleem dat ook voor de retrospectieve analyse van andere strafzaken van belang kan zijn. Zolang een strafzaak loopt, zijn de verdachte en zijn raadsman verzekerd van toegang op basis van een aantal artikelen uit het Wetboek van Strafvordering (bijvoorbeeld art. 19-21, art. 34 en art. 51). Zodra echter de gerechtelijke uitspraak onherroepelijk wordt en de verdachte de status van veroordeelde krijgt, kan hij zich niet op een juridische regeling beroepen om een kopie van het eigen dossier te verkrijgen. De op 1 september 2004 in werking getreden Wet Justitiële en Strafvorderlijke Gegevens (WJSG) lijkt hem in dit opzicht ook weinig soelaas te bieden, sterker nog, deze wet werd in de onderhavige casus aangegrepen om de betrokkene inzage in het dossier te weigeren.

De wetgever heeft in de WJSG weliswaar in hoge mate rekening gehouden met de belangen van de veroordeelde verdachte, maar heeft daarbij uitsluitend het scenario voor ogen gehad dat de veroordeelde verdachte niet wil dat Jan en alleman te weten komt wat hij heeft uitgespookt. Vandaar dat de wet voortdurend stelt dat gegevens alleen verstrekt kunnen worden als er sprake is van een 'zwaarwegend algemeen belang'. En dat 'zwaarwegend algemeen belang' staat volgens de wetgever per definitie op gespannen voet met het belang van de verdachte, zo blijkt uit de Memorie van Toelichting (p. 5 onderaan):

'Een officier van justitie mag bij uitstek geschikt worden geacht om het belang van de verdachte en het zwaarwegend algemeen belang zorgvuldig tegen elkaar te kunnen afwegen om vervolgens op basis van die belangenafweging te bepalen of het noodzakelijk is dat het openbaar ministerie strafrechtelijke informatie aan een derde verstrekt.'

De wetgever heeft zo te zien überhaupt niet gedacht aan de mogelijkheid dat een veroordeelde verdachte *zelf* zijn eigen dossier zou willen inzien. Want er is geen bepaling in de wet die hierover gaat. Artikel 39i WJSG komt in de buurt, maar heeft uiteindelijk primair betrekking op de vraag of een veroordeelde verdachte mag weten wat er bij justitie allemaal over hem is vastgelegd.

Het openbaar ministerie heeft, bij brief van de waarnemend hoofdadvocaat-generaal bij een gerechtshof, niettemin een beroep op de WJSG ge-

daan om een veroordeelde inzage in het eigen dossier te weigeren. Dat beroep is alleen al aanvechtbaar omdat deze wet er niet op is gericht om in dit type verzoek te voorzien. Bij de WJSG draait het veeleer om de bescherming van de belangen van de veroordeelde tegen de belangen van derden. Het argument van het zwaarwegend belang dat zich tegen verstrekking van het dossier zou verzetten, is bovendien discutabel. Het is evident dat een veroordeelde een groot belang kan hebben bij het inzien van zijn dossier, bijvoorbeeld als hij een herzieningsverzoek voorbereidt. Het verstrekken van een kopie van het dossier dient in dat geval ook het algemeen belang, in de zin dat daarmee mogelijk rechtvaardige beslissingen in individuele strafzaken worden bevorderd, hetgeen weer ten goede komt aan de legitimiteit van de strafrechtspleging in het algemeen.

Van de zaak die in dit boekje besproken wordt, kregen we uiteindelijk een redelijk compleet dossier. Dat lukte ook omdat wij met behulp van de Maastrichter advocatenpraktijk het openbaar ministerie toch tot medewerking konden bewegen. Het dossier omvat zo'n 2000 pagina's. De studie van dat dossier leidt tot de verregaande conclusie dat de veroordeelde wel eens onschuldig kan zijn veroordeeld. Men leze het navolgende.

Wij danken Julia Meijer, die haar medewerking aan dit project voortijdig moest staken, en Hugo van Roermund, die een eerdere versie van zinvol commentaar voorzag. Wij danken ook Jasper van der Kemp en Guillaume Beijers voor hun bijdrage aan de begeleiding van de studenten. Wij danken ook de twee leden van de Raad van Toezicht van het Project Gerede Twijfel, mr. Hans van der Neut en prof. mr. Theo de Roos, die voor ons het onderstaande verhaal beoordeelden.

De veroordeelde, die wij in het vervolg het pseudoniem Aldo Taziki geven, heeft gebruikgemaakt van de gelegenheid om ons te wijzen op fouten in de tekst. Hij heeft geen gebruikgemaakt van de gelegenheid om een nawoord te schrijven.

Ten tijde van het onderzoek in de zaak die in dit boek wordt beschreven, namen Eline Havinga, Suus Hopman, Petra Melis, Judith Vastenburger en Mara Zeeman deel aan het project Gerede Twijfel, Antenne Vrije Universiteit Amsterdam. Hans Nelen en Peter van Koppen waren begeleiders. Eline Havinga is nu jurist bij de directie DForZo (voormalige sectordirectie tbs) van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Suus Hopman is advocaat bij Böhler Franken Koppe Wijngaarden Advocaten te Amsterdam. Petra Melis is nu senior gerechtssecretaris bij de strafsector van het Hof 's-Gravenhage. Judith Vas-

tenburg is criminoloog en studeert nu strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Mara Zeeman is werkzaam bij het politiekorps Amsterdam-Amstelland als recherchekundige in opleiding. Ten tijde van het onderzoek voor dit boekje was Hans Nelen universitair hoofddocent aan diezelfde faculteit. Hij is nu is hoogleraar Criminologie aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht. Alleen ik doe nog hetzelfde: senior hoofdonderzoeker aan het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) te Leiden en hoogleraar Rechtspsychologie aan de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht en de Vrije Universiteit Amsterdam

P.J. van Koppen

Mei 2008

INHOUD

Inleiding	13
1 De nacht van de moord	17
De dagopbrengst	17
De telefoongesprekken	18
Heeft oma Zhang geslapen?	19
De nachtelijke gewoontes van oma Zhang	20
Oma Zhang wordt aangetroffen in Golden Garden	21
2 De plaats delict	23
Het stoffelijk overschot	24
Sporenonderzoek op de plaats delict	26
Wat de sporen leren	28
3 Het eerste opsporingsonderzoek	31
Het buurtonderzoek	31
Jacobi van de Schaloenstraat 39	31
Joyce van Halstijn	33
Sander Weerts	33
Opsporing Verzocht	34
Mevrouw Boonstra	34
Chinese verdachten	36
Afpersing of afrekening	37
De kok die niet kwam	38
De ober en de illegale kok	40
Het onderzoek wordt afgesloten	42

4 De CID levert nieuwe verdachten	43
Een CID-rapport komt uit de lucht vallen	43
Criminele organisatie	44
De bewoners van de Oudeweg	45
De onderlinge relaties	46
De jongens op de Oudeweg 92	48
Bedreiging en intimidatie	49
De positie van Joyce	51
5 Verklarende verdachten	53
Eerste scenario: de meisjes als toeschouwers	54
De avond van 3 juli	54
Tijdstip aankomst in de Schaloenstraat	54
Wat gebeurt er bij aankomst?	55
Door het raam kijken	55
Naar binnen gaan	56
Tweede scenario: de meisjes nemen deel aan het misdrijf	56
Aankomsttijd in de Schaloenstraat	57
Kennis over de verblijfplaats van oma Zhang	57
Verblijfplaats van oma Zhang	58
Ophalen van oma Zhang: personen en vervoer	59
Route	60
Communicatie met oma Zhang	60
Het restaurant binnen	61
In de keuken	62
Vuurwapens en handschoenen	64
Hoe is oma Zhang om het leven gekomen?	66
De staat van de keuken	67
De gokkast	68
Vertrek	69
De waarde van de verklaringen van de meisjes	69
Joyce van Halstijn	69
Clarissa Nagteren	70
Julia van de Lateringen	71
De verhorende rechercheurs	72
Rechercheurs Heideman en Van Amersfoort	72
Rechercheur Van Ginkel	76

6 Nieuw sporenonderzoek	79
Het letsel van oma Zhang en de verklaringen van de meisjes	80
De sporen en de verklaringen van de meisjes	80
7 De werkwijze bij andere inbraken	83
8 Alibi's van twee verdachten	89
Aldo	89
Abdoel	92
9 Het schuldige scenario	97
Het scenario van het openbaar ministerie	97
Bij de rechtbank	99
Bij het Hof	100
De kracht van het bewijs tegen Aldo	105
10 Onschuldige scenario's	107
Scenario 1: De meisjes beschermen anderen	107
Scenario 2: De meisjes hebben het gedaan	110
Scenario 3: Redraging	112
11 Conclusie	115
Literatuur	117
Bijlage: De personen	119

INLEIDING

Moord en doodslag zijn vrij zeldzame delicten. Al vele jaren schommelt het aantal rond de 200 per jaar. Dergelijke zaken worden in de wandeling met moorden aangeduid, ook al betreft het in een aantal gevallen de variant zonder voorbedachte rade, doodslag. In verreweg de meeste gevallen hebben dader en slachtoffer voor de moord iets met elkaar te maken; zij hebben een relatie, zijn lid van dezelfde familie of doen, al dan niet criminele, zaken met elkaar. In verreweg de meeste gevallen worden moorden gepleegd door één of hooguit twee daders.³

De moord op de 56-jarige mevrouw Zhang in de nacht van 3 op 4 juli 1993 is binnen de al zeldzame categorie van moordzaken weer een zeer bijzondere. Er is geen voorafgaande relatie tussen het slachtoffer en de vermeende daders vastgesteld en voor deze moord is een uitzonderlijk groot aantal mensen veroordeeld: drie mannen voor het medeplegen, drie vrouwen voor medeplichtigheid.⁴ Wellicht iets minder uitzonderlijk is dat een deel van de veroordeelden tot het bittere eind enige betrokkenheid bij het misdrijf is blijven ontkennen.

In de ochtend van 4 juli 1993 wordt het dode lichaam van mevrouw Zhang gevonden in de keuken van het Chinese restaurant Golden Garden in Sittard. Zij is de moeder van de eigenaar van het restaurant. Voor de leesbaarheid van het verhaal noemen wij haar verder oma. Oma is op brute wijze om het leven gebracht. De schouwarts constateert dat zij weliswaar door verwurging is overleden, maar dat zij voordien ernstig is mishandeld.

3 Al deze wijsheid ontlenen wij aan Leistra & Nieuwbeerta (2003) en Nieuwbeerta & Leistra (2007).

4 Paul Nieuwbeerta meldde ons dat volgens zijn gegevens slechts in enkele gevallen zes of meer personen als daders zijn aangemerkt voor een moord. Het gaat onder andere om de Bende van Venlo (begin jaren negentig), de veldslag bij Beverwijk tussen supporters van de voetbalclubs Ajax en Feijenoord, waarbij Picorni om het leven kwam (1997) en de Arnhemse villamoord aan de Apeldoornseweg (1998).

Er zijn geen sporen van braak aan het restaurant. Het lijkt er dus op dat oma de daders zelf heeft binnengelaten. De gokkast in het restaurant is opengebroken. De buit is niet erg groot; vermoedelijk minder dan 500 euro. Maar is het motief voor de moord op oma ook roof? Een eenduidig antwoord op die vraag levert het opsporingsonderzoek niet op. Het onderzoek loopt al vrij snel vast en wordt beëindigd op 9 september 1993.

Ruim een half jaar later, in maart 1994, wordt het onderzoek nieuw leven ingeblazen na een melding van de Criminele Inlichtingen Dienst (CID) in Den Haag.⁵ De tip die de CID heeft gekregen, wijst een groep jongeren aan als dader van de moord. De jongens worden in het dossier consequent omschreven als een groep Marokkaanse jongens. Dat is onjuist, want één van hen is Surinamer (Ali Benasker) en een ander is Turk (Said Yahsib). Wij zullen trachten correcter te zijn dan het dossier en het steeds hebben over de groep jongens.

De jongens en meisjes treffen elkaar regelmatig in een pand aan de Oudeweg te Sittard, waar een aantal van hen woont. Twee van de meisjes, Joyce van Halstijn en Clarissa Nagteren, worden vele malen verhoord. Zij leggen een aantal verklaringen af die niet alleen belastend zijn voor henzelf, maar ook voor een aantal anderen. Uiteindelijk worden deze twee meisjes, tezamen met Julia van de Lateringen en de mannen Ahmed (Aldo) Tarziki, Abdoel Laytham en Ali Benasker vervolgd voor de moord.

De drie meisjes worden op 2 november 1994 door de rechtbank veroordeeld voor medeplichtigheid aan doodslag. Van hen gaat alleen Julia tegen het vonnis in hoger beroep. De drie jongens worden op 11 juli 1995 door het Gerechtshof Den Bosch onherroepelijk veroordeeld voor het medeplegen van doodslag. Zij krijgen aanzienlijk zwaardere straffen dan de meisjes.

De meisjes mogen dan een bekentenis hebben afgelegd, de jongens hebben altijd hun onschuld volgehouden. Eén van de drie, Ahmed Tarziki, heeft zich niet bij zijn onherroepelijke veroordeling willen neerleggen. Hij heeft inmiddels verschillende pogingen ondernomen om alsnog zijn onschuld aan te tonen. Uiteindelijk heeft hij zijn zaak aangemeld bij het Project Gerede Twijfel. Dit boek is het verslag van ons onderzoek naar de schuld of onschuld van Ahmed Tarziki. Wij noemen hem bij zijn bijnaam: Aldo.

5 Tegenwoordig aangeduid als Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE).

Aldo heeft inmiddels een gevangenisstraf van tien jaar uitgezeten. Voor het bewijs van zijn medeplegen heeft het Hof zich uitsluitend gebaseerd op de verklaringen van Julia, Joyce en Clarissa. Er zijn geen sporen van de drie jongens gevonden en er zijn geen andere getuigen die hen als daders hebben aangewezen.

In onze analyse van de veroordeling van Aldo is derhalve een grote plaats weggelegd voor de verhoren van de meisjes. Wij hebben onze analyse uitsluitend verricht op basis van het dossier van de strafzaak tegen Aldo. De dossiers van de andere vijf verdachten zijn, hoewel mogelijk ook relevant voor de zaak van Aldo, buiten beschouwing gelaten omdat wij daarover niet beschikten. Ook is er geen eigen onderzoek ter plaatse verricht of met andere betrokkenen dan Aldo gesproken. In onze analyse volgen wij de chronologie van het opsporingsonderzoek.

DE NACHT VAN DE MOORD

Wat er precies is gebeurd in de nacht van 3 op 4 juli 1993 weten we niet, want de verklaringen over die nacht zijn gedurende de gehele strafzaak nogal tegenstrijdig gebleven. Maar niet alles is onduidelijk. Het staat vast dat oma Zhang de avond van zaterdag 3 juli in het huis van haar zoon was. Dat huis is vlak bij het restaurant, vrijwel letterlijk aan de overkant. Zij was daar om op haar kleinkinderen te passen. We weten ook zeker dat op zondagochtend 4 juli rond 11 uur haar dode lichaam door een aantal werknemers werd gevonden in de keuken van het restaurant. Wat zich in de tussentijd in het huis van haar zoon, op straat en in het restaurant heeft afgespeeld, blijft tot op de dag van vandaag in nevelen gehuld.

De activiteiten van het Recherche Bijstandsteam⁶ dat na de vondst van het slachtoffer wordt gevormd, spitsen zich in eerste instantie toe op het horen van getuigen binnen de Chinese omgeving van het slachtoffer, sporenonderzoek en buurtonderzoek. Daarnaast wordt op instigatie van de politie in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* aandacht besteed aan de zaak.

De dagopbrengst

Zoon Zhang en zijn vrouw zijn op 3 juli in Tongeren in België, omdat zij daar net een nieuw restaurant hebben geopend. Oma Zhang past in het huis van haar zoon op de kinderen, een meisje van 16 maanden en een jongetje van drie jaar. Zij past wel vaker op de kinderen. In dat huis wonen naast het gezin van zoon Zhang ook twee hulpkoks, Ting Liao en Guang Yin. Beiden verklaren later dat zij die nacht in het huis hebben geslapen. Voordat zij gingen slapen, hebben zij oma nog gezien. Yin vertelt dat hij op 3 juli 1993 na het werk in het restaurant om 22:30 uur naar het huis is gegaan. Oma

6 Tegenwoordig aangeduid als Team Grootschalige Opsporing (TGO).

Zhang heeft voor hem de deur geopend. Yin is na aankomst direct naar de zolderkamer gegaan die hij met Liao deelde. Liao is volgens Yin ongeveer een half uur later gearriveerd. Yin heeft televisie gekeken en een douche genomen en is rond middernacht gaan slapen. Yin zegt dat hij die nacht niets bijzonders heeft gehoord of gezien. De telefoon is op de zolderkamer niet te horen.

Hulpkok Liao vertelt dat hij rond 23:00 uur getuige is geweest van de overdracht van de dagopbrengst van het restaurant door ober Fong Cheng aan oma Zhang. Ober Cheng – voor wie wij verder zijn bijnaam Kelvin gebruiken – bevestigt dat, zij het pas in tweede instantie. Eerst zegt hij dat hij op 3 juli als laatste, en alleen, het restaurant heeft verlaten. Hij heeft om ongeveer 23:00 uur de dagopbrengst naar oma Zhang gebracht, in het huis van haar zoon. In een latere verklaring zegt Kelvin dat hij samen met Liao om ongeveer 23:00 uur uit het restaurant is vertrokken. Hij komt oma Zhang halverwege op straat tegen en draagt het geld ter plaatse aan haar over. Oma Zhang zou naar het restaurant zijn toegekomen omdat de dagopbrengst gewoonlijk eerder, rond 22:30 uur, wordt langsgebracht. Liao en oma Zhang zouden daarop samen zijn vertrokken naar het huis van de zoon van oma Zhang. Kelvin heeft in zijn eerdere verklaring Liao niet genoemd, zegt hij, omdat Liao illegaal in het land verblijft.

Liao gaat na thuiskomst naar de zolderkamer, waar de andere – ook illegaal in het land verblijvende – kok Yin al televisie zit te kijken. Hij gaat rond 2:00 uur slapen en heeft voor die tijd niemand de woning uit horen gaan en ook geen telefoon gehoord. Het wordt uit het dossier niet duidelijk of de deurbel op de zolder te horen is.

Op 7 juli 1993 wordt de dagopbrengst van het restaurant, zoals die na de moord is aangetroffen in het huis van zoon Zhang, door laatstgenoemde en een rechercheur nageteld en vergeleken met de kassastroken. Het gevonden bedrag klopt precies.

De telefoongesprekken

De dochter van oma Zhang, Kiang Zhang, zegt dat zij die nacht nog om 0:15 uur met haar moeder heeft getelefoneerd. Het verslag van deze mededeling is in het proces-verbaal nogal gebrekkig. Er wordt niet vermeld waar haar moeder zich op dat moment bevond – we leven nog in het pre-gsm-tijdperk – hoe lang het gesprek duurde en waarover het ging. Even daarna (rond 0:30 uur) belt restauranteigenaar Chang Zhang vanuit Tongeren met zijn moeder. Zij spreken over de controle van het restaurant, omdat het vol-

gens Zhang wel eens voorkomt dat het personeel 'de lichten niet uitdoet of iets dergelijks'. Hij vermoedt daarom dat zijn moeder in nachtkleding naar het restaurant is gegaan voor controle. In een latere verklaring zegt eigenaar Zhang dat hij tijdens het telefoongesprek zijn moeder heeft gevraagd op 4 juli 1993 om 9:00 uur de deur van het restaurant in Sittard open te doen voor Wei Deng, de chef-kok van het restaurant in Tongeren. Deng zou vlees komen halen om mee te nemen naar Tongeren. Het vlees moet daarvoor uit de koelcel worden gehaald. De volgende dag controleert eigenaar Zhang of het vlees is verplaatst, maar dit blijkt nog op dezelfde plaats in de koelcel te liggen. Eén van de koks, genaamd Tao, bevestigt dit. Kok Deng bevestigt ook dat hij in de nacht van 3 op 4 juli 1993 omstreeks 0:30 uur met eigenaar Zhang heeft afgesproken dat hij het vlees zou ophalen en dat oma de deur zou opendoen. Verschillende anderen in Tongeren bevestigen het telefoongesprek met oma, al zijn ze het niet geheel eens over het exacte tijdstip.

Resumerend, de laatste persoon die oma Zhang heeft gesproken in de nacht van 3 op 4 juli 1993 is waarschijnlijk haar zoon geweest, restaurant-eigenaar Zhang, die haar na middernacht heeft gebeld.

Heeft oma Zhang geslapen?

Wat oma na het telefoongesprek heeft gedaan, is minder duidelijk. Haar schoondochter Sying Huang zegt dat zij niet kan zien of oma in het huis heeft geslapen. Meestal slaapt ze op de bedbank of op de bank in de kamer. Het dekbed op de bedbank is in de war, maar dit kan ook door de kinderen zijn gedaan bij het spelen. De bedbank staat namelijk in de kamer van de kinderen.

Het is onduidelijk of de kleding waarin oma Zhang is aangetroffen kleding was die zij als slaapkleding gebruikte. De man van oma Zhang, Chen Zhang – verder te noemen opa Zhang – spreekt zichzelf op dit punt een aantal maal tegen. Wel is duidelijk dat het niet dezelfde kleding is die zij de voorgaande dag overdag heeft gedragen. Die kleding wordt namelijk gevonden in het huis van haar zoon.

De sieraden van oma zijn ook voor een deel verdwenen. Oma Zhang droeg volgens haar zoon eigenaar Zhang nogal wat sieraden: een gouden schakelketting met gouden hanger met driehoekig jade (waarde ongeveer 2000 euro), een gouden horloge (1000 euro), gouden oorbellen met een rond jade steentje (125 euro), een gouden ring met ovale jade steen (150 tot 250 euro), een slavenarmband van lichtgroene jade (50 euro), en een

gladde, zilveren ring. Een gouden oorbel en de hanger van de ketting zijn teruggevonden bij het lijk van oma Zhang in de keuken van het restaurant. Later is ook de andere oorbel in de keuken gevonden. De andere sieraden zijn verdwenen.

Er is in het dossier geen informatie te vinden over de gewoonten van oma Zhang bij het dragen van haar sieraden. Een interessante vraag blijft daarom onbeantwoord, namelijk of oma Zhang met al deze sieraden is gaan slapen of dat zij ze weer heeft aangedaan toen zij naar het restaurant ging. Dit wordt weldra belangrijk. Het lijkt namelijk onwaarschijnlijk dat oma met al die sieraden is gaan slapen; het is ook onwaarschijnlijk dat zij ze weer om heeft gedaan toen zij, in de versie van het openbaar ministerie, door de overvallers van huis werd gehaald. Oma Zhang heeft zich dus waarschijnlijk voorbereid op de nacht door zich om te kleden, maar het is onduidelijk of zij geslapen heeft in de nacht van 3 op 4 juli 1993.

De nachtelijke gewoontes van oma Zhang

Oma Zhang ging soms al om 6:00 uur naar het restaurant om op de gokkast te spelen, vertelt haar zoon. Zij had daarvoor vaak een zakje met munten van vijf gulden bij zich. Zo'n zakje wordt ook gevonden in de zak van de broek die oma op 3 juli droeg. Maar die broek wordt gevonden in het huis van eigenaar Zhang, met het zakje munten erin.

Oma ging volgens haar zoon ook wel eens 's nachts naar het restaurant om 'goederen voor eigen gebruik' te halen. Hij zegt ook dat hij denkt dat oma Zhang onmiddellijk naar het restaurant zou gaan als ze het idee zou hebben dat er iets aan de hand was. Ze verstaat bijna geen Nederlands, maar als iemand de naam 'Golden Garden' zou zeggen, zou ze naar het restaurant gaan.

Oma ging meestal door de deur van het afhaalgedeelte van het restaurant naar binnen. Ze liet die deur dan onafgesloten. Die deur werd de ochtend van 4 juli ook in die staat aangetroffen.

Oma Zhang liet, althans volgens haar jongste zoon, de kinderen van zijn broer regelmatig even alleen als zij aan het oppassen was om de zaak te openen of om koffie te drinken en te kletsen. De kinderen waren er volgens hem aan gewend geraakt om alleen te zijn; de oudste – een jongetje van drie – kon zichzelf goed bezighouden met speelgoed of de televisie. Oma Zhang vertelde dan tegen hem dat ze even weg moest en bleef 'zeker geen uren weg'. Ook op 4 juli 1993 is het jongetje in de woonkamer gevonden. Hij zegt dat hij zijn oma die ochtend niet heeft gezien.

Oma Zhang had de beschikking over verschillende sleutels. Zij beschikte over de sleutel van haar eigen woning, de sleutel van de woning van haar zoon en de sleutels van Golden Garden. Zij kon zich dus op eigen gelegenheid tussen de verschillende locaties bewegen. De sleutelbos van oma Zhang is na haar dood niet teruggevonden.

Oma Zhang wordt aangetroffen in Golden Garden

Op zondagochtend 4 juli 1993 gaan vier medewerkers van restaurant Golden Garden rond 11:00 uur aan het werk. Het zijn drie koks, Chong Kong Long, Fai She en Park Tao en de serveerster Chi Li. Hun verklaringen over hoe zij oma Zhang aantreffen, komen vrijwel overeen, hoewel de drie koks eerst niet reppen over de aanwezigheid van serveerster Li. Zij verblijft namelijk illegaal in het land.

Long, She en Tao vinden even voor 11:00 uur de deur van het afhaalgedeelte van het slot. Dat vinden zij niet vreemd, omdat ober Kelvin of oma Zhang meestal al binnen is als zij 's ochtends aankomen. Maar zij vinden ook iets ongebruikelijks: het licht in de keuken brandt en zij zien dat de gokkast is opengebroken en het geldbakje van de kast op de grond ligt.

In de keuken vinden zij het dode lichaam van oma Zhang. Long schreeuwt en loopt weg. Vervolgens neemt ook Fai She een kijkje in de keuken, gewapend met een meubelstuk zodat hij zich tegen eventuele inbrekers kan verdedigen. Tao gaat snel naar de snackbar naast het restaurant. Die snackbar, Sjakies Smikkel, zal ook nog een andere rol spelen in het verhaal. De eigenaar van deze snackbar, Casper Bosman, belt om ongeveer 10:55 uur de politie. Van deze melding is proces-verbaal opgemaakt. She is ondertussen naar het huis van oma Zhang gerend om haar man te halen. Tao belt in afwachting van de politie de in België verblijvende zoon, eigenaar Zhang. Iets na elfen is de politie ter plaatse.

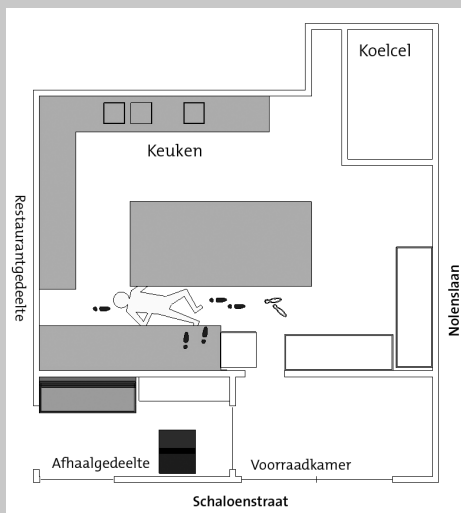
Li, de serveerster zonder legale verblijfstatus, arriveert zo'n vijf minuten eerder in Golden Garden dan de drie koks. Ook zij gaat door de niet afgesloten deur naar binnen. Li ziet wel dat het licht in de keuken aan is, maar gaat direct aan het werk. Ze doet de deur van het restaurantgedeelte van het slot, zet een decoratieboom buiten en gaat zich in het toilet opmaken. Ze hoort dan de koks binnenkomen, tegen elkaar zeggen dat de gokkast is opengebroken en als zij de gil van Long hoort, verstopt zij zich in de wc. Als Li hoort roepen dat oma Zhang 'neer ligt', loopt ze in paniek naar buiten. Zij gaat naar het huis van eigenaar Zhang en past daar op de kinderen.

Er is nog één werknemer die bespreking behoeft. Wij meldden al dat kok Wei Deng van het restaurant in Tongeren rond 9:00 uur vlees zou komen halen. Dat heeft hij niet gedaan. Hij sliep die nacht in Weert, zegt hij. Hij heeft zich verslapen en is niet naar Sittard, maar direct naar België gereden. Hij heeft daarover niet gebeld met het restaurant in Tongeren. Hij komt naar eigen zeggen om ongeveer 12:00 uur in het Belgische restaurant aan. Was het vlees in Tongeren niet meer nodig? Op het verhaal van Deng komen we nog terug.

DE PLAATS DELICT

Het restaurant waar oma Zhang is vermoord, ligt in een woonwijk in Sittard, vlak bij de kruising van de Schaloenstraat en de Nolenslaan. De voorgevel is aan de Schaloenstraat. Er zijn in die voorgevel drie toegangsdeuren: links een deur naar het restaurantgedeelte, in het midden een deur die toegang geeft tot het afhaalgedeelte en rechts een dubbele deur voor de voorraadruimte en de keuken. De rechter zijgevel en de achtergevel zijn blinde muren en in de linker zijgevel zit een raam. Deze ramen en deuren blijken later belangrijk te zijn.

Het restaurantgedeelte is, van de straat gezien, aan de linkerzijde van het pand (deze is niet in de plattegrond opgenomen), het afhaalgedeelte is gelegen aan de voorzijde van het pand tussen het restaurant en de voorraadruimte, de keuken ligt rechts van het restaurantgedeelte en achter het afhaalgedeelte en de voorraadruimte.

Figuur 1 Schematische situatie in de keuken.

De politie is rond 11:00 uur ter plaatse. De rechercheurs lopen het afhaalgedeelte in en zien hier dat de gokkast is opengebroken. Ook liggen zwartkleurige scherven op de grond die één van de getuigen onder een bank schuift. In de keuken zien ze een kooktoestel op de grond liggen met daaronder twee zwarte meisjesschoenen. Aan de linkerzijde van het kookgedeelte op de vloer ligt het lichaam van een vrouw op de rug. In de linkermondhoek bevindt zich een straal opgedroogd bloed en haar voorhoofd is bont en blauw.

Het stoffelijk overschot

De schouwarts komt om 12:10 uur. Hij constateert aan het slachtoffer een wijde licht stijve pupil, beginnende lijkstijfheid en ‘met de hand voelbare daling van de lichaamstemperatuur’. Oma Zhang heeft nogal wat verwondingen: verwondingen aan het hoofd, gezwollen oogleden, een brilhematoom en bloedverlies uit neus, mond en linker oog.

Als de schouwarts later die dag, om 16:45 uur, het lichaam van oma Zhang in het mortuarium nader bekijkt, noteert hij lijkvlekken en een gezwollen rood gelaat. Maar hij ziet ook nog meer verwondingen, want oma heeft op verschillende plaatsen blauwe plekken. Zij lijkt ook gewurgd te zijn: zij heeft puntvormige bloedinkjes in de hals en nek, in het gelaat en aan de binnenzijde van de oogleden. Daarbij vindt de schouwarts in de hals een ‘horizontale streepvormige afdruk van een (mogelijk stomp) voorwerp, mogelijk passend bij een voorwerp gebruikt voor verwurging’. Op het achterhoofd zit een kale plek ter grootte van een gulden met aan de rand een puntvormige verwonding.

Een dag later wordt sectie op het lichaam van oma Zhang verricht. Dat wordt gedaan door patholoog-anatoom Voortman in wat toen nog het Gerechtelijk Laboratorium in Rijswijk was, maar nu het Nederlands Forensisch Instituut heet dat inmiddels in Den Haag is gevestigd.

‘De voorlopige sectiebevindingen wijzen op verstikking als doodsoorzaak opgeleverd door inwerking van uitwendig mechanisch, hevig samendrukkend geweld op de hals, passend bij wurging of wurggreep. Daarbij heeft uitwendig mechanisch botsend en samendrukkend geweld op hoofd, borstkas en het bovenste deel van de buik ingewerkt, waardoor on-

der meer beiderzijds verscheidene ribbreuken zijn veroorzaakt. Door overstrekking van de halswervelkolom – bijvoorbeeld doordat het hoofd heftig naar achteren slaat – is beschadiging van de halswervelkolom aan de voorzijde ontstaan, zogenaamd hyperextensie letsel,' schrijft Voortman. Kort gezegd zijn schouwarts en patholoog-anatoom het erover eens: oma Zhang is hevig mishandeld en door verwurging om het leven gebracht.

De schouwarts vindt een tijdstip van overlijden korter dan 8 uur en langer dan 4 uur voor zijn onderzoek het meest waarschijnlijk. Oma is volgens hem dus tussen 4:10 en 8:10 uur overleden. Waarop hij dit baseert, wordt uit het dossier niet duidelijk. Gewoonlijk wordt het tijdstip van overlijden vastgesteld aan de hand van de temperatuur van het slachtoffer en de omgeving. In dit geval zijn echter geen temperatuurmetingen verricht. Wel worden het vuil van onder de nagels van het slachtoffer en haar kleding veiliggesteld.

De kleding van het slachtoffer zit niet geheel ordelijk. Het shirt en het hemd zijn enigszins omhoog geschoven, het hemd is naar links gedraaid en de broek en de slip zijn iets omlaag geschoven. Dit zou iets kunnen zeggen over wat er precies met het slachtoffer is gebeurd, ware het niet dat niet zeker is wanneer dit is geconstateerd: voor of nadat getuigen het lichaam verplaatsten. Uit de toestand van de kleding kan dus niets meer worden afgeleid.

Op drie plaatsen op het shirt van oma Zhang wordt bloed gevonden: in de linker- en de rechteroksel en aan de achterzijde (onderzijde) van de rechtermouw van het shirt. Het blijkt later bloed te zijn van oma, maar op die plekken is zij niet gewond geraakt en het bloed zit alleen aan de buitenzijde van het shirt. Er zijn hiervoor drie mogelijke oorzaken: (1) het bloed van oma is tijdens het mishandelen daarheen gespetterd, (2) een dader heeft haar daar vastgepakt, terwijl hij bloed aan de hand had, (3) getuigen hebben haar versleept, maar dat is minder waarschijnlijk, want er is geen verslag van getuigen met bloed op de handen.

Vermoedelijk is het lijk van oma versleept. Dit wordt ondersteund door het volgende: de mouwnaad in de linkeroksel van het shirt is op het snijpunt van deze naad met de zijnaad van rug/borstpand over een lengte van ongeveer 1 cm los. Misschien is dat door een dader losgetrokken. Ook op drie andere plaatsen wordt nog bloed van het slachtoffer gevonden: op de voorzijde van het hemd boven de onderboord, aan de buitenzijde van de broek ter hoogte van het linker dijbeen en aan de onderzijde van de linker broekspijp. Er zijn op de broek tevens vijf haren gevonden en veiliggesteld.

Sporenonderzoek op de plaats delict

Bij misdrijven heeft men het liefst betrouwbare ooggetuigen. Die kunnen vaak precies vertellen wat er is gebeurd en meestal ook nog wie het misdrijf pleegde en waarom.⁷ Forensische sporen leveren slechts in uitzonderingsgevallen een compleet verhaal op. Daarnaast vergen zij interpretatie in het licht van hetgeen vermoedelijk is gebeurd. Forensische sporen zeggen alleen maar iets in combinatie met andere gegevens. Als bijvoorbeeld vingerafdrukken van de verdachte worden gevonden op de plaats delict, zeggen die alleen maar iets in combinatie met de ontkenning van de verdachte dat hij ooit op de plaats delict is geweest. Forensische sporen leveren in die zin meer problemen op dan getuigen.⁸ Dat betekent natuurlijk niet dat het verzamelen van forensische sporen een zinloze bezigheid is; er moet alleen niet te veel van worden verwacht, want in slechts 1% van de ernstige misdrijven helpen forensische sporen bij het vinden van de dader.⁹

Dat geldt ook voor de moord op oma. Met de sporen die worden gevonden in het restaurant zijn de verdachten niet gevonden. Toch zeggen zij wel iets over wat er is gebeurd. Wij lopen eerst de sporen langs en bespreken dan wat zij mogelijk betekenen.

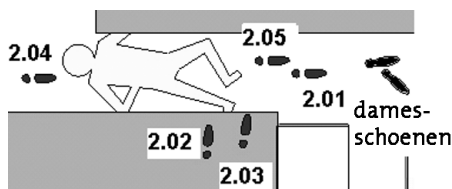
Aan geen van de toegangsdeuren van het restaurant zijn braaksporen gevonden. Dat stemt overeen met de verhalen van de personeelsleden. Aan de gokautomaat wordt wel braakschade ontdekt. Twee kleppen blijken opengewrikt te zijn. De drie geldbakken die onder in de kast hebben gestaan, liggen leeg naast de kast op de vloer.

Op de deur van het afhaalgedeelte worden zeven vingersporen veiliggesteld. Geen van deze sporen heeft geleid tot een mogelijke verdachte. In de keuken zijn geen bruikbare vingerafdrukken aangetroffen, maar meer vegen. In de keuken worden wel verschillende schoensporen gevonden. Sporen 2.01, 2.04 en 2.05 staan op de vloer bij het slachtoffer (zie figuur 2). Sporen 2.02 en 2.03 worden gevonden op de werkbank naast het slachtoffer. De sporen 2.01 t/m 2.04 blijken van de koks te zijn die oma Zhang hebben gevonden. Spoor 2.05 is niet herleid tot een persoon, omdat het meer vegen zijn.

7 De Poot, Bokhorst, Van Koppen & Muller (2004).

8 Van Koppen & Elffers (2006).

9 De Poot et al. (2004).

Figuur 2 Voetsporen rond het lichaam.

Op de vloer onder de kookunit ligt een gasbrander die bij dit kooktoestel behoort. Op de gasslang van dit kooktoestel zitten verschillende donkerkleurige haren. Deze worden voor verder onderzoek veiliggesteld en gemerkt met het nummer 2.06. Onder de werktafel naast het slachtoffer wordt ongeveer ter hoogte van het heupgewricht van oma een hoeveelheid zwarte haren aangetroffen. Deze worden voor verder onderzoek veiliggesteld en gemerkt met het nummer 2.10. Op ongeveer 40 centimeter van de linker-voet van het slachtoffer ligt voor de kookunit een rode/witte doek. Ook op deze doek bevinden zich donker gekleurde haren. De doek wordt in zijn geheel voor verder onderzoek veiliggesteld en krijgt het nummer 2.11.

Er wordt ook bloed gevonden in de keuken. Op het bovenblad van de tafel naast het slachtoffer worden enkele bloedvlekjes gevonden, de nummers 2.07a en 2.07b. Naast de opengebroken gokkast wordt een druppel bloed gevonden – veiliggesteld onder nummer 1.04 – die later nogal wat discussie zal veroorzaken.

De technische recherche schrijft in het proces-verbaal dat de keuken er in het algemeen ordelijk uitziet. Op de kookunit zijn, aan de zijde waar het slachtoffer is gevonden, enkele kooktoestellen verschoven. Een kooktoestel ligt in onderdelen uit elkaar. Het lijkt erop dat er een schermutseling heeft plaatsgevonden. Maar dat wisten we al, want het slachtoffer is mishandeld.

Onder het kooktoestel op de grond worden twee meisjesschoenen gevonden. De schoenen wijzen beide met de hakken in de richting van het slachtoffer. De rechterschoen ligt vast onder het kooktoestel, de linker niet.

Na het verplaatsen van het slachtoffer wordt op de vloer een gouden hanger met jade en een enkele gouden oorbel gevonden. Ze krijgen nummers 2.20 en 2.21. De zoektocht naar de sieraden van oma Zhang is kennelijk niet erg grondig geweest, want een paar dagen later wordt bij schoonmaakwerkzaamheden door een kok de tweede oorbel gevonden.

In de gokkast wordt een kaartje aangetroffen waarop twee tellerstanden staan genoteerd. De verbalisanten maken aan de hand van dat briefje en de huidige tellerstanden een berekening van de mogelijke inhoud van de gokkast voordat die werd gestolen. Zij komen uit op f 965,75. Dit blijkt later nog belangrijk te zijn.

Wat de sporen leren

De recherche heeft ongetwijfeld aan de hand van de sporen geprobeerd te reconstrueren wat er in het restaurant is gebeurd. Het denken van de recherche wordt echter, jammer genoeg, niet weergegeven in het dossier. Wij stellen daarvoor onze interpretatie van de sporen in de plaats.

De daders moeten door de deur van het afhaalgedeelte naar binnen zijn gegaan, want alleen die deur was volgens serveerster Li van het slot toen zij arriveerde. In het restaurant zijn geen sporen gevonden, dus de daders zijn waarschijnlijk van daaruit naar de keuken gegaan en niet in het restaurantgedeelte geweest. De doorgang van het afhaalgedeelte naar het restaurantgedeelte is dusdanig smal dat iemand met een normaal postuur hier alleen zijdelings door kan. Het is daarom onwaarschijnlijk dat de daders en het slachtoffer hierlangs zijn gekomen. Daarvoor is nog een argument: het restaurantgedeelte is vanaf de weg zichtbaar en we mogen aannemen dat de daders met het slachtoffer uit het zicht van toevallige passanten wilden blijven.

In de keuken heeft een schermutseling plaatsgevonden. Er worden enkele pollepels en roerspanen op de grond aangetroffen en er ligt een kookunit uit elkaar, waarvan een deel op de grond ligt, bovenop de meisjesschoenen, de schoenen van oma Zhang.

In de keuken worden niet veel bloedsporen gevonden, maar gezien het feit dat het slachtoffer alleen in haar gezicht heeft gebloed, is dat niet verwonderlijk. De schoensporen op haar kleding duiden erop dat het slachtoffer is geschopt. Daarnaast is ze waarschijnlijk gevallen, geslagen of gestompt. Dit kan worden afgeleid uit de gebroken ribben en kneuzingen van het slachtoffer.

Op de kleding van oma Zhang zitten etensvlekken en vuil. Op de foto's van de plaats delict is te zien hoe vettig en vies de kleding van het slachtoffer is geworden door de aanraking met de vloer. Het is geen straatvuil, maar vuil dat precies past in het beeld van de keuken waar het slachtoffer is aangetroffen. Dit is ook een aanwijzing dat er wrijving is geweest tussen de kleding van oma Zhang en de vloer; vermoedelijk is ze versleept.

Het shirt en het hemd zijn enigszins omhoog geschoven. Het hemd is naar links gedraaid zodat het linkerzakje rechts onder de navel zit. De broek en de slip zijn iets omlaag geschoven. Voor het verplaatsen zijn nog andere argumenten. Ten eerste zijn op onder andere de oksels van het shirt van het slachtoffer bloedsporen gevonden, terwijl zij op die plaatsen niet is verwond. Dit lijkt erop te duiden dat het slachtoffer onder haar armen is vastgepakt door iemand die het bloed van het slachtoffer aan de handen had. Daarnaast is de mouwnaad in de linkeroksel op het snijpunt van deze naad met de zijnaad van rug/borstpand over een lengte van ongeveer 1 cm los. Misschien is dat door een dader losgetrokken tijdens het verslepen. Ten derde heeft het slachtoffer haar schoenen verloren. Deze schoenen liggen op ongeveer 1.40 meter van haar lichaam, met de hakken naar haar toe gericht. De schoenen zijn waarschijnlijk uitgevallen toen het slachtoffer werd opgetild, of zijn uitgedaald bij het verslepen. Op de schoenen ligt een deel van de kookunit. Deze unit is dus gevallen nadat oma Zhang haar schoenen heeft verloren en dus nadat zij is verplaatst. Maar dan rijst de vraag of oma nu door de dader of door getuigen is verplaatst. De sporen, zoals het bloed onder de oksel, suggereert dat het door de dader of daders gebeurde, want er is geen verslag van getuigen met bloed op de handen. Maar zeker is dit allemaal niet.

Aan de hand van het beeld dat de sporen opleveren, kunnen sommige scenario's worden uitgesloten. Zij kunnen dus gebruikt worden om verklaringen van verdachten daaraan te toetsen, zoals wij hieronder zullen doen.

HET EERSTE OPSPORINGSONDERZOEK

Vanaf 4 juli 1993 werkt een recherchebijstandsteam aan de opsporing van de daders van de moord op oma Zhang. Op 9 september van hetzelfde jaar wordt het onderzoek zonder resultaat afgesloten. In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van dat eerste opsporingsonderzoek.

Het buurtonderzoek

Op 4 juli 1993 is direct begonnen met een buurtonderzoek in de straten rond het restaurant. Daarbij hebben ongeveer 50 mensen een verklaring afgelegd over wat zij hebben gezien of gehoord. De meeste van die verklaringen gaan over mensen met een Aziatisch uiterlijk die de getuigen op de dagen rond de moord in de buurt hebben gezien, maar ook over een 'zwerver' met halfang haar die in de buurt blijkt rond te hangen. Die zwerver wordt beschreven door een aantal bewoners van de Schaloenstraat. Het is een man van 30 à 35 jaar oud, 1.80 à 1.90 meter lang, die volgens de getuigen al dan niet krullend donkerblond tot zwart lang haar heeft tot op de schouders. Hij is door de politie niet opgespoord. Een enkele bewoner heeft hem gezien tussen restaurant Golden Garden en de belendende snackbar Sjakies Smikkel. Ook wordt door enkele bewoners verklaard dat de man etenswaren uit afvalcontainers zou eten. Eén bewoner zegt dat deze zwerver op Chinezen stond te schelden. Hij riep dat alle Chinezen het land uit moeten.

Jacobi van de Schaloenstraat 39

Een andere bewoner, Aron Jacobi van de Schaloenstraat 39, vertelt tijdens het buurtonderzoek een wel heel precies verhaal. Hij laat op zondagochtend 4 juli 1994 om 8:00 uur zijn hond uit. Als hij zijn voordeur uitstapt, ziet hij voor het restaurant vier mannen staan. De afstand tot die mannen is dan ongeveer 70 à 75 meter. De mannen staan dicht bij elkaar. Zij val-

len Jacobi op omdat men op zondagochtend om die tijd zelden mensen op straat ziet. Jacobi denkt dat die mannen iets met het restaurant te maken hebben, omdat zij opvallend dicht bij de toegangsdeur staan. Het lijkt wel alsof de mannen de menukaart staan te bestuderen, een curieuze bezigheid zo vroeg op de zondagochtend.

Vervolgens geeft Jacobi een gedetailleerde beschrijving van de mannen, althans gedetailleerder dan hij over die afstand heeft kunnen waarnemen.¹⁰ Hij vertelt dat ze tussen de 20 en 30 jaar waren en luchtige kleding droegen. 'Minimaal' twee mannen droegen korte broeken, de andere twee 'lichte' lange broeken. Ze hadden sportschoenen aan en lichtkleurige sokken. Eén van de mannen had rossig haar. Een andere man had blond, kortgeknipt naar achteren gekamd haar, iets langer dan stekels, een T-shirt op de voorkant bedrukt met een man of vrouw met een surfboard, een fluo-rescerend groen, oranje, gele bermuda. Hij was met ongeveer 1.90 meter de langste van het stel en stak een halve kop boven de anderen uit. Deze mannen hadden geen tassen bij zich. Er stonden geen auto's voor het restaurant. De mannen waren verdwenen toen Jacobi zo'n 20 à 30 minuten later terugkwam.

Elf dagen later, op 13 juli 1993, geeft Jacobi een nadere beschrijving van de lange man. Hij kan dan vertellen dat op diens T-shirt een Fido Dido was afgebeeld.¹¹ Verder weet hij dan te vertellen dat de mannen een zenuwachtige indruk maakten en dicht op elkaar, op ongeveer 1 à 1,5 meter van de voorgevel van het restaurant, hebben gestaan.

De verklaring van Jacobi is niet sterk. Als hij werkelijk de mannen op een afstand van 70 tot 75 meter heeft gezien, moet een groot deel van zijn verklaring aan zijn fantasie zijn ontsproten. Toch tracht het rechteercheteam te achterhalen wie deze mannen zouden kunnen zijn en wat ze op dat tijdstip aan het doen waren bij het restaurant. Niet lang daarvoor was in de omgeving van het restaurant een vrouw ernstig mishandeld en gewurgd, waarbij uit het dossier niet duidelijk wordt of hiermee nu oma wordt bedoeld of een andere vrouw. Misschien hebben de door Jacobi beschreven mannen er iets mee te maken of hebben ze iets opgemerkt bij Golden Garden. Het onderzoek van de politie spitst zich vervolgens toe op het vinden van het

10 Zie hierover Van Koppen & Wagenaar (2002) en Wagenaar & Veeffkind (1992).

11 Fido Dido is een stripfiguur dat in 1985 is gecreëerd door Susan Rose. Het figuur werd later gebruikt in reclames voor de frisdrank 7Up. Bron: Wikipedia.

juiste Fido Dido T-shirt zodat dat bij de uitzending van *Opsporing Verzocht* kan worden getoond.

Joyce van Halstijn

Joyce van Halstijn zal later verdachte worden en worden veroordeeld, maar in het eerste opsporingsonderzoek is zij nog getuige. Zij wordt dan zelfs als een bijzonder belangrijke getuige beschouwd. De betrokkenheid van Joyce begint al op zondag 4 juli 1993. Zij wordt dan voor de eerste keer verhoord, omdat zij werkt bij Sjakies Smikkel, de belendende snackbar. Joyce vertelt dat zij die nacht bij Golden Garden drie personen heeft gezien. Een van hen was een man en zij geeft een vrij gedetailleerde beschrijving van diens kleding. Van de andere personen kan ze niet zeggen of het mannen dan wel vrouwen zijn.

De volgende dag doet zij uitgebreider verslag van wat zij de moordnacht voor Golden Garden zou hebben gezien. Joyce spreekt nu plotseling over een rode Mazda 121 die voor de ingang van Golden Garden zou hebben gestaan. Ze beschrijft opnieuw een man. Deze man zou donker, halflang gekruld haar hebben. Op grond van de omschrijving van Joyce wordt een compositietekening gemaakt. Op de verklaringen van Joyce komen wij nog uitgebreid terug.

Sander Weerts

De derde belangrijke getuige uit het buurtonderzoek is Sander Weerts. Hij was de nacht van de moord bij zijn ouders in de Schaloenstraat en wordt ook via hen gevonden. Hij wordt echter pas op 26 juli 1993 verhoord in Enschede, waar hij woont. Sander Weerts komt de nacht van 3 op 4 juli rond 5:15 uur thuis bij zijn ouders. Hij komt van het centrum van Sittard en fietst langs Golden Garden. Voordat hij naar bed gaat, laat hij de hond nog een kwartiertje uit. Dan ziet hij onder meer een personenauto rijden met een Belgische kentekenplaat. In deze auto zitten twee blanke jonge mannen die rumoerig zijn en dronken overkomen. Zo rijden ze bijna een verkeerszuil omver. Weerts ziet ook ter hoogte van de videotheek aan de Schaloenstraat een hoge witte bestelbus met open achterdeuren staan. Er staan twee personen bij. Eén van hen is een man met kort haar. Van de andere persoon kan Weerts het geslacht noch bijzondere kenmerken noemen.

Weerts heeft geen rode Mazda 121 gezien. Wel zag hij rond 5:15 uur ook nog een rode Volkswagen Golf rijden. Als hij nog eens wordt verhoord, is hij wat minder zeker over de witte bestelbus. Die kan hij wel eens een nacht

eerder hebben gezien. En dat zou wel eens kunnen kloppen, want de banketbakker in de straat zegt dat de nacht voor de moord goederen zijn afgeleverd met een witte Mercedes bestelbus.

Opsporing Verzocht

De moord op oma Zhang wordt op 2 augustus 1993 onder de aandacht gebracht in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht*. In de uitzending laat men de compositietekening zien die op aanwijzing van Joyce is gemaakt en een plaatje van een Mazda 121. Men laat ook een Fido Dido T-shirt zien, zoals getuige Jacobi dat heeft beschreven. Op de uitzending komt een aantal reacties. De belangrijkste reactie is die van mevrouw Boonstra, die zegt dat ze getuige is geweest van de ontvoering van oma Zhang. Deze verklaring zal ook een rol gaan spelen in de tweede fase van het opsporingsonderzoek.

Mevrouw Boonstra

Mevrouw Boonstra meldt zich op 5 augustus 1993. Ze vertelt dat zij en haar man het op zondag 4 juli erg druk hadden. Zij komen die avond tussen 23:30 en 24:00 uur thuis en horen dan van de overburen wat er de voorgaande nacht met oma Zhang is gebeurd. Mevrouw Boonstra legt op dat moment nog geen verband met wat zij zelf in de nacht van de moord heeft gehoord. Zij realiseert zich pas een week later, op zaterdag 10 juli 1993, dat wat zij toen heeft gehoord mogelijk verband houdt met de moord op oma Zhang. Zij praat dezelfde dag uitvoerig met haar man over de gebeurtenissen maar hij vindt dat ze niet naar de politie moet gaan, omdat zij alleen iets heeft gehoord en weinig heeft gezien. De uitzending van *Opsporing Verzocht* trekt haar echter over de streep om toch contact op te nemen met de politie. Mevrouw Boonstra is namelijk van mening dat het in het programma genoemde tijdstip waarop het misdrijf zou hebben plaatsgevonden niet overeenkomt met haar eigen ervaringen.

Die ervaringen zijn de volgende. In de nacht van de moord bevindt mevrouw Boonstra zich tussen 3:15 en 3:30 uur in haar keuken. Zij doet het licht in de keuken uit en loopt naar de gang. Zij ziet op dat moment door de half doorzichtige ruitjes van de voordeur de schim van oma Zhang. Ze herkent oma Zhang aan haar manier van lopen en aan de slofjes die ze zou hebben gedragen. Om te verifiëren of het inderdaad oma Zhang is, loopt

mevrouw Boonstra vanuit de gang haar woonkamer in. Ze is verbaasd om oma Zhang op dit tijdstip te zien, want oma Zhang komt normaliter pas rond 7:30 uur voorbij lopen. Als mevrouw Boonstra in de woonkamer is, hoort zij een gil. Er wordt in het Chinees gegild en gekrijsd. De gedachte komt bij haar op dat de gil wel eens van oma Zhang afkomstig kan zijn, hoewel mevrouw Boonstra dat niet zeker weet. Dat is zij wel na de begrafenis van oma Zhang, want daar heeft zij Chinees horen praten. Het staat dan als een paal boven water voor haar: de angstkreten waren in het Chinees.

Mevrouw Boonstra hoort niet alleen oma Zhang, maar ook mannenstemmen. Na enkele seconden is het plotsklaps stil. Dit wekt bij haar enige verbazing want de woordenwisseling die aan de stilte voorafging, klonk als een 'erge' ruzie. Even later, mevrouw Boonstra weet niet of dit seconden of minuten zijn geweest, hoort zij meerdere portieren van een auto dichtslaan. Dit geluid is afkomstig uit dezelfde richting als het gegil. Boonstra blijft nog even staan luisteren maar hoort geen auto weggrijden.

Als mevrouw Boonstra wordt verhoord, herinnert zij zich opeens dat enkele minuten voordat oma Zhang voorbij kwam een auto langzaam de straat inreed. De verlichting van deze auto weerkaatste op de auto van haar man. Wanneer mevrouw Boonstra niets meer hoort of ziet, gaat ze naar bed. Pas later beseft ze dat ze mogelijk getuige is geweest van een ernstig misdrijf. Op 24 maart 1994 vertelt mevrouw Boonstra nogmaals hetzelfde verhaal. Zij voegt alleen toe dat zij de auto zag weggrijden in de richting van de Nolenslaan.

Het relaas van mevrouw Boonstra is in een aantal opzichten opmerkelijk. Zij kent oma Zhang en realiseert zich 's nachts dat ze de schim van oma Zhang ziet en haar angstkreten hoort. Dat zij daarop niet onmiddellijk reageert, is geen abnormale reactie. Maar dat zij de volgende dag het verband niet legt als zij hoort dat oma Zhang dood is aangetroffen, is bijzonder vreemd. Bovendien gaat zij nog steeds niet naar de politie als ze zich een week later plotseling wél realiseert dat zij iets heeft gehoord dat wellicht belangrijk is. Nee, mevrouw Boonstra wacht rustig de uitzending van *Opsporing Verzocht* af, een maand later, en reageert dan weer drie dagen later.

De historie van de verklaring van mevrouw Boonstra is dermate vreemd, dat serieus moet worden getwijfeld aan het waarheidsgehalte ervan. Daarvoor is nog een andere reden. Welke versie we ook aannemen van de gebeurtenissen in de nacht van 3 op 4 juli 1993, het is onaannemelijk

dat oma Zhang en haar belagers überhaupt in de straat zijn geweest waar mevrouw Boonstra woont. Mevrouw Boonstra woont namelijk op de route tussen het woonhuis van oma verderop in de wijk en Golden Garden. Oma was die nacht echter niet thuis. Zij was aan het oppassen op de kinderen van eigenaar Zhang, vrijwel recht tegenover Golden Garden.

Precies een jaar na de moord geeft mevrouw Boonstra nog een aanvullende verklaring. Zij weet dan te melden dat zij bij het horen van het gegil op de klok keek. Het was 3:40 uur. Zij weet dit nu, omdat zij 'de film van die nacht' nog eens is gaan afspelen in haar hoofd. Ook deze verklaring is opmerkelijk en doet nog sterker twijfelen aan de waarde van de verklaringen van mevrouw Boonstra. De directe aanleiding om contact op te nemen met de politie was immers dat mevrouw Boonstra het in de uitzending van *Opsporing Verzocht* genoemde tijdstip aanvocht. Nu stelt zij zelf het tijdstip van de gebeurtenissen weer bij. Dat zij een jaar na de gebeurtenissen ineens een 'film' uit haar geheugen zou kunnen vissen waarop een ander tijdstip staat, is bovendien in strijd met alles wat bekend is over de werking van het menselijk geheugen.¹² Wij kunnen slechts één verklaring bedenken waarom mevrouw Boonstra haar stellige verklaring na *Opsporing Verzocht* zo drastisch wijzigde: de politie heeft haar dat gevraagd, want de verklaring van mevrouw Boonstra spoorde niet met de verklaringen van de vrouwelijke verdachten. Maar daarover komen wij pas later te spreken.

Chinese verdachten

Naast het buurtonderzoek en de aandacht in *Opsporing Verzocht* is een belangrijke piste in het opsporingsonderzoek aanvankelijk de Chinese gemeenschap. De politie verhoort hierover uitgebreid de familie van het slachtoffer, de werknemers van de restaurants Golden Garden in Sittard en in Tongeren en bekenden van de familie Zhang. De politie lijkt in eerste instantie de dader of daders te zoeken in de kring van de familie of bekenden van het slachtoffer. Men lijkt zelfs rekening te houden met een afrekening of met afpersing in het Chinese milieu. De keuze voor deze onderzoeksrichting is niet onverstandig. Uit het onderzoek naar moord en doodslag in Nederland door Leistra en Nieuwbeerta blijkt dat 73 % van de moorden tussen bekenden plaatsvindt (35% in de familie, 23% bij een ruzie en 15% criminele

12 Zie in het algemeen hierover Wolters (2002).

afrekening). Slechts 8% kan gekwalificeerd worden als een roofmoord en 3% als een seksuele moord.¹³

Het onderzoek in het Chinese milieu loopt dood of onderzoekslijnen in die richting worden niet uitgerechercheerd.¹⁴ Toch kan niet geheel worden uitgesloten dat de dader in Chinese kring moet worden gevonden. Zo is er ten eerste het merkwaardige verhaal van de kok Wei Deng die in restaurant Golden Garden in Tongeren werkt. Hij zou bij de vestiging in Sittard vlees gaan halen op de ochtend van de moord, maar komt niet opdagen. Ten tweede zijn er verklaringen over een Chinees genaamd Ting die doet voorkomen alsof hij weet wie de daders zijn. Deze beweringen zouden weer kunnen leiden naar de ober van restaurant Golden Garden in Sittard. Ten slotte zijn er nog twee illegale koks werkzaam bij Golden Garden die het slachtoffer vermoedelijk als laatste in leven hebben gezien.

Wij bespreken deze drie mogelijkheden met enige aarzeling, want zij hebben een hoog speculatief gehalte. Dat zou kunnen komen omdat de politie deze mogelijkheden onvoldoende heeft uitgerechercheerd. Dat zou ook kunnen komen omdat de Chinese piste de verkeerde was en er eenvoudigweg niets uit te rechercheren viel.

Afpersing of afrekening

In de veertien jaar dat restaurant Golden Garden in Sittard bestaat, heeft de familie met niemand ruzie gehad, zegt eigenaar Zhang. Ook met het personeel hebben zij een goed contact. Oma Zhang heeft wel ruzie gehad met haar vriendin Wong over geleend geld dat oma te laat aan Wong zou hebben terugbetaald. Daarnaast was het contact met de jongste zus van oma Zhang niet al te best. Zij wilde breken met de familie in Sittard en stuurde een pakket met een bepaald soort gedroogde Chinese groenten en eetwaren, een gebaar dat oma Zhang als vijandig heeft opgevat. Deze zus is overigens wel op de crematie gekomen.

Kok Tao ondersteunt het verhaal van eigenaar Zhang. In de tijd dat hij bij restaurant Golden Garden werkte, zijn er nooit problemen geweest. Hoeveel deze verklaring waard is, weten we niet, want Tao zegt ook dat hij nooit de keuken uit komt. Maar hij kan wel gelijk hebben, want ook alle an-

13 De resterende 16% zit in de categorie overige. Deze getallen zijn gebaseerd op het onderzoek van Nieuwbeerta & Leistra (2007); zie de figuur op p. 42 van het betreffende onderzoek.

14 Zie voor een bespreking van onderzoekslijnen De Poot et al. (2004).

dere relevante getuigen spreken over pais en vree: kok She weet niets over problemen, op serveerster Li maakte de familie een gelukkige indruk. Wellicht hebben eigenaar Zhang en dochter Kiang Zhang gelijk als zij zeggen dat de daders buiten de familie en het personeel gezocht moeten worden. Er zou echter ook een financieel motief kunnen zijn. De politie is in ieder geval daarnaar op zoek geweest, want zij toonde zich tijdens de verhoren bijzonder geïnteresseerd in de gokgewoonten van oma Zhang en andere familieleden, de financiële situatie van de familie en de vennootschapsconstructie van de restaurants. Ook wilde de politie weten of er problemen waren binnen het bedrijf of de familie en of er in het verleden sprake is geweest van afpersing of chantage.

Die onderzoeksrichting levert allemaal niets op. Oma gokte regelmatig op het apparaat in restaurant Golden Garden, maar ook wel eens in het casino. Het laatste deden haar man en haar zoon ook wel eens, maar het ging allemaal niet om grote bedragen. Ook het onderzoek naar de financiële situatie van de familie levert geen aanwijzingen voor een motief op. Er zijn ook geen aanwijzingen gevonden die wijzen op een motief in de sfeer of op een afrekening in het Chinese milieu. Echt zeker is dit natuurlijk niet, want we weten niet of de familie van het slachtoffer en hun werknemers over dit soort kwesties met de politie open kaart zouden spelen.

De kok die niet kwam

In het onderzoek doemen echter wel twee personen op die misschien een financieel motief hebben. Eén van hen is Wei Deng. Hij werkt net een week, sinds 26 juni 1993, als kok in Chinees restaurant Golden Garden in Tongeren. Dengs financiële situatie is niet florissant. Hij had tot juli 1992 een eigen zaak in Weert, die hij echter moest verkopen. De verkoop leverde net genoeg geld op om zijn schulden af te lossen. Nadien was hij aangewezen op een uitkering.

Ook op zaterdag 3 juli 1993 werkt Deng in het restaurant in Tongeren. Na sluiting zitten de medewerkers nog te eten tot 0:30 uur. Deng vraagt dan aan eigenaar Zhang of hij die nacht nog naar Sittard gaat, want er is niet meer genoeg babi pangang-vlees en babi pangang-saus. Eigenaar Zhang is dat niet van plan, dus stelt Wei Deng voor om zelf de volgende ochtend in Sittard het vlees en de saus te halen. Hij gaat immers die nacht toch in zijn woonplaats Weert slapen. Hij zal zondagochtend om 9:00 uur bij Golden Garden in Sittard zijn. Eigenaar Zhang belt daarop zijn moeder om te zeggen dat zij aanwezig moet zijn en het vlees moet klaarleggen.

Vervolgens vertrekt Deng met een collega-kok richting Nederland. Hij zet laatstgenoemde af in Maasbracht en arriveert, volgens zijn eigen verklaring, omstreeks 1:50 uur in Weert. Deng vertelt echter ook dat hij zich de volgende ochtend verslaapt. Hij schiet in de vuile kleren van de dag ervoor, springt in zijn auto en rijdt toch linea recta naar het restaurant in Tongeren. Eigenaar Zhang zegt dat hij om circa 11:15 uur naar Deng belt. Hij spreekt diens vrouw, die vertelt dat Deng een kwartier eerder is vertrokken.

Net voor de grens gaat Wei Deng naar eigen zeggen tanken. Het is erg druk bij het tankstation en hij moet wel 20 á 25 minuten wachten. Pas om 11:30 uur kan hij weer doorrijden. Hij komt rond het middaguur aan in Tongeren.

Dat tanken van Deng is vreemd. In 1993 reden Nederlanders juist *en masse* naar België omdat de benzine daar destijds aanzienlijk goedkoper was. De door de kok geschetste omstandigheden van drukte bij een Nederlands tankstation – nota bene op een zondagochtend – zijn dus niet erg aannemelijk. Er is nog iets vreemds aan het verhaal van Deng: hij kende de weg in Sittard niet. Eigenaar Zhang vertelt dat Deng nog nooit in restaurant Golden Garden in Sittard is geweest. Deng beaamt dat, maar zegt ook dat hij zich had voorgenomen om onderweg de weg te vragen.

Maar uiteindelijk ging kok Deng helemaal niet naar Sittard. Hij was weliswaar laat, maar overlegde ook niet even met eigenaar Zhang over de vraag hoe dringend men om babi pangang verlegen zat in Tongeren.

Deng verschijnt op zijn werk in dezelfde kleren als de dag ervoor. Zelf verklaart hij dit door de haast die hij die ochtend had. Men zou erover kunnen speculeren of die verklaring juist is. Wellicht is hij die nacht helemaal niet thuis geweest. Toegegeven: daarvoor is geen enkele andere aanwijzing dan de vreemde manoeuvres van Deng. Of misschien ook wel: hij had een financieel motief. Hij heeft veel schulden gehad en heeft een tijd van een uitkering moeten leven. Deng weet ook dat er bij Golden Garden wel wat te halen is. 'Van het restaurant Golden Garden in Sittard is bij ons Chinezen bekend dat het goed draait', vertelt hij zelf aan de politie. Deng heeft ook de gelegenheid. Hij en het slachtoffer kennen elkaar. Waarschijnlijk vertrouwt ze hem. Bovendien verwacht ze hem ook.

Uit het dossier blijkt niet of de politie de verklaringen van Wei Deng heeft nagetrokken, bijvoorbeeld over het tanken. Het is ons dan ook niet duidelijk of de politie Deng op enig moment als verdachte heeft beschouwd of een verdenking tegen hem heeft kunnen uitsluiten.

De ober en de illegale kok

Er zijn meer leden van de familie Zhang die een restaurant drijven. Zo is er ook Cong Zhang met een restaurant in Maastricht. Wij noemen hem verder neef Zhang. Neef Zhang hoort van eigenaar Zhang uit Sittard over de gewelddadige dood van diens moeder. Hij gaat vervolgens naar Sittard. Hij is er al vrij snel, want hij komt daar op zondag 4 juli om middernacht schuin tegenover restaurant Golden Garden een bekende tegen. Hij herkent die man vervolgens van een foto die de politie hem later laat zien. Het is Kuan-Yin Ting. Neef Zhang kent Ting, omdat Ting gedurende anderhalf jaar als kok bij hem in het restaurant heeft gewerkt. Ting heeft nooit een paspoort laten zien; hij blijkt ook geen verblijfsvergunning te hebben.

Korte tijd later wordt neef Zhang uit Maastricht door Ting gebeld. Ting zegt dat hij weet wie de moord heeft gepleegd: een zekere Cheng. Die Cheng zou zich bezighouden met het openbreken van gokautomaten. Ting heeft ook wel eens ruzie gehad met Cheng.

Neef Zhang vermoedt dat Ting de familie Zhang wil gebruiken om de familie Cheng in een kwaad daglicht te stellen. Hoewel neef Zhang noch eigenaar Zhang in eerste instantie veel waarde hechten aan het verhaal van Ting, willen zij hem wel graag nader spreken. Zij maken een afspraak voor 19 juli 1993 op het station van Sittard, maar die afspraak gaat niet door. De dag daarvoor is Ting namelijk met de noorderzon vertrokken. Als wij afgaan op een aantal andere verklaringen, kan niet worden uitgesloten dat Ting in zijn restaurant Asia is bezocht door drie mannen die hem hebben gemaand zijn mond te houden. Hier houdt deze onderzoekslijn op, want uit het dossier blijkt niet dat de politie in restaurant Asia onderzoek heeft gedaan.

Donderdag 29 juli 1993 vindt een personeelslid in de brievenbus van restaurant Golden Garden een brief, afgestempeld op 28 juli. Deze geeft ze aan de vrouw van eigenaar Zhang die erg schrikt van de inhoud van de brief. De brief is in Chinese karakters geschreven. De volgende dag geeft de vrouw de brief aan haar echtgenoot. De brief is afkomstig van Ting en bevat, vertaald in het Nederlands, de volgende boodschap:

‘Baas Zhang.

Ik heb medelijden. Ik heb niks verkeerd gedaan voor jullie omdat mijn werk is vlakbij jullie restaurant. Iemand denkt dat ik het gedaan heb en ik geloof dat ik heel snel alles achter kunt komen. Wat gebeurd is met jouw vrouw. Opgelost is. Ik heb niets met hun samen

gedaan en ik ben gewoon via hun werk voor mij gevonden. Ik wil jullie graag helpen maar dan word ik ook slachtoffer. Maar ik vind niet erg. In Nederland werken in chinees restaurant altijd via een kennis. Ik weet niet wie goede mensen of slechte mensen zijn. Het maakt niet uit wat jullie denkt over mij. Ik heb niks gedaan. Maar ik geloof in deze wereld de stomste mensen dat ik zelf ook mee gedaan heb en ga ook naar de politiebureau een verklaring afleggen. Op dezelfde avond als jouw broertje NIEN nie gezien heb want ik ga jullie niet helpen omdat wij zijn Hong Kong Chinees.

Ting 24-7-93'

Uit deze – in gebrekkig Nederlands vertaalde – brief valt in ieder geval op te maken dat Ting zichzelf vrijpleit. Verder wekt hij de suggestie dat hij weet wie de dader is maar daarover niets durft te zeggen, bang als hij is om zelf slachtoffer te worden. Niettemin kondigt hij een bezoek aan het politiebureau aan, maar daar is hij nooit verschenen. De rest van de brief is heel onduidelijk. De brief wordt overgedragen aan de rechercheurs; de vertaling die in het dossier wordt weergegeven, is kennelijk gemaakt door eigenaar Zhang.

Hoewel de brief en telefonische mededelingen van Ting niet uitblinken in helderheid en overzichtelijkheid bevatten zijn suggesties een paar aanknopingspunten die nader onderzoek hadden gerechtvaardigd. In het bijzonder de verwijzing naar een persoon met de naam Cheng die gokautomaten zou openbreken is interessant, te meer daar een persoon met die naam sinds twee maanden bij restaurant Golden Garden als ober werkzaam is. Of dat veelbetekenend is, weten we niet, want Cheng is vrijwel de meest voorkomende Chinese naam. Niettemin zou ober Fong Cheng nader onderzocht kunnen worden, hetgeen, als wij op het dossier afgaan, niet door de politie is gebeurd.

Ober Cheng heeft de bijnaam Kelvin. Hij kent de familie Zhang naar eigen zeggen al geruime tijd. Een zus van hem is bevriend met de broer van eigenaar Zhang. Kelvin bezit een sleutel van zowel het restaurant als het afhaalgedeelte. Nadat op 3 juli rond 23:00 uur de dagopbrengst is overhandigd aan oma Zhang, is Kelvin met zijn auto naar huis gereden, zegt hij. Daar trof hij zijn vader, moeder, broer en zijn vriendin. Of dit relaas is geverifieerd door de politie wordt uit het dossier niet duidelijk.

Het onderzoek wordt afgesloten

Als op 9 september 1993 het onderzoek wordt afgesloten, zijn er door de recherche nauwelijks concrete resultaten geboekt. De politie zoekt in ieder geval niet langer naar een dader in de Chinese gemeenschap. Afgaande op de merkwaardige gang van zaken rondom de kok uit Tongeren en het door hem af te halen babi pangang-vlees en de beschuldigingen van Ting die betrekking zouden kunnen hebben op werknemers van restaurant Golden Garden, moet worden getwijfeld aan de juistheid van dat besluit. Nader onderzoek in Chinese kring was zeker gerechtvaardigd geweest. In plaats daarvan heeft de recherche zich vooral gericht op de verklaringen van getuige Jacobi en de latere verdachte Joyce en – in het verlengde daarvan – op het voorbereiden van een uitzending van *Opsporing Verzocht*. Wanneer het vertonen in dit programma van het Fido Dido T-shirt, de compositietekening en de Mazda 121 niets oplevert, wordt ook deze zoeklijn opgegeven.

Een aantal bevindingen en verklaringen uit deze eerste fase van het onderzoek zal later evenwel nog van belang blijken te zijn. De verklaring van mevrouw Boonstra wordt door de rechercheurs bijvoorbeeld uitermate serieus genomen en zal de inhoud van de verklaringen van de verdachten zelfs in zekere mate beïnvloeden. Ook de verklaringen die Joyce als getuige heeft afgelegd, zullen in de tweede fase van het opsporingsonderzoek nog een belangrijke rol spelen. Eerst moet echter het onderzoek nieuw leven worden ingeblazen door de Haagse Criminele Inlichtingendienst.

DE CID LEVERT NIEUWE VERDACHTEN

Een CID-rapport komt uit de lucht vallen

Het onderzoek naar de moord op oma Zhang wordt in het voorjaar van 1994 weer heropend. Dat gebeurt naar aanleiding van een bericht van de Criminele Inlichtingen Dienst (CID) in Den Haag. De CID-informatie heeft betrekking op overvallen, inbraken en andere strafbare feiten die gepleegd zouden zijn in Sittard en omgeving door een aantal personen uit Sittard en Den Haag. Een aantal van hen wordt met naam en toenaam genoemd: Julia van de Lateringen, Mandy Hamels, Abdoel Laytham, Aldo Tarziki en Karim Boussaboun. In het bericht van de Haagse CID wordt informatie van informanten weergegeven, die het volgende inhoudt:

- Julia heeft begin 1993 op de uitkijk gestaan bij een inbraak en overval op een Chinese vrouw uit Sittard. De Chinese vrouw is hierbij door de daders vermoord.
- Abdoel en Aldo Tarziki en anderen zijn de daders van die moord.
- Abdoel, Julia, Mandy en anderen hebben zich in 1993 in Sittard schuldig gemaakt aan diverse winkeldiefstallen, inbraken, berovingen en andere vermogensmisdrijven waarbij in een aantal gevallen de slachtoffers zijn bedreigd met een vuurwapen.
- Abdoel en Karim Boussaboun en anderen houden zich bezig met de smokkel van cocaïne vanuit Nederland naar Frankrijk.

De Sittardse politie ontvangt de Haagse informatie op 18 maart 1994, waarna in overleg met de officier van justitie het opsporingsonderzoek wordt heropend. Volgens de recherche is de moord op oma Zhang het enige feit dat bedoeld kan zijn met de inbraak en overval op een Chinese vrouw. De pleegdatum die wordt genoemd, begin 1993, moet dus fout zijn, meent de recherche.

Naar aanleiding van de CID-informatie wordt door leider van het onderzoek Kessens een proces-verbaal gemaakt waarin iets merkwaardigs staat. Gemeld wordt dat de informatie goed aansluit bij 'bevindingen uit eerder opsporingsonderzoek' naar gewapende overvallen op cafetaria's in Sittard en Geleen. In dat onderzoek is het vermoeden gerezen dat Julia, Abdoel en Aldo deel uitmaken van een groep personen die criminele activiteiten pleegt. Uit ons dossier kan niet goed worden afgeleid wanneer dit rechercheonderzoek precies heeft plaatsgevonden, waarop de verdenkingen zijn gebaseerd en wat er met de resultaten van het onderzoek is gebeurd. Toch bestaat er naar het oordeel van de rechercheur voldoende aanleiding tot het trekken van de volgende, voorlopige conclusies:

'Het was mij, verbalisant Kessens, bekend dat deze personen vanaf het voorjaar van 1993 tot begin 1994 vermoedelijk meerdere strafbare feiten hebben gepleegd waarbij zij steeds opereerden vanuit het pand Oudeweg 92 te Sittard.

Het was mij, verbalisant Kessens, bekend dat in die groepering de vrouwelijke verdachten vrijwel steeds de voorbereidende werkzaamheden pleegden welke noodzakelijk waren voor het plegen van het feit door informatie te verschaffen over, dan wel op de uitkijk te staan bij, het plegen van strafbare feiten. Bij deze overvallen werd steeds zeer grof geweld toegepast en er werd vrijwel steeds gebruikgemaakt van vuurwapens, waarmee ook daadwerkelijk werd geschoten.'

Een van de personen in die groep is Joyce. Het mag merkwaardig heten dat zij in het eerste opsporingsonderzoek een prominente rol als getuige heeft vervuld, zonder dat de al bij Kessens bekende informatie is gebruikt. Pas na de Haagse CID-informatie gaat de Sittardse recherche de verklaringen van Joyce nader onder de loep nemen.

Criminele organisatie

Het bericht van de CID impliceert dat bewoners van de Oudeweg 92 en bezoekers van dit pand een criminele organisatie vormen. Of dat werkelijk het geval is, blijkt niet uit het dossier dat wij hebben. Wel is duidelijk dat veel van die mensen misdrijven hebben gepleegd. Zo ook Aldo. In 1990 en 1993 wordt hij vervolgd voor diefstal. De officier van Justitie seponereert deze zaken echter wegens gebrek aan bewijs. Voor twee andere zaken wordt

Aldo wél veroordeeld. In 1993 legt de kinderrechter hem één maand gevangenisstraf voorwaardelijk en een geldboete op voor diefstal met geweld. Aldo zou een walkman uit de handen van een meisje hebben gegrist. In juli 1994 moet Aldo bij de rechtbank te Den Haag verschijnen omdat hij wordt verdacht van een aantal overvallen en een inbraak. De ten laste gelegde overvallen worden echter voor aanvang van de terechtzitting door de officier van Justitie ingetrokken, waarschijnlijk wegens gebrek aan bewijs. Door de rechtbank wordt Aldo enkel voor de inbraak veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf voorwaardelijk. Van medeverdachte Ali Benasaker is bekend dat hij naast de doodslag op oma Zhang ook veroordeeld is voor een overval op een cafetaria genaamd Cafetaria Sittard. Over veroordelingen van anderen wordt in het dossier dat wij hebben niet gerept.

De bewoners van de Oudeweg

De meeste bewoners van de Oudeweg 92 wonen daar omdat zij eerder verbleven in het gezinsvervangend tehuis Huize Terlet in Roermond. De Oudeweg is een soort halfweghuis. In 1993 wonen daar de volgende mensen:

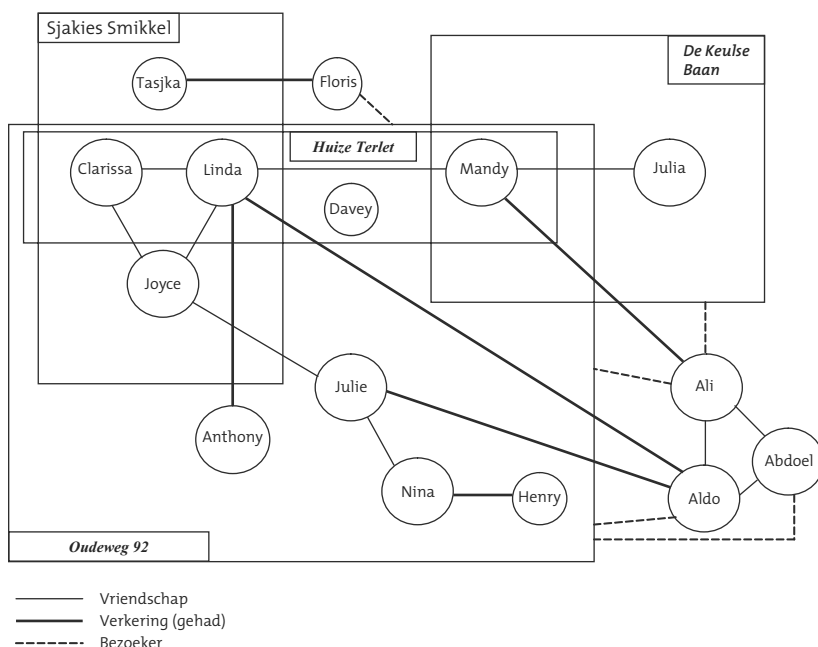
- Linda Cartaya. Zij woont in het pand van 1992 tot en met oktober 1993. Vanaf begin april 1992 tot en met eind mei 1993 woont ze samen met Anthony Groot.
- Mandy Hamels. Zij arriveert in april/mei 1993.
- Davey Kok. Hij woont in het pand van juni 1993 tot en met oktober 1993.
- Clarissa Nagteren. Zij verblijft in het pand van 24 januari 1993 tot en met februari 1993 en van eind juli 1993 tot september 1993. Zij heeft echter geen eigen kamer op de Oudeweg. Zij slaapt in deze periodes bij Linda op de kamer. Linda en Clarissa zijn goed bevriend en kennen elkaar van Huize Terlet. Officieel mag Clarissa niet in het pand wonen. Zij slaapt volgens Linda vooral bij haar in periodes dat het uit is met haar vriend. En die vriend is dan weer Govert of Patrick. Govert zal weldra nog een rol op afstand spelen.

Na de zomer van 1993 – dus na de gewelddadige dood van oma Zhang – komt onder andere Joyce in het pand wonen. Joyce van Halstijn is vanaf juni 1993 werkzaam bij snackbar Sjakies Smikkel, naast restaurant Golden Garden. Via Linda en Clarissa, die ook in deze snackbar werken, komt ze dan al regelmatig op de Oudeweg. Als Joyce van Clarissa en Linda hoort dat er een kamer vrijkomt, wil ze daar graag wonen omdat het goedkoper is dan

waar ze nu woont. Tevens vindt ze het prettig in de buurt van haar twee vriendinnen te zijn. Joyce verhuist eind juli 1993 naar de Oudeweg 92.

De onderlinge relaties

De verhoudingen tussen alle betrokkenen zijn sterk wisselend en gecompliceerd. Wij geven hiervan een staalkaart, die zeker niet compleet is. Het laatste is mede het gevolg van het feit dat alle betrokkenen met enige regelmaat tegenstrijdig verklaren. Wij geven een deel daarvan weer. Voor een schematisch overzicht zie figuur 3.

Figuur 3 *Verhoudingen tussen de verschillende personen schematisch weergegeven.*

Julia, het meisje dat volgens de beschikbare gegevens van de recherche deel uit zou maken van een criminele organisatie en Mandy, één van de bewoners van de Oudeweg 92, kennen elkaar van het begeleid-wonen-project de Keulse Baan. Julia gaat dan al om met de groep jongens. Doordat Julia en Mandy bevriend raken, leert ook Mandy deze jongens kennen.

Wanneer Mandy naar de Oudeweg verhuist, woont Linda daar al. Linda ontmoet Aldo in juni of juli van 1993 voor het eerst in de shoarmatent op het Dominicanenplein. Op dat moment is ook Clarissa, vanwege een vriendje dat er werkt, regelmatig in de shoarmatent te vinden. Een week nadat Linda Aldo heeft ontmoet, staat hij samen met Ali bij haar voor de deur. Vanaf dat moment komen Aldo en Ali samen met Abdoel steeds vaker bij haar op visite. Uiteindelijk krijgen Aldo en Linda verkering. Volgens een ex-vriendje van Linda, Said Yahsib, is dit in ieder geval na de moord. Later komen er met de drie jongens steeds meer jongens mee. Linda leert dan ook Malko Bakkal, Karim met de dikke neus (Karim Boussaboun) en Ivar Koolstra kennen. Linda zegt Julia niet zo goed te kennen, alleen als vriendin van Mandy.

Linda en Clarissa zijn beiden werkzaam in snackbar Sjakies Smikkel. Wanneer Linda daar twee weken werkt, komt ook Joyce hier op 1 juni 1993 werken. Kort hierna gaat Linda weer weg bij Sjakies Smikkel omdat zij geen contract krijgt. Clarissa en Joyce worden goede vriendinnen, gaan regelmatig samen uit en blijven dan bij elkaar slapen. Joyce komt vanaf dat moment ook veelvuldig op de Oudeweg 92 en leert dan ook de mensen kennen met wie Clarissa omgaat: Abdoel, Ali, Aldo, Mandy en Linda. Wanneer Joyce van Clarissa en Linda hoort dat er een kamer vrijkomt op de Oudeweg 92, gaat zij daar eind juli wonen.

In augustus 1993 krijgt Mandy een relatie met Ali, hij blijft regelmatig bij haar slapen. Dit duurt ongeveer een half jaar. Nadat Mandy verkering krijgt met Ali komt Julia minder vaak langs. Via via hoort Mandy dat de verkering daar de reden voor is. Julia verhuist in oktober 1993 naar Den Haag. Mandy verneemt nadien niets meer van haar. Mandy zou tijdens haar relatie met Ali bang voor hem zijn, maar ze wenst hier verder niet over te verklaren.

Als Linda bij een ex-vriend (Anthony Groot) intrekt omdat zij zich niet meer veilig voelt op de Oudeweg, komt Julie in haar kamer te wonen. Julie leert Joyce kennen in discotheek Agnetenwal en ziet als ze op bezoek is bij Joyce dat er nog een kamer in het huis leegstaat. Via Joyce leert Julie Mandy kennen die dan ook nog op de Oudeweg 92 woont. Volgens Julie zijn zij op dat moment goede vriendinnen. In november/december 1993 krijgt Julie verkering met Aldo. Als Aldo op 23 februari 1994 wordt opgepakt, krijgen Mandy en Julie 's middags van de huisbaas te horen dat ze uit hun kamer moeten. Waarschijnlijk omdat ze omgang met de groep jongens hebben en deze dan vrijwel allemaal vastzitten.

De jongens op de Oudeweg 92

In 1993 werd de Oudeweg 92 bijna dagelijks bezocht door een groep jongens, onder wie Aldo, Abdoel en Ali, die zichzelf 'de zeven van Sittard' zouden noemen. Aldo ontkent desgevraagd dat de jongens deze geuzennaam hebben gevoerd en kwalificeert het verhaal als 'pure sensatiezucht van de politie'. Hij ontkent nog iets, namelijk dat de groep jongens ten tijde van de moord op oma op de Oudeweg kwam. Dat zou pas later het geval zijn. Dit verhaal wordt niet tegengesproken in het dossier, maar evenmin bevestigd. Als het waar is, wordt het onwaarschijnlijk dat de plannenmakerij voor de moord op oma ook werkelijk aan de Oudeweg heeft plaatsgevonden, zoals de meisjes beweren.

Onduidelijk is echter vanaf wanneer de jongens het pand aan de Oudeweg beginnen te frequenteren. De meisjes en de jongens zelf leggen daar allemaal verschillende verklaringen over af. Aangezien Joyce, Clarissa en Julia de jongens Aldo, Ali en Abdoel beschuldigen van de moord op oma Zhang is het van belang om te weten vanaf welk moment de jongens er een gewoonte van maakten om op de Oudeweg langs te komen. Met andere woorden: hebben de jongens die van moord worden beschuldigd ten tijde van het misdrijf al omgang met de meisjes die hen later beschuldigen?

De verklaringen van de meisjes tenderen in de richting dat de jongens al in juni 1993, de maand voor de moord, regelmatige bezoekers van het pand zijn. De jongens zelf daarentegen beweren, voor zover zij daarover überhaupt een verklaring afleggen, dat zij pas later op de Oudeweg komen. Aldo zegt pas vanaf juli 1993 op de Oudeweg te komen en er voor die tijd niet geweest te zijn. Ali zegt vanaf juli/augustus 1993 verkering te hebben met Mandy. Hij komt dan dagelijks op de Oudeweg 92 en blijft daar ongeveer één à twee keer per week slapen. Er komen daar ook vrienden van hem, maar hij bemoeit zich niet met hen, omdat hij naar eigen zeggen zijn leven wil beteren. Hij wil echter geen namen noemen van zijn 'vrienden' die op de Oudeweg komen.

Abdoel vertelt niets over het moment dat hij de Oudeweg gaat frequenteren. Er zijn echter verschillende verklaringen waarin hij samen met Aldo en Ali als bezoeker van de Oudeweg 92 wordt genoemd. Waarschijnlijk is hij er niet vanaf het begin bij geweest met Aldo en Ali. Volgens Julie komt Abdoel zelfs pas vanaf februari/maart 1994 op de Oudeweg 92. Dit lijkt erg onwaarschijnlijk, omdat er verschillende verklaringen zijn dat Abdoel op de Oudeweg 92 zou zijn geweest vlak na de moord op oma Zhang en ook vlak daarna Joyce in huis zou hebben bedreigd. Ook zou hij op 4 augustus 1993

op de Oudeweg samen met onder meer Ali en Aldo naar de uitzending van het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* over de moord op oma hebben gekeken. Aldo verklaart zelf overigens de bewuste uitzending van *Opsporing Verzocht* niet te hebben gezien.

Bedreiging en intimidatie

Uit het bovenstaande mag worden afgeleid dat de groep jongens vermoedelijk al voor de moord van 4 juli 1993 op de Oudeweg 92 is geweest. De bezoeken zouden soms gepaard zijn gegaan met bedreiging en intimidatie. De verklaringen hierover zijn zowel afkomstig van de vermeende slachtoffers als van getuigen. Opvallend is dat Aldo wel spreekt over het terroriseren van Joyce, maar dat hij in dat verband refereert aan de sfeer van intimidatie en bedreiging tussen de meisjes onderling.

Volgens Davey Kok, één van de bewoners van de Oudeweg 92, worden de meisjes geterroriseerd door acht jongens. Ook heeft hij het idee dat Linda door één van hen wordt mishandeld met stroomschokken. Joyce en Linda zouden volgens Davey beiden door de jongens met de dood zijn bedreigd. Ook Clarissa zegt dat de groep jongens de boel op de Oudeweg heeft verziekt. Zij zouden zelfs hebben geschoten op Linda en Mandy en spullen van Joyce hebben vernield. De jongens zouden een dusdanig grote invloed hebben op Julia, Linda, Mandy en Joyce, dat zij hen tot criminele activiteiten hebben gedwongen. Julia omschrijft de terreur op de Oudeweg als de meest schokkende ervaring in haar leven. Volgens haar zijn de meisjes in dat pand gecommandeerd door Aldo, Ali en Malko. Abdoel noemt zij niet; volgens haar is hij de enige die zich niet schuldig maakt aan de terreur.

Het meest genoemde doelwit van de bedreigingen is Joyce. Zo zou Joyce naar eigen zeggen twee dagen na de moord, op maandagavond 5 juli 1993, zijn bedreigd door Ali, Aldo en Abdoel. De jongens zouden haar duidelijk hebben gemaakt dat zij haar mond moest houden over wat zij had gezien bij Golden Garden. Abdoel zou deze woorden kracht hebben bijgezet met het tonen van een vuurwapen. Linda, die aangeeft getuige te zijn geweest van dit incident, heeft het echter over een andere datum dan maandagavond 5 juli. Ook Clarissa vertelt over dit voorval, maar in haar versie vindt dit pas in november plaats.

Naar verluidt is dit niet de enige keer dat Joyce zou zijn bedreigd. Er zijn meerdere verklaringen van betrokkenen en Joyce zelf over een aaneenschakeling van bedreigingen. Joyce verklaart dat er vanaf het begin problemen zijn tussen haar en de jongens. Ze dringen haar kamer binnen en nemen

spullen en geld mee. Joyce stelt hiervan telkens aangifte te hebben gedaan bij de politie. Deze aangiften zitten echter niet in het dossier. Linda zegt dat zij er verschillende keren getuige van was dat de jongens Joyce bedreigden. Zo zouden zij zichzelf soms in de kamer van Joyce hebben ingesloten en haar eigendommen hebben vernield. Haar ruiten zouden zijn ingegooid en het woord 'stinkdier' zou op haar muren zijn geschreven. Joyce is uiteindelijk verhuisd nadat haar kamer 'kort en klein geslagen' was door de jongens.

Volgens Aldo is Joyce degene die de jongens voortdurend van alles en nog wat beschuldigt en voor elk wissewasje de politie belt: 'als de mayonaise op was, of een band lek, altijd kregen wij de schuld'.

Niet alleen Joyce, maar ook Mandy en vooral Linda worden genoemd als slachtoffer van de terreurpraktijken op de Oudeweg. Linda zelf verklaart echter nooit het slachtoffer te zijn geweest van bedreiging en mishandeling. Zij zegt wel de aanvankelijk gezellige bezoeken van de groep jongens aan de Oudeweg na verloop van tijd niet meer zo op prijs te stellen, omdat zij steeds meer het gevoel krijgt niet langer baas in eigen huis te zijn.

Ten slotte zou ook Mandy volgens Linda wel eens met de dood zijn bedreigd door Ali. Hij zou daarbij een mes op haar keel hebben gezet. Ook Mandy zelf verklaart bang te zijn voor Ali. In de tijd dat zij verkering met hem heeft, gaat zij nooit alleen uit omdat hij dat niet wil hebben. Wanneer Mandy op een gegeven moment het vermoeden krijgt dat Ali iets met de dood van oma Zhang te maken heeft, durft zij hier naar eigen zeggen niets mee te doen.

Uit een briefwisseling tussen Abdoel, Karim en Malko enerzijds en Aldo en Ivar Koolstra anderzijds komt naar voren dat Julia en Mandy niet erg geliefd zijn bij de jongens. Deze briefwisseling vindt plaats in april 1994, wanneer al deze jongens vastzitten. In die brieven worden vele bedreigingen geuit aan het adres van Julia en Mandy. Mandy weet zelf ook dat ze niet meer zo goed ligt bij de jongens, zo blijkt uit haar verklaring bij de politie. Ze denkt dat ze zal worden 'opgeruimd' en dat iedereen weet dat dit haar te wachten staat. De reden waarom Julia en Mandy zo gehaat worden door onder meer Abdoel, Malko en Karim is dat zij belastende verklaringen over de jongens hebben afgelegd. Ook Ali verdenkt Julia en Mandy ervan 'hem erin te hebben geluisd'.

Julia lijkt in eerste instantie niets te weten van bedreigingen aan haar adres door Abdoel. Zij zegt in het verhoor bij de politie nooit te zijn bedreigd door één van de jongens en dat zij Abdoel het meest vertrouwt. Aldo

meent zich ook te herinneren dat Julia en Abdoel een relatie hebben gehad. Linda daarentegen verklaart dat volgens haar de verhouding tussen Julia en Aldo, Abdoel en Ali slecht is. Ze hebben volgens Linda altijd ruzie en Julia komt alleen naar de Oudeweg om Mandy op te zoeken. Julia zou volgens Linda echter wel een oogje op Abdoel hebben. Het lijkt erop dat Julia een week later wel op de hoogte is van de bedreigingen aan haar adres. Julia wil dan alles intrekken wat zij heeft verklaard over Abdoel zodra zij voor de raadkamer moet verschijnen. In het volgende verhoor zegt Julia twee nachten niet te hebben kunnen slapen, onder andere door een brief die zij van Abdoel heeft gehad die haar aan het denken heeft gezet. Zij wenst de naam van Abdoel dan ook niet meer te noemen.

Twee meisjes die wel goed bij de jongens liggen zijn Julie van Tilburg en Nina Bronkhorst. Op het moment dat Aldo vastzit en wordt verhoord voor de moord op Zhang heeft hij verkering met Julie. Uit de taps en de briefwisseling blijkt dat Aldo, Karim, Malko en Abdoel veelvuldig telefonisch contact zoeken met Julie die vaak bij haar vriendin Nina is. De jongens geven via deze telefoontjes boodschappen aan elkaar door. Nina en Julie zijn ook de enige meisjes die gunstige verklaringen afleggen over de jongens, al moet hierbij wel worden bedacht dat Julie op dat moment de vriendin van Aldo is. Zij ontkennen beiden dat er sprake is van een sfeer van ruzie en bedreigingen op de Oudeweg. Beide meisjes zeggen goed te zijn behandeld door de jongens. Ook zegt Julie verbaasd te zijn dat Aldo is opgepakt voor allerlei overvallen. Ze had dit niet van hem verwacht.

De positie van Joyce

Verschillende verklaringen maken duidelijk dat Joyce bij niemand van het gezelschap echt geliefd is. De relatie tussen Joyce aan de ene kant en Aldo, Ali en Abdoel aan de andere kant is ten tijde van de gewelddadige dood van oma Zhang al niet goed. De bedreigingen aan haar adres zijn hiervoor al besproken. Ronduit opmerkelijk is dat Joyce ondanks deze bedreigingen eind juli 1993, dat wil zeggen na de dood van oma Zhang, haar intrek neemt in het pand aan de Oudeweg 92. Joyce zegt hierover geen keus te hebben gehad. Het nieuwe huurcontract was reeds ondertekend en de borg al betaald. Bovendien was haar oude kamer al beloofd aan een nieuwe huurder.

Joyce is naar eigen zeggen door de groep jongens weggepest. Ook zou Julie de jongens hebben geholpen Joyce haar kamer uit te zetten. Als haar kamer op de Oudeweg 92 wordt vernield, verhuist Joyce naar een andere

woning op de Oudeweg. De jongens vinden haar hier echter weer omdat Clarissa het adres zou hebben doorgegeven aan de jongens.

Hoewel in de eerste verklaringen door beiden het woord vriendinnen nog in de mond wordt genomen, is de vriendschap tussen Joyce en Clarissa een klein jaar na de dood van oma Zhang danig bekoeld. Volgens Clarissa is er nooit sprake geweest van een gelijkwaardige vriendschapsrelatie. Zij durft niets te zeggen tegen Joyce, laat staan dat zij haar tegen durft te spreken. Laatstgenoemde staat op de een of andere manier steeds boven Clarissa. Voor Clarissa hoeft het intensieve contact met Joyce ook niet zo nodig, maar het blijkt vaak moeilijk om haar uit de weg te gaan.

De ex-vriendjes van Joyce verklaren allen dat zij haar niet op haar woord vertrouwen. Ook Mandy, Linda, Clarissa en haar oude huisbaas geven aan dat Joyce regelmatig een loopje neemt met de waarheid. Linda en Clarissa zeggen beiden aan het einde van een reeks verhoren dat zij Joyce inmiddels beschouwen als een ex-vriendin.

VERKLARENDE VERDACHTEN

Over wat er zich precies heeft afgespeeld in de nacht van 3 op 4 juli 1993 zijn door de verdachten sterk uiteenlopende verklaringen afgelegd. Niet alleen bestaan er grote discrepanties tussen de verhalen onderling, ook komt elke verdachte met verschillende versies op de proppen van wat er die nacht zou hebben plaatsgevonden. Wij hebben het hier over de verklaringen van de meisjes, want de jongens hebben stelselmatig ontkend dat zij bij de moord betrokken waren.

Ook over de gebeurtenissen voorafgaande aan de nacht van 3 op 4 juli 1993 lopen de verklaringen op een aantal wezenlijke punten uiteen. In het bijzonder de verklaringen van de vrouwelijke medeverdachten Joyce, Clarissa en Julia staan op een aantal punten haaks op elkaar. Bovendien zijn de opeenvolgende verklaringen van elk van de meisjes allesbehalve consistent. Toch zullen later rechtbank en Hof hun verklaringen tot het bewijs bezigen. De verklaringen zijn echter zo inconsistent en tegenstrijdig dat het een open vraag blijft wat de rechtscolleges nu denken dat er in de nacht van 3 op 4 juli 1993 is gebeurd. Zij kunnen niet weten wat er precies is gebeurd; zij kunnen zelfs niet weten wat er in grote lijnen is gebeurd.

Wie de verklaringen van de meisjes goed leest, kan daaruit grofweg twee scenario's van het gebeurde afleiden. In het eerste scenario komen de meisjes na een avondje stappen in de binnenstad van Sittard in de Schaloenstraat aan en worden zij daar onverwachts in de rol van toeschouwer bij een gewelddadige overval gemanoeuvreerd. In het tweede scenario stellen zij zich aanmerkelijk actiever op en leveren ze ook een bijdrage aan de overval. Voor beide scenario's geldt dat de verklaringen waarop zij zijn gebaseerd bol staan van discrepanties, tegenstrijdigheden en feitelijke onjuistheden. De verklaringen vormen in die zin drijfzand, zoals uit het navolgende zal blijken.

Eerste scenario: de meisjes als toeschouwers

Het eerste scenario, dat door Joyce en Clarissa wordt beschreven, houdt in dat zij de jongens Ali, Aldo en Abdoel aantreffen op de Schaloenstraat als zij daar aankomen na een avondje stappen. Vervolgens zijn zij dan getuige van de gewelddadigheden. In deze eerste versie spelen de meisjes zelf geen actieve rol in de gebeurtenissen; ze zijn in meer of mindere mate toeschouwers.

De avond van 3 juli

Joyce en Clarissa zijn samen op stap geweest in Sittard. Over de plaatsen waar de meisjes die avond precies zijn geweest, lopen de verklaringen uiteen. Wij laten dat verder in het midden. Op de avond van 3 juli 1993 wordt Clarissa door Joyce opgehaald in het huis van Govert in de Schaloenstraat, vlakbij Golden Garden. Govert is op dat moment het vriendje van Clarissa en zit dat weekend in Berlijn. Na een avond flink stappen arriveren Joyce en Clarissa tegen 3:00 uur in de Odasingel bij het huis van Alexander van Meer, die is getooid met de bijnaam Spoiler. Volgens Alexander is Clarissa zo dronken dat ze de drempels niet meer ziet. Joyce en Alexander liggen op bed en praten ongeveer anderhalf uur met elkaar. Alexander ziet dan het tijdstip 3:26 uur op z'n klokje.

Rond 4:00 uur wordt Clarissa gewekt door Joyce. Clarissa zal in latere verklaringen zeggen dat zij dat wel een beetje vreemd vond. Clarissa ziet dan dat het 4:30 uur is. Alexander brengt hen vervolgens in zijn auto naar de auto van Govert. Deze is door de meisjes bij de Henri Polaklaan achtergelaten, omdat de auto niet wilde starten. Op dat moment is het nog donker. Joyce ondersteunt Clarissa, want zij loopt moeilijk vanwege haar dronkenschap. De auto van Govert start nu onmiddellijk. Alexander kust Joyce en gaat weg. De meisjes rijden daarop weg naar de Schaloenstraat.

Tijdstip aankomst in de Schaloenstraat

De meisjes leggen verschillende verklaringen af over de aankomsttijd op de Schaloenstraat. Zo varieert het tijdstip waarop ze aankomen in de verklaringen van Joyce tussen 4:30 en 5:15 uur. Clarissa noemt tijdstippen tussen 4:00 en 4:30 uur. Joyce en Clarissa hebben ook verklaringen afgelegd waarin zij vertellen dat op het moment dat zij aankomen in de Schaloenstraat, het reeds licht aan het worden was. Op zondag 4 juli 1993 kwam de zon om 5:30 uur op. Om ongeveer 3:10 uur begon het echter al te dagen. Derhalve geeft dit geen nadere aanknopingspunten over de aankomsttijd. Joyce en

Clarissa geven geen informatie over het tijdstip waarop de jongens zijn gearriveerd in de Schaloenstraat, want die waren er al, zeggen de meisjes.

Wat gebeurt er bij aankomst?

Over wat de meisjes precies aantreffen als zij op de Schaloenstraat arriveren, lopen de verklaringen uiteen. Allereerst verschillen de meisjes van mening over de plaats waar de auto van Govert wordt geparkeerd. Gedurende het onderzoek neemt de consistentie van de verklaringen af. Met name Clarissa stelt zich in eerste instantie terughoudend op door gedurende een aantal verklaringen vol te houden dat zij niets heeft gezien bij aankomst in de Schaloenstraat. Dat zou kunnen, want zij was behoorlijk dronken. In verklaringen van latere datum meldt zij Ali bij aankomst te hebben gezien. Abdoel en Aldo treft zij op uiteenlopende plaatsen aan, zowel binnen als buiten het restaurant. Als Clarissa zegt dat ze een auto heeft gezien, is die steeds donker van kleur. Zij beschrijft een bruine of goudkleurige personenauto. Eerst vermoedt zij dat het een Audi was. Later zegt ze dat het waarschijnlijk een Opel Omega was. In weer andere verklaringen zegt ze dat de auto van Said was, hetgeen ze later weer ontkent als ze ermee wordt geconfronteerd dat het zijn auto niet kan zijn geweest. Als reden voor haar voortdurend wisselende verklaringen wordt door Clarissa aangevoerd dat zij dacht dat het de auto van Said was, omdat deze vaak met de jongens optrok en hij de enige was die zij kende met een dergelijke auto.

Joyce zegt al in haar eerste verhoor als verdachte dat ze Ali voor Golden Garden heeft gezien. In verklaringen die daarop volgen, zegt ze ook Abdoel, Aldo en Julia te hebben gezien. Zij is ook niet consequent over de plaatsen waar ze haar medeverdachten zou hebben aangetroffen. De auto die Joyce voor Golden Garden heeft zien staan, is in eerste instantie een Mazda 121, maar dat vertelt ze als getuige. Nadat ze als verdachte is aangemerkt, zegt ze consequent dat ze de rode Opel Omega heeft zien staan die door de jongens in gebruik was.

Door het raam kijken

Zowel Joyce als Clarissa heeft verklaringen afgelegd waarin zij vertellen dat de ander met de jongens aan het praten is en het restaurant binnengaat, terwijl ze zelf door een raam in de steeg naast het restaurant naar binnen kijken. Clarissa zegt dat Joyce vanaf de auto naar de jongens toe is gelopen. Vervolgens raakt Joyce met ze in gesprek en gaat met ze mee naar binnen.

Clarissa ziet, wanneer ze door het raam naar binnen kijkt, Joyce naar binnen lopen.

In een latere verklaring zegt Clarissa door het raam naar binnen te hebben gekeken nadat zij eerst binnen is geweest in het restaurant. Ze ziet de deur naar de keuken op een kier staan en Joyce door de deur van het restaurant naar binnen lopen. Joyce loopt direct daarna weer naar buiten.

Joyce zegt dat Clarissa met Ali naar binnen gaat. Ze ziet vervolgens oma Zhang op de vloer van het restaurant liggen. Oma Zhang wordt daarop door de jongens weggedragen. Joyce kan niet zien waar naartoe. In een latere verklaring zegt Joyce dat ze door het raam Aldo in het restaurant heeft zien lopen. Dit zou zich moeten hebben afgespeeld voordat de deur was opengemaakt, wat de verklaring nogal wonderlijk maakt.

Naar binnen gaan

In de eerste verklaringen van de meisjes blijven zij steeds buiten voor Golden Garden staan. Zij hebben geen notie van wat er zich binnen allemaal afspeelt. In latere versies worden ze echter door de jongens, met name Ali, mee naar binnen genomen. Daar zien zij dan de dode oma Zhang in de keuken liggen. In een aantal verklaringen van Joyce wordt hierop een uitzondering gemaakt. Zo legt Joyce een verklaring af waarin oma Zhang spontaan aan komt lopen terwijl zij zelf bij Golden Garden staat. Vervolgens wordt oma Zhang mishandeld op straat, bedreigd met een vuurwapen en mee naar binnen genomen waarna er schoten klinken. De meisjes gaan pas na het vertrek van de jongens naar binnen, om te controleren of oma Zhang nog in leven is. Clarissa houdt vol dat ze oma Zhang niet in leven heeft gezien.

Tweede scenario: de meisjes nemen deel aan het misdrijf

In het tweede scenario vervullen de meisjes een aanmerkelijk actievare rol bij de tenuitvoerlegging van het misdrijf. Hun rol manifesteert zich vooral bij het ophalen van oma Zhang. Dit is het scenario dat uiteindelijk door de rechtbank en het Hof wordt omarmd. Het is echter opvallend dat de verklaringen waarop de bewijsconstructie steunt – het gaat daarbij vooral om de verklaringen van Joyce en Clarissa – met elkaar in strijd zijn op een aantal belangrijke punten, zoals:

- het huis waar oma Zhang wordt opgehaald;
- de personen door wie oma Zhang wordt opgehaald;
- de communicatie met oma Zhang;

- de kleding van oma Zhang;
- de afgelegde route;
- de aankomst bij het restaurant;
- de gebeurtenissen in het restaurant.

Aankomsttijd in de Schaloenstraat

Over de aankomsttijd in de Schaloenstraat blijven Clarissa en Joyce vasthouden aan hun eerdere verklaringen. Julia zegt dat zij, volgens afspraak, rond 2:00 uur in de Schaloenstraat arriveert in gezelschap van de jongens. Ze zegt dat Clarissa en Joyce rond 4:00 uur aankomen in de auto van Govert. Julia en de jongens zouden dus twee uur lang in ledigheid hebben doorgebracht, in afwachting van twee medeverdachten die ondertussen de bloemetjes in de binnenstad buiten zetten. Let wel: de jongens en Julia moeten dan zo'n 2 uur hebben rondgehangen voor de deur van het restaurant dat ze gaan overvallen. Dat lijkt ons een niet voor de hand liggende manier van werken voor overvallers.

Kennis over de verblijfplaats van oma Zhang

Volgens verschillende verklaringen van de meisjes wordt hen door de jongens opgedragen om 'de eigenaar' van Golden Garden op te halen. In andere verklaringen is het bevel specifiek en wordt hen verordonneerd om oma Zhang te halen. Volgens Julia is vooraf afgesproken dat oma Zhang moet worden opgehaald. Clarissa en Joyce zouden hebben geweten waar oma die avond was. Volgens Julia heeft Joyce de meest gedetailleerde informatie: zij weet dat oma Zhang in het huis van haar zoon is om op de kinderen te passen. Hoe ze aan deze kennis komt, wordt uit geen enkele verklaring duidelijk. In de verklaringen van Clarissa en Joyce beschikt eerstgenoemde over de wetenschap waar de eigenaar van Golden Garden woont. Ze zou op haar werk – in snackbar Sjakies Smikkel – flarden van een gesprek tussen de zoon van oma Zhang en haar baas hebben opgevangen waarin het thuisadres van de zoon (eigenaar Zhang) aan de orde kwam. Ook zou Clarissa wel eens mensen van restaurant Golden Garden naar het huis van eigenaar Zhang hebben zien lopen. Volgens zowel Joyce als Clarissa is het vooraf evenwel niet duidelijk dat speciaal oma Zhang moet worden gehaald.

Verblijfplaats van oma Zhang

De verklaringen omtrent de verblijfplaats, de woning waar oma Zhang de bewuste nacht zou zijn opgehaald, roepen vele vragen op. Zo vertelt Clarissa uitgebreid over een flat waar oma wordt opgehaald. Het is een raadsel waarom iemand in hechtenis voor moord zou liegen over de woning waar het slachtoffer is opgehaald. Als Clarissa in een latere verklaring spreekt over een rijtjeshuis, verklaart zij dat ze uit zelfbescherming eerder een ander type woning heeft genoemd.

Joyce lijkt moeite te hebben om duidelijk aan te geven hoe zij naar het huis van oma Zhang is gegaan. Bij het Hof legt zij een verklaring af waarin zij de route beschrijft die zou zijn afgelegd. Het huis waar zij oma dan ophaalt, lijkt de woning van oma aan de – enkele straten verderop gelegen – Pennickstraat te zijn. Het feit dat zij bij het Hof weer een andere route en een ander huis beschrijft dan in haar verklaring bij de politie, doet de vraag rijzen of Joyce oma daadwerkelijk heeft opgehaald. Bovendien is het merkwaardig dat Joyce bij het Hof weer over de Pennickstraat begint te verklaren terwijl zij op 12 april 1994 verklaard heeft dat zij weet dat oma Zhang in de straat tegenover de Schaloenstraat woont.

Ook Julia lijkt niet eenduidig te kunnen vertellen bij welk huis oma is opgehaald. In haar verklaring van 3 mei is Julia zelfs niet mee geweest om oma op te halen. Het zijn dan Abdoel, Joyce en Clarissa die oma met de auto gaan halen. Dit drietal rijdt weg in de richting van de Nolenslaan en komt na ongeveer een kwartier weer terug met oma Zhang. Het lijkt erop dat Julia niet heeft geweten dat oma zich aan de overkant van de Schaloenstraat bevond, dan wel dat zij daar niet over wilde verklaren. De afstand tussen restaurant Golden Garden en de Rembrandtstraat – aan die straat ligt het huis van eigenaar Zhang – is immers zo klein dat het ongeloofwaardig is dat zij deze afstand met de auto hebben afgelegd. Daar komt bij dat Julia vanaf Golden Garden duidelijk moet hebben gezien wat zich bij de woning heeft afgespeeld. Uit de verklaring blijkt niet of haar is gevraagd wat zij heeft gezien nadat de auto is weggereden.

Als Julia op 4 mei opnieuw een verklaring aflegt, zegt zij dat zij wel oma heeft opgehaald en wel samen met Joyce en Clarissa. De route die Julia vervolgens beschrijft, is de route naar het huis in de Rembrandtstraat. Zij zijn toen recht de Nolenslaan overgestoken en zijn de straat ingelopen recht tegenover de Schaloenstraat.

In haar verklaring van 5 mei spreekt Julia opnieuw over het ophalen van oma Zhang. In deze verklaring staat te lezen dat Julia met de recher-

cheurs langs het huis aan de Pennickstraat is gereden. Julia verklaart dan dat zij oma bij dit huis hebben opgehaald. Op 6 mei vertelt Julia echter dat zij bewust haar mond heeft gehouden over het juiste huis waar oma is opgehaald. Uit het proces-verbaal wordt niet duidelijk waarom zij dat zou hebben gedaan. Julia verklaart nu in ieder geval over het huis dat recht tegenover Golden Garden is gelegen.

Resumerend lijkt het erop dat de meisjes geen idee hebben waar oma Zhang de bewuste nacht verbleef, dan wel dat zij een motief hebben om in strijd met de waarheid te verklaren. Het is echter onduidelijk wat dit motief zou kunnen zijn. Het komt ons vreemd voor dat de meisjes wél toegeven dat zij oma ophalen, maar dan zouden liegen over waar zij dit precies deden.

Ophalen van oma Zhang: personen en vervoer

In bijna alle verklaringen begeven de meisjes zich te voet naar het huis waar oma Zhang verbleef en worden ze gevolgd door de auto met daarin de jongens. Welke route deze auto heeft afgelegd, is onduidelijk. Evenmin wordt eenduidig verklaard over de plaats waar de jongens de auto parkeerden en over het merk en het type auto waarin zij zich verplaatsen.

Zoals eerder is opgemerkt, zei Joyce eerder dat zij een Mazda 121 in de straat zag. Zij was toen nog getuige. In haar verklaringen als verdachte trekt Joyce dit deel van haar verhaal in. Zij zegt nu dat de auto een rode Opel Omega was. Op 18 april 1993 vertelt Anthony Groot, op dat moment het vriendje van Linda, dat hij meemaakte dat Joyce een Opel Omega aanzag voor een Opel Vectra. Dit roept de vraag op of Joyce wel in staat moet worden geacht om een Opel Omega te herkennen.

Clarissa, die inmiddels heeft gehoord dat Joyce in haar verklaring een Opel Omega heeft genoemd, beschrijft de enige Opel Omega die zij ooit eerder heeft gezien. Dit is de auto van Said. Zij zegt dat zij het kenteken heeft herkend. Later trekt ze die verklaring weer in. Zij zegt nu dat Said veel met Ali, Abdoel en Aldo omging en dat ze daarom dacht dat de auto voor Golden Garden van Said was. Het kenteken heeft ze echter niet herkend. Ze heeft Said onterecht in het onderzoek betrokken. Tot aan de rechter-commissaris blijft Clarissa wel volhouden dat de auto bruin van kleur is. Julia spreekt over een donkerkleurige auto. Op 5 mei wordt aan Julia gevraagd of de auto wellicht een Opel Vectra was. Zij vertelt dat dit niet het geval was; anders had zij hem zeker als zodanig herkend.

Resumerend lijken de meisjes verschillende auto's te beschrijven. Dat is merkwaardig in het licht van het feit dat de bewezenverklaring leunt op de premisse dat zij alle drie in de bewuste nacht op de plaats delict zijn geweest.

Route

Joyce, Clarissa en Julia beschrijven de route die is afgelegd tussen het huis waar oma Zhang werd opgehaald en Golden Garden. Zij beschrijven met z'n drieën ten minste acht verschillende routes. Die kunnen, uiteraard, niet allemaal zijn afgelegd. Wellicht is geen enkele verklaring over een route waar. De verklaringen over de routes van de meisjes zijn zo tegenstrijdig, dat er geen manier is om te kiezen welke de juiste zou kunnen zijn. Het heeft derhalve weinig zin ze hier weer te geven. Wij beperken ons ertoe dat het om acht verschillende routes gaan die niet met elkaar te rijmen zijn.

Slechts één van de routes komt langs het huis van getuige mevrouw Boonstra. Zoals in het hoofdstuk over de eerste fase van het opsporingsonderzoek is beschreven, meldde deze getuige zich na de uitzending van *Opsporing Verzocht*. Getuige Boonstra zou oma Zhang 's nachts bij zich in de straat hebben gezien en gehoord. De looprichting die wordt beschreven, in dit geval door Julia, is evenwel omgekeerd aan de richting waarin het gezelschap zich volgens mevrouw Boonstra zou hebben bewogen.

Julia trekt bij de rechter-commissaris uiteindelijk al haar verklaringen in. Ze zegt in de verhoren te zijn gestuurd door de politie en niets van de route af te weten. Tegen de achtergrond van de verklaring van Clarissa dat Julia in het geheel niet aanwezig is geweest binnen of buiten het restaurant moet rekening worden gehouden met een gefingeerde bekentenis door Julia. Niet alleen haar eigen verklaringen komen hierdoor in een merkwaardig daglicht te staan, ook die van getuige Boonstra winnen allesbehalve aan overtuigingskracht.

Communicatie met oma Zhang

Aangekomen bij het huis van de zoon van oma Zhang aan de Rembrandtstraat – de rechtbank en het Hof gaan er in hun bewezenverklaring althans van uit dat het contact met oma Zhang hier is gelegd – kan het verhaal volgens de verklaringen van de meisjes weer een aantal verschillende kanten op. Julia persisteert bij de verklaring dat Clarissa degene is die aanbelt. Daarop wordt de deur geopend en door Clarissa gevraagd of ze even mag telefoneren. Joyce en Clarissa gaan naar binnen voor een periode die

varieert tussen 10 en 20 minuten. Niet duidelijk is waarom ze zo lang binnen blijven.

In latere verklaringen zou Clarissa oma Zhang hebben verteld dat er iets aan de hand was met een persoon in haar eigen huis aan de Pennickstraat. Daarop vertrekt oma Zhang naar haar eigen huis. Hoe de meisjes wisten dat oma aan die straat woonde, is opnieuw uiterst duister.

Ook in de verklaringen van Clarissa en Joyce is het meestal Clarissa die aanbelt, in een enkele verklaring belt Julia aan. De communicatie met oma Zhang is in de eerdere verklaringen vrij uitgebreid, later beperkt deze zich tot het roepen van 'Golden Garden, Golden Garden' teneinde oma Zhang naar buiten te lokken.

Het restaurant binnen

Over wie de deur opent en door welke deur daders en slachtoffer naar binnen gaan, bestaan verschillende verklaringen. Clarissa spreekt eerst over de deur van het magazijn, maar wordt vervolgens door de verbalisanten gecorrigeerd met de opmerking dat dit niet mogelijk is, omdat de deur alleen van binnenuit kan worden geopend. Ze noemt vervolgens de deur van het restaurant. In haar verklaring bij de rechter-commissaris en het Hof spreekt Clarissa echter over de deur van het afhaalcentrum. Joyce spreekt in haar verklaringen zowel over de toegangsdeur van het restaurant als over de deur van het afhaalcentrum. Bij de rechter-commissaris en het Hof verklaart ze opnieuw dat het gezelschap door de deur van het restaurant naar binnen is gegaan.

Over het afgeven van de sleutels bestaan ook verschillende versies. Zo verklaart Joyce op 22 april 1994 dat oma wordt gedwongen om de sleutel af te geven. Aldo is dan degene die de deur van het afhaalcentrum opent. Dit is opmerkelijk omdat Joyce in dezelfde verklaring vertelt dat, als zij in het steegje tussen restaurant Golden Garden en snackbar Sjakies Smikkel staat en door het raam naar binnen kijkt, zij Aldo in het restaurantgedeelte ziet lopen voordat oma naar de sleutel is gevraagd. Dit roept de vraag op waarom oma haar sleutel nog moest afgeven als de jongens toch al binnen waren. Uit het proces-verbaal blijkt niet dat er door de verbalisanten op dit punt is doorgevraagd.

Als Joyce op 26 april opnieuw een verklaring aflegt, is het volgens haar oma zelf die de deur opent. Bij de rechter-commissaris is Joyce er ook nog van overtuigd dat het oma is die de deur opent. Bij het Hof zegt Joyce echter dat oma de sleutels niet wilde afstaan en dat de jongens met geweld de

sleutels hebben afgepakt en zelf de deur hebben geopend. Dit is opnieuw een indicatie dat Joyce allesbehalve consistent is in haar verklaringen en soms ook niet lijkt te weten waar zij over spreekt. Bovendien spreekt Joyce op het punt van de sleutels niet alleen zichzelf maar ook Clarissa tegen.

Clarissa verklaart namelijk op 27 april 1994, na de correctie door het verhoorkoppel over de magazijn deur die niet vanaf buiten geopend kan worden, dat Abdoel de deur van het restaurant opent. De sleutelbos heeft hij in deze versie van Joyce aangereikt gekregen. Joyce is met de sleutels aan komen lopen terwijl de jongens met oma Zhang apart naar het restaurant zijn gegaan. Een merkwaardig gegeven in deze verklaring is dat de persoon met de sleutel van de toegangsdeur als laatste bij het restaurant arriveert. Of Clarissa hierop door iemand is gewezen, is niet duidelijk. Feit is dat zij haar verklaring ten overstaan van de rechter-commissaris wijzigt. Nu wordt Ali aangewezen als de persoon die de sleutels van oma afpakt en ze aan Abdoel geeft. Bij het Hof verklaart Clarissa opnieuw dat de jongens de sleutels van oma Zhang afpakken. Zij zegt nu echter niet wie dat heeft gedaan.

Niet alleen worden verschillende namen genoemd als de meisjes wordt gevraagd wie de sleutels in handen heeft en wie de deur van het restaurant heeft geopend, ook blijft onduidelijk wie er vervolgens mee naar binnen gaan. Dat Julia het restaurant niet betreedt, komt in vrijwel alle verklaringen naar voren. Niettemin bestaat ook over haar rol discrepantie in de verklaringen, want waar volgens sommigen Julia de uitkijk is, zeggen anderen dat ze in het geheel niet aanwezig is. Abdoel blijft in sommige verklaringen in eerste instantie bij de auto wachten, in andere verklaringen loopt hij meteen met de anderen mee. Joyce en Clarissa gaan volgens de meeste verklaringen aanvankelijk niet mee naar binnen, maar volgen pas wanneer zij lawaai – in het bijzonder schoten – uit de keuken horen. Let wel: die schoten zijn er in het geheel niet geweest, weten wij uit het technische onderzoek.

In de keuken

Uit de keuken zou volgens Clarissa gegil en geschreeuw te horen zijn geweest en lawaai van vallende potten en pannen. In vele verklaringen wordt gesproken over de schoten van een vuurwapen die te horen zouden zijn geweest.

Over hetgeen Clarissa en Joyce waarnemen wanneer zij de keuken betreden – let wel, er zijn ook verklaringen waarin de meisjes in het geheel

niet binnen zijn geweest – bestaat wederom geen eenduidigheid. In eerste instantie verklaart Clarissa dat zij en Joyce bij binnenkomst een dode vrouw zien liggen. In latere verklaringen is het eerste dat zij zien dat oma Zhang wordt mishandeld. Ze wordt door de jongens geschopt en geslagen en ook gewurgd. Over de plaats waar oma Zhang ligt of zit en waar de jongens staan tijdens de mishandelingen wordt in enkele verklaringen iets gezegd.

Joyce zegt dat Ali links naast oma Zhang staat terwijl hij haar schopt en later wurgt. Oma Zhang ligt half onder een werkbank. Clarissa zegt dat oma Zhang, gezien vanaf de ingang van de keuken, aan het uiteinde van de keukentafel ligt, ‘ter hoogte van de hoek’, met de benen in een onduidelijke richting, op een aantal meter vanaf de ingang van de keuken. De jongens staan bij oma Zhang en kijken op haar neer. Op een plattegrond geeft Clarissa aan dat oma Zhang gezien vanaf de ingang aan de rechter (korte) kant van de tafel ligt met de voeten richting de ingang van de keuken. Zij hoort later iemand roepen: ‘niet slepen’. De tafel ligt volgens Clarissa vol met keukengerei en op de vloer bij het hoofd van oma Zhang ligt een wadjang met lange steel.

In een volgende verklaring ligt oma Zhang achter de keukentafel bij binnenkomst, derhalve aan de lange kant van de tafel. De jongens staan bij haar en schoppen haar en slaan met hun vuisten en met keukengerei ‘zoals pannen en potten’. Volgens Clarissa is het daarop Aldo die oma Zhang wurgt. Hierop worden de mishandelingen voortgezet. Abdoel zou oma Zhang de genadeklap hebben gegeven met een wadjang.

Joyce zegt dat ze heeft geprobeerd om de jongens over te halen oma Zhang in leven te laten, waarna ze op haar neus is geslagen door Ali. Hierdoor zou haar neus zijn gebroken. Dit valt overigens bij nader onderzoek achteraf niet te controleren, omdat ze later nogmaals haar neus zou hebben gebroken en zich daarna onder behandeling van een arts zou hebben gesteld.

Ook Clarissa heeft het over een persoon die probeert om de mishandelingen te stoppen door te zeggen dat het genoeg is geweest. Zij weet niet meer wie deze persoon was, maar in ieder geval niet Joyce. Clarissa ontkent ook dat Joyce is geslagen.

Clarissa beschrijft blauwe plekken op het gezicht en de nek van oma Zhang en rode striemen in de nek. Er zit bloed aan haar hoofd, bij haar oren, ogen, neus en mond. In een latere verklaring is de hele keukenvloer bezaaid met potten, pannen en kookgerei. Ook de armen van oma Zhang

hebben blauwe plekken. De benen van oma Zhang zijn gekruist, terwijl ze op haar rug ligt. Ook bij het achterhoofd is nu bloed te zien en niet meer aan de ogen en oren. Volgens de verklaring van Clarissa bij de rechter-commissaris en later bij het Hof ligt de vloer vol pannen en ook vol bloed. Joyce zegt dat oma Zhang 'naast een werkbank of tafel' ligt. In latere verklaringen ligt ze half onder de tafel. Joyce zegt dat oma Zhang bloed op haar gezicht en bovenlichaam heeft. Haar gezicht ligt 'in puin'.

Clarissa zegt dat Aldo op oma Zhang heeft gespuugd nadat zij is overleden. Joyce weet eerst niet of er is gespuugd. In een latere verklaring zegt ze dat Ali en waarschijnlijk ook Aldo op oma Zhang hebben gespuugd nadat zij is overleden. Joyce heeft het spuug vervolgens weggeveegd voordat ze probeert oma Zhang te reanimeren (zie verderop onder het kopje *Vertrek*), maar het bloed op het gezicht van oma Zhang heeft ze laten zitten. Een brander die op de vloer ligt, is door geen van de verhoorde personen genoemd.

Vuurwapens en handschoenen

Een opvallend element in de verklaringen van Joyce en Clarissa is dat zij beiden zeggen dat er die bewuste nacht in Golden Garden is geschoten. Onderzoek op de plaats delict heeft echter geen aanwijzingen opgeleverd van het gebruik van vuurwapens. De technische recherche heeft überhaupt geen sporen op de plaats delict aangetroffen die herleidbaar zijn tot welke van de verdachten dan ook. Dit is merkwaardig, omdat er verklaringen zijn waarin wordt aangegeven dat de jongens geen handschoenen hebben gedragen. Ook op deze punten lopen de verklaringen wederom uiteen.

Zo zegt Joyce op 22 april 1994 dat Abdoel onder bedreiging van een vuurwapen oma Zhang onder druk heeft gezet om de sleutels van het restaurant af te geven. Het wapen is grijs of zwart van kleur en ongeveer 20 centimeter groot. Joyce beschrijft in deze verklaring ook hoe de jongens er die nacht uitzien en spreekt hierbij niet over handschoenen. In haar verklaring van 26 april 1994 spreekt Joyce over een geweer dat door Abdoel zou zijn gebruikt om oma Zhang te bedreigen. Als zij verklaart over haar aanwezigheid in de keuken, zegt zij onder meer dat Aldo een pistool in de hand heeft. Joyce verklaart op 28 april 1994 dat zij bij aankomst in de Schaloenstraat Ali en Abdoel heeft zien staan. Zij ziet vervolgens dat Abdoel in zijn linkerbroekzak een pistool draagt. Ze kan niet met zekerheid zeggen of het een echt vuurwapen is.

Nadat Joyce schoten heeft gehoord, loopt zij naar eigen zeggen het restaurant binnen. Zij gaat naar de keuken en ziet daar dat Aldo een pistool in zijn rechterhand vasthoudt. Zij weet niet of het hetzelfde wapen is als het pistool dat Abdoel heeft vastgehouden. In latere versies van het gebeuren heeft zelfs Ali een wapen in handen. Volgens Joyce draagt Ali zwarte leren handschoenen en de andere jongens plastic of rubberen handschoenen. Deze zouden ze al aan hebben gehad voordat zij oma Zhang de auto in duwden.

Clarissa verklaart op 27 april 1994 onder meer over de mishandelingen van oma Zhang die zij voor het restaurant heeft gezien. In tegenstelling tot Joyce spreekt Clarissa niet over Abdoel die met een vuurwapen oma Zhang bedreigt. Wel heeft ze twee schoten gehoord. Het geluid is afkomstig uit de keuken. Het gillen en schreeuwen dat zij daarvoor uit de keuken heeft gehoord, valt dan stil.

Clarissa beschrijft een dag later de kleding van de jongens die zij op de bewuste dag zouden hebben gedragen. Geen van de jongens draagt handschoenen of een hoofddeksel. Ook vult zij op die dag haar verklaring van 27 april aan. Zij verklaart nu dat het na de twee schoten niet stil is in de keuken, maar dat er nog steeds veel lawaai vandaan komt. Wellicht dat Clarissa is geconfronteerd met het feit dat oma niet dood is geschoten en derhalve nog in leven moet zijn geweest na het horen van de schoten. Vervolgens verklaart Clarissa dat zij na de schoten de keuken binnen is gegaan. Daar is zij getuige van de mishandeling van oma Zhang. Zij spreekt in dit verband niet over het gebruik van vuurwapens.

Clarissa verklaart echter op 6 mei wel degelijk een vuurwapen te hebben gezien. Op de tafel in de keuken heeft zij een zilverkleurig wapen zien liggen. Niet uit te sluiten valt dat deze wens in het relaas van Clarissa wordt ingegeven door de verklaringen die Joyce inmiddels over een vuurwapen heeft afgelegd. Het pistool in kwestie is volgens Clarissa ongeveer 15 à 20 centimeter lang. Zij weet niet van wie het pistool is en heeft het ook niet eerder gezien. Clarissa vertelt dat zij het wapen in de keuken even vastpakt. Zij is zo boos op de jongens vanwege het ombrengen van oma Zhang, dat zij hen met het pistool wil doodschieten.

Ook in haar verklaring voor het Hof spreekt Clarissa over twee schoten die zij zou hebben gehoord. Ze zwakt haar verklaring nu wel af met de mededeling dat de schoten misschien afkomstig waren van een start- of een alarmpistool. Zij verklaart opnieuw dat de jongens geen handschoenen hebben gedragen.

Julia legt ook verschillende verklaringen af waarin zij spreekt over de aanwezigheid van vuurwapens. Julia verklaart op 29 april 1994 dat in de nacht van zaterdag 3 op zondag 4 juli 1993 in de kamer van Linda aan de Oudeweg 92 in Sittard wordt gesproken over de uitvoering van een overval op restaurant Golden Garden. De groep jongens is bezig met het schoonmaken van twee vuistvuurwapens. Julia verklaart in tegenstelling tot Clarissa dat alle jongens in het bezit zijn van handschoenen. In het verhoor van 4 mei 1994 verklaart Julia dat de jongens allemaal lederen handschoenen dragen en dat Abdoel oma Zhang bedreigt met een vuurwapen. In het verhoor van 5 mei 1994 geeft Julia aan geen schoten te hebben gehoord. Sowieso trekt Julia al haar verklaringen over Abdoel in als zij bij de rechter-commissaris moet voorkomen. Uit de verklaring komt niet naar voren wat daar de reden voor is.

Resumerend: zowel Joyce als Clarissa verklaart over het horen van schoten. Dit houden zij tot aan het Hof vol. Op de plaats delict zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op het gebruik van vuurwapens. Alleen Clarissa doet met haar verhaal over het alarmpistool nog een poging om het niet aantreffen van schietsporen te verklaren. Julia heeft in het geheel geen schoten gehoord, maar alleen een wapen gezien dat Abdoel bij zich zou hebben gehad. Na de verklaringen van Joyce en Clarissa, die Julia heeft gelezen, is het niet verwonderlijk dat ook zij Abdoel in verband brengt met een vuurwapen.

Niet duidelijk is waarom Clarissa verklaart dat de jongens geen handschoenen hebben gedragen en Joyce en Julia het tegendeel beweren. De beweringen van Joyce en Julia over handschoenen kunnen een poging zijn geweest om een verklaring aan te dragen voor de merkwaardige omstandigheid dat er geen vingerafdrukken van de jongens zijn aangetroffen op de plaats delict.

Hoe is oma Zhang om het leven gekomen?

Uit het sectierapport van de patholoog-anatoom blijkt dat oma Zhang door middel van verwurging om het leven is gekomen. Dit doet de vraag rijzen waarom de jongens, die, afgaande op verklaringen van de meisjes in het bezit waren van wapens, ervoor hebben gekozen om oma Zhang te wurgen. Iemand ombrengen met een vuurwapen is immers een stuk eenvoudiger.

Uit de verklaringen van de meisjes komt niet eenduidig naar voren hoe oma Zhang om het leven is gebracht. Sommige verklaringen tenderen in

de richting dat oma is gewurgd, maar op andere momenten lijkt het aan-nemelijker dat zij is overleden ten gevolge van de mishandelingen.

In haar verklaring van 28 april 1994 verklaart Clarissa dat het volgens haar Aldo is die zijn handen rond de nek van oma Zhang heeft geklemd. Oma Zhang zou hierna nog in leven zijn geweest. Het is volgens haar Ab-doel die oma met de wadjang op het hoofd slaat. Na deze klap zou oma niet meer hebben bewogen. Tegen de rechter-commissaris vertelt zij hetzelfde.

Joyce zegt echter op 26 april 1994 dat het Ali is die oma vastpakt bij de keel en haar keel dichtknijpt. Ook in haar verklaring van 28 april 1994 spreekt zij Clarissa tegen door opnieuw de naam van Ali te noemen. Bij de rechter-commissaris verklaart Joyce dat zij niet heeft gezien dat oma met een voorwerp is geslagen.

Het is opvallend dat de meisjes het er ook niet over eens zijn wie van de mannen nu roept dat oma dood moet omdat ze hen heeft gezien. Clarissa spreekt op 28 april over Aldo die zegt dat oma hen heeft herkend terwijl Joyce deze woorden in de mond legt van Ali. Ook bij de rechter-commissaris verklaart Joyce dat het Ali is die zegt dat oma hen heeft gezien.

Resumerend: over het meest essentiële element van de gebeurtenis, namelijk wie oma Zhang van het leven heeft beroofd, zijn de meisjes het allesbehalve eens.

De staat van de keuken

Er bestaat onduidelijkheid over de staat waarin de keuken verkeert op het moment dat oma Zhang voor dood wordt achtergelaten. Clarissa verklaart verschillende malen dat als zij de keuken van Golden Garden binnenkomt, de vloer bezaaid is met potten en pannen. Bovendien zegt zij dat de keuken door de aanwezige jongens en meisjes niet is opgeruimd.

Joyce daarentegen spreekt niet over een vloer vol potten en pannen. Zo verklaart Joyce bij de rechter-commissaris dat de keuken een opgeruimde indruk maakte en dat er geen grote voorwerpen op de grond lagen of stonden.

Opmerkelijk is dat de politie zelf ook niet eenduidig kan zeggen in welke staat de keuken verkeerde. Inspecteur Franken verklaart bij het Hof op 16 mei 1995 dat de keuken vrij netjes was en dat hij niet lang daarvoor was schoongemaakt. Brigadier Van den Braber verklaart ook geen grote chaos te hebben aangetroffen. Er waren geen aanwijzingen dat er met potten en pannen was geslagen. Brigadier Schaper zegt echter dat er meerdere

potten en pannen zijn aangetroffen (doch niet op de vloer) en dat de kookbrander op de grond lag.

Een verklaring voor het verschil tussen de verklaringen van Joyce en Clarissa kan derhalve zijn gelegen in het feit dat de verschillende verbalisanten die hen hebben ondervraagd zijn uitgegaan van uiteenlopende verklaringen over de plaats delict.

De gokkast

Tijdens de talrijke verhoren verklaren de meisjes slechts mondjesmaat over de opengebroken gokkast. Joyce lijkt hierover zelfs in het geheel niet te zijn ondervraagd. Dit is opmerkelijk, omdat de inhoud van de gokkast een motief kan zijn geweest voor de overval. Clarissa is wel naar de gokkast gevraagd. Zo verklaart Clarissa op 22 april 1994 dat als zij door het zijraam van Golden Garden naar binnen kijkt, zij rechts in de hoek de gokkast ziet staan. Voor zover zij kon zien, was hij ongeschonden, maar over het onderste gedeelte kan zij niets zeggen omdat zij dat gedeelte niet heeft kunnen waarnemen. Het is overigens maar zeer de vraag of Clarissa vanuit de genoemde positie de gokkast überhaupt heeft kunnen zien staan. Vermoedelijk niet, als gevolg van de schotten die het restaurant van het afhaalgedeelte scheiden, de grote afstand tussen het raam en het afhaalgedeelte en de duisternis.

Een dag later verklaart Clarissa weer over de gokkast. Zij zegt langs deze gokkast te hebben gelopen toen zij het afhaalgedeelte betrad. Opnieuw meldt zij niets bijzonders aan de gokkast te hebben opgemerkt. Voor het Hof zegt ze de gokautomaat in het restaurant te hebben gezien, maar niet dat deze was opengebroken. Het is onduidelijk of ze nu letterlijk het restaurantgedeelte bedoelt, dan wel het afhaalgedeelte. De gokautomaat bevond zich immers in het afhaalgedeelte. Ook kan uit deze verklaring niet worden opgemaakt wanneer ze de gokkast heeft gezien. Van belang is namelijk om te weten of Clarissa de gokkast bij het verlaten van Golden Garden heeft gezien en of de gokkast toen nog intact was.

Resumerend: uit de verklaringen van Joyce en Clarissa kan niet worden afgeleid of zij iets opvallends hebben waargenomen aan de gokkast en al helemaal niet of één van de jongens verantwoordelijk is voor het openbreken daarvan. Julia is volgens alle verklaringen nooit in Golden Garden geweest. Wel heeft zij een verklaring afgelegd waarin zij spreekt over Ali die bankbiljetten in zijn handen zou hebben gehad na het verlaten van het restaurant. In het licht van het feit dat uit een gokautomaat geen biljetten

gestolen kunnen worden, heeft deze verklaring, voor zover er al waarde aan moet worden toegekend, in ieder geval geen betrekking op de buit van de opengebroken gokkast.

Vertrek

Het is niet duidelijk wie het eerst is vertrokken uit Golden Garden. In de eerste verklaringen van Clarissa laten zij en Joyce de jongens in de keuken achter. In de laatste verklaringen van Joyce blijven Clarissa en zij juist als laatste achter. Joyce zou na het vertrek van de jongens de hartslag van oma Zhang hebben gecontroleerd en haar een pijnprikkel hebben gegeven. Vervolgens constateert ze dat oma Zhang is overleden. Daarbij verplaatst ze oma Zhang. In haar laatste verklaring beschrijft Joyce zelfs een poging oma Zhang te reanimeren. Clarissa ontkent ten stelligste dat Joyce een reanimatiepoging heeft ondernomen.

De waarde van de verklaringen van de meisjes

Zoals reeds is opgemerkt, steunt de bewijsconstructie die door het Hof in de zaak tegen Aldo is gebezigd vooral op de verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia. Opvallend is de hoeveelheid verklaringen die de meisjes nodig hebben om hun verhaal te doen. Telkens worden verklaringen aangevuld omdat zij niet naar waarheid zijn afgelegd of omdat zij lacunes bevatten. Bovendien zijn de verschillende verklaringen inconsistent en spreken de meisjes zichzelf en elkaar voortdurend tegen. De tegenspraak tussen de meisjes heeft niet alleen betrekking op triviale punten, maar op vrijwel elk essentieel onderdeel van de gebeurtenis. Dit is in het bijzonder opvallend omdat er bij het afleggen van bekennende verklaringen mag worden verwacht dat daaruit uiteindelijk een logisch en samenhangend verhaal gestedilleerd kan worden. Dit is in de onderhavige zaak geenszins het geval.

Hoe komt het dat de meisjes elkaar zo vaak tegenspreken en er zo weinig consistentie in hun verhalen kunnen worden ontdekt? Hieronder nemen we de rol van de drie betrokkenen kort onder de loep.

Joyce van Halstijn

De rol van Joyce van Halstijn in het onderzoek begint wanneer zij meerdere malen als 'kroongetuige' wordt gehoord. Gedurende het onderzoek gaat haar rol van getuige echter over in de rol van verdachte en uiteindelijk zal

Joyce worden veroordeeld voor medeplichtigheid aan de doodslag op oma Zhang. Het lijkt er niet op dat Joyce sterk is beïnvloed door verklaringen van haar medeverdachten. Zij is immers degene die meestal het eerst met nieuwe elementen van het verhaal op de proppen komt. Een uitzondering daarop is de wisselwerking tussen Clarissa en Joyce die verderop in deze paragraaf aan de orde komt. Het lijkt er niet op dat Joyce door de rechercheurs in een bepaalde richting is gedwongen. Het is eerder opvallend hoe weinig tegengas en correcties er op Joyce's evidente verzinsels volgen. In het geval van Joyce lijkt het erop dat zij uit zichzelf is begonnen met het afleggen van belastende verklaringen over haar medeverdachten en zichzelf. Zij heeft daarbij de vrije hand gekregen van de rechercheurs, wellicht in de hoop dat haar verhalen uiteindelijk een bevredigend resultaat op zouden leveren.

Clarissa Nagteren

Clarissa is in vergelijking met Joyce veel consequenter. Het lijkt erop dat er behoorlijk wat druk op Clarissa moet worden uitgeoefend voordat ze haar verklaring verandert. Bovendien houdt ze vervolgens veel consequenter aan haar eerder afgelegde verklaringen vast.

Het lijkt erop dat Clarissa in haar verklaringen mede is beïnvloed door de verklaringen van Joyce, vooral door de verklaringen waarin Joyce probeert om Clarissa medeverantwoordelijk te maken voor de overval en de moord. Clarissa reageert hierop door Joyce op vrijwel identieke wijze te beschuldigen. In de daarop volgende escalatie ontkomt Clarissa niet aan het toegeven van een eigen betrokkenheid die aansluit op Joyce's verhaal.

Als Joyce en Clarissa werkelijk allebei betrokken zijn bij de overval op Golden Garden, zou het voor de hand liggen dat ze ooit de mogelijkheid hebben besproken dat ze verhoord zouden worden en dat ze hun verhalen op elkaar hebben afgestemd. Als dat zo is, zijn ze daarin niet geslaagd. Waarschijnlijker is het dat Joyce en Clarissa in hun wisselwerking zogenaamde drijfzandverklaringen beginnen af te leggen. Bij drijfzandverklaringen begint de verdachte met het afleggen van schijnbaar onschuldige onjuiste verklaringen. Het motief daarvoor kan van alles zijn; in dit geval bijvoorbeeld angst, wraak of naïviteit. Vervolgens stellen deze leugens de verdachte in een slecht daglicht, en wordt er druk uitgeoefend om meer informatie, de vermeende waarheid, boven tafel te krijgen. De verdachte komt terecht in een web van leugens en werkt zichzelf steeds verder in de nesten. Zeker wanneer er, zoals in dit geval, nog andere verdachten zijn en de eigen rol door die anderen steeds groter wordt gemaakt, is er geen weg

terug. De verdachte zou niet meer worden geloofd als hij de verklaringen intrekt en de ander zou daar bovendien misbruik van kunnen maken door zo veel mogelijk schuld af te schuiven. Er ontstaat een patstelling waarin de verdachte wegzinkt in het drijfzand van zijn leugens.

Er zijn bovendien aanwijzingen dat er gebruik is gemaakt van de zogenaamde Zwolse verhoormethode, hetgeen zou kunnen verklaren waarom Clarissa zo stellig is in de door haar verklaarde aperte onjuistheden. Bij de Zwolse verhoormethode wordt getuigen gevraagd om het gebeurde chronologisch en in opstelvorm op te schrijven. Het risico is dat hierbij een verhaal wordt geconstrueerd dat weliswaar causaal en retorisch klopt, maar niet per definitie overeen hoeft te komen met wat er werkelijk is gebeurd. Hierbij kan bovendien een inflatoir effect optreden, hetgeen is bevestigd in onderzoek waarbij het vertrouwen van de auteur in het verhaal na het opschrijven sterk toeneemt. De herinnering zou achteraf in overeenstemming kunnen worden gebracht met wat is opgeschreven.¹⁵ Clarissa schreef zo'n tekst, maar die tekst is niet erg samenhangend, zodat in dit geval vooral moet worden gevreesd voor het tweede effect.

Julia van de Lateringen

Julia wordt pas in een laat stadium in het onderzoek verhoord. Evenals de jongens wordt ze genoemd door de CID. Ze wordt echter pas verhoord als de zaak min of meer rond is op basis van de verklaringen van de andere getuigen, namelijk vanaf 26 april 1994. Julia wordt ook dan pas als verdachte aangemerkt en vervolgens geconfronteerd met het verhaal zoals dat is uiteengezet door Joyce en Clarissa. Uit de verklaringen blijkt dat Julia erg kwaad is over de beschuldigingen. Ze heeft in eerste instantie geen idee wie haar heeft beschuldigd. Ze slaat in haar eerste verklaringen wild om zich heen. Ze beschuldigt veel andere mensen en verandert haar verklaringen voortdurend. De rechercheurs lijken een grote rol te hebben gespeeld in de ontwikkelingen die haar verhalen vervolgens doormaken. In de volgende paragraaf zal hierop in meer detail worden ingegaan. Niet uit te sluiten valt dat Julia in haar eerste verklaringen 'aan de praat' is gebracht door twee rechercheurs die daarin ook bij anderen zijn geslaagd en dat Julia vervolgens met behulp van een andere rechercheur tot een verklaring is gekomen die aansluit op het reeds bestaande dossier; kortom, dat zij hier vrij effectief door het researcheteam is gestuurd. Julia zelf bevestigt deze

¹⁵ Horselenberg, Merckelbach, Crombag & Van Koppen (2002).

veronderstelling met haar verklaring bij de rechter-commissaris op 30 mei 1994 dat ze door de rechercheurs onder druk is gezet en hen heeft verteld wat ze wilden horen. Ze heeft haar informatie van de rechercheurs gekregen en heeft bovendien via haar advocaat verklaringen van anderen gelezen. Dit verhaal wordt ook door Aldo ondersteund. Volgens Aldo heeft hij Julia gesproken na de zitting bij het Hof. Na de zitting werden de drie jongens samen met Julia in een busje vervoerd. Inmiddels had zij haar verklaringen ingetrokken. Aldo vroeg haar waarom ze aanvankelijk wel verklaringen heeft afgelegd. Zij vertelde toen dat ze sterk onder druk was gezet. Haar oma die op sterven lag, mocht zij van de rechercheurs niet bezoeken. Als Julia daarentegen bekende, kreeg zij van alles. Zo mocht zij volgens Aldo eten van huis laten komen. Tevens zou Julia de verklaringen van Joyce en Clarissa hebben kunnen inzien.

De verhorende rechercheurs

Als wij erover spreken dat de verklaringen van de meisjes nogal uiteenlopen, dan is dat een understatement. Een tussenconclusie is nu mogelijk. De verklaringen van de meisjes lopen zo sterk uiteen dat de verschillen tussen hun verhalen niet meer kunnen worden verklaard door waarnemingsverschillen, idiosyncratisch onthouden of verschillen tussen het verhaal dat de getuige vertelde en de manier waarop dit door de verbalisanten is opgeschreven in het proces-verbaal. Verklaringen van getuigen die hetzelfde waarnamen, verschillen altijd wel op allerlei, meestal ondergeschikte en minder belangrijke details. De verschillen tussen de verhalen van Julia, Joyce en Clarissa zijn echter zo massief dat wij daarvoor een bijzondere verklaring moeten zoeken. We beginnen bij de mogelijke invloed van de bij het verhoor betrokken politiemensen. De meisjes werden steeds door een vast koppel van verbalisanten verhoord, met een aantal markante uitzonderingen. We bespreken een aantal van die verhoorders.

Rechercheurs Heideman en Van Amersfoort

Joyce wordt steeds verhoord door verbalisanten Van Agt en De Rie, Clarissa door Van Niekerk en Van Zwol (met twee uitzonderingen) en Julia door Heideman en Van Amersfoort. Begin mei vindt echter een soort stoelendans plaats. Vanaf die datum worden de meisjes uitsluitend verhoord door een nieuw gevormd koppel. Verbalisant De Rie, die we al kennen van de verhoren van Joyce, wordt nu gekoppeld aan verbalisant Mooij. Samen doen zij verder de verdachtenverhoren. De andere verbalisanten verdwijnen van

het toneel en uit het onderzoek, met uitzondering van Van Agt, die we in het onderzoek hierna nog enkele processen-verbaal zien schrijven.

Het is mogelijk dat op dat moment het onderzoek min of meer als afgerond werd beschouwd en dat de andere rechercheurs van de zaak zijn afgehaald. Wellicht zit daar ook de reden voor het 'ongepolijste' karakter van de verklaringen. Anders zou het vreemd zijn dat de verklaringen van drie verdachten die zo gestuurd zijn, uiteindelijk niet beter op elkaar zijn afgestemd.

Een van de meest opvallende rechercheurs is Heideman, en in iets mindere mate zijn partner Van Amersfoort. Heideman neemt veel verhoren af waarin er in het wilde weg verklaard lijkt te worden. Een pregnant voorbeeld daarvan is zijn verhoor van Clarissa op 23 april 1994. Clarissa wordt normaliter verhoord door Van Niekerk en Van Zwol, maar die dag neemt Heideman de rol van Van Niekerk over. Zijn deelname lijkt een grote invloed te hebben, want Clarissa geeft dan voor het eerst toe dat zij oma Zhang dood heeft gezien. Clarissa vertelt dat ze een 'vreselijke droom' heeft gehad waarin zij 'opnieuw [werd] geconfronteerd met mijn verschrikkelijke ervaring'. 'Ik zag het allemaal weer voor me. Ik ben bereid u dit verhaal te vertellen', leidt ze haar verhaal in. Tot dan toe heeft Clarissa het tegendeel volgehouden. Clarissa beschrijft in deze verklaring zeer gedetailleerd kleding van oma Zhang, de bruine slippers en de blauwe broek, waarin oma Zhang *niet* is aangetroffen, zoals wij eerder beschreven. Ze zegt dat ze, als ze in de keuken is, de stemmen hoort van Aldo, Ali en Abdoel, maar ze ziet hen niet. Ze heeft verder niets bijzonders gezien in de keuken.

Ze loopt naar buiten en ziet Joyce later in de deur van het restaurant staan. Deze deur was de volgende ochtend, bij het aantreffen van oma Zhang, op slot. Kortom: tijdens dit verhoor vertelt Clarissa een aantal details waarvan we zeker weten dat ze niet kloppen. Van veel van deze details blijft Clarissa later stug volhouden dat ze waar zijn en bovendien is ze er dan veel stilliger over dan ze aanvankelijk was. In het volgende verhoor op 25 april 1994 wordt Clarissa nog gevraagd naar de droom die ze zou hebben gehad. Ze zegt daarover: 'Ik wil u zeggen dat dit niet echt een droom was, maar iets wat ik echt heb meegemaakt en nu telkens opnieuw beleef. Ik heb er wel vaak angstdromen van gehad.'

Heideman en Van Amersfoort zijn ook degenen tegen wie Mandy op 19 april 1994 'om' gaat. Tot dan toe heeft Mandy volgehouden dat zij niets van de moord af weet en dat zij er met niemand over heeft gesproken. Het lijkt erop dat Mandy tijdens dit verhoor onder druk is gezet door haar te confronteren met verklaringen van anderen:

‘Inmiddels heb ik vernomen dat een aantal van mijn vriendinnen verklaringen heeft afgelegd bij de politie omtrent de moord. Kennelijk hebben mijn vriendinnen ook verklaringen afgelegd over mij. Ik ben slechts zijdelings bij het bovenstaande betrokken geweest.’

Ze zegt vervolgens dat zij met Ali naar *Opsporing Verzocht* heeft gekeken en dat zij hoorde dat Joyce een valse verklaring heeft afgelegd. Mandy vermoedt dat beiden bij de moord betrokken zijn geweest. Zij is daarom bedreigd door Ali en Abdoel, maar weet niet meer op welke manier. Ook Linda Cartaya zou zijn bedreigd door Abdoel, omdat zij haar mond moest houden. Dan volgt er een curieuze passage in het proces-verbaal van dit verhoor. Tot dat moment heeft Mandy niet meer gezegd dan dat zij een vermoeden heeft dat Joyce, Ali en Abdoel betrokken zijn bij de moord:

‘Momenteel ben ik niet in staat U te verklaren omtrent een aantal bijzonderheden van de moord. Zoals reeds eerder verklaard heb ik diverse verhalen aangehoord. Een aantal zaken haal ik telkens door elkaar. Ik ben bang dat ik hierdoor een onduidelijke verklaring zal afleggen. Ik verzoek u daarom mij nog wat tijd te gunnen. Ik zal proberen het verhaal tijdens een volgend verhoor duidelijk te maken.’

Toch ziet Mandy er geen been in om voort te gaan met haar verklaring. Ze vervolgt:

‘Ik weet dat voornoemde moord is gepleegd door enkele vrienden/kennissen uit mijn directe omgeving. In elk geval weet ik dat een aantal van deze mensen direct dan wel indirect bij de moord betrokken zijn geweest.’

Als we even door de taalfouten heen proberen te kijken, lijkt Mandy op een manier te praten die uiterst vreemd is. Zo praat niemand. Zo heeft ze dat ook met zekerheid niet gezegd, want de verbalisanten kiezen hun eigen versie van politieagentenproza om de verklaring van de getuige op te schrijven.

Mandy gaat door met haar verklaring. Zij vertelt de verbalisanten dan dat een hele rij mensen betrokken is bij de moord op oma Zhang: Joyce, Clarissa, Abdoel, Ali, Julia, Gallid Suwayh, en Aldo. Dat zijn alle bekenden,

behalve Gallid. Dat is een vriend van Ali, die buiten deze verklaring niet in het dossier voorkomt als mogelijke verdachte.

De lijst die Mandy aan haar verhoorders geeft, lijkt sterk op de lijst van vermeende betrokkenen waarover Julia tien dagen later, op 29 april 1994, aan hetzelfde verhoorkoppel vertelt. De lijst wordt daarna echter, zonder enige uitleg, weer ingekort. Het proces-verbaal van het verhoor van Mandy wordt afgesloten met de opmerking dat zij op eigen verzoek van 10:30 tot 16:30 uur is verhoord zonder middagmaaltijd. In het volgende verhoor zegt Mandy 'per ongeluk' Julia te hebben genoemd. De betrokkenheid van de rest blijkt dan op vermoedens te zijn gebaseerd, afgeleid uit de 'eerder gebruikte werkwijze' van de groep of uit het feit dat ze deel uitmaken van de groep.

Heideman en Van Amersfoort lijken een wonderverhoorkoppel, want ook Julia gaat tegen hen 'om' en vertelt dat zij bij de overval en moord was betrokken. Of zij dan conform de waarheid verklaart, is echter een andere zaak. Het lijkt erop dat Julia weinig kennis heeft over de werkelijke toedracht in de nacht van 3 op 4 juli 1994. Als het over de betrokkenen gaat, noemt ze aanvankelijk een toenemend aantal namen, maar vervolgens weer een afnemend aantal namen. Verschillende namen verdwijnen in latere verklaringen weer zonder enig commentaar of een uitleg.

De verhalen van Julia over de voorbereidingen maken gaande de verhoren ook een ontwikkeling door. Aanvankelijk vertelt zij dat Joyce wist dat in Golden Garden een alarminstallatie was. Dat probleem zou worden opgelost door een werknemer van het restaurant op te halen en te dwingen de alarminstallatie uit te schakelen. Let wel: het restaurant had geen alarminstallatie. Het verhaal verandert in het verhoor van 4 mei 1994. Nu gaat het om een 'oud Chinees vrouwtje' dat in de buurt van het restaurant woont en de sleutels van het restaurant zou hebben. Het plan is om haar met een smoesje uit haar huis te halen. De jongens zouden dan met de auto in de buurt blijven om de vrouw af te voeren als ze zou tegenstribbelen. Deze versie van de voorbereidingen sluit, in tegenstelling tot Julia's eerdere versies, keurig aan bij de versies van Joyce en Clarissa.

Wat kan deze drastische verandering in het verhaal van Julia toch verklaren? Bijzonder aan het verhoor van 4 mei is dat verbalisant Heideman niet samen met zijn vaste koppelgenoot Van Amersfoort verhoort. Van Amersfoort is vervangen door Van Zwol. Deze Van Zwol is de helft van het vaste verhoorkoppel van Clarissa. Hij is dus precies op de hoogte van haar

verklaringen. Een redelijke reconstructie lijkt daarom te zijn dat Julia in haar eerste verklaringen vooral aan de praat is gebracht – met of zonder druk – en zij van alles heeft verteld, maar dat slechts een klein deel van haar verhaal per ongeluk overeen kwam met wat de andere meisjes vertelden. Op 4 mei komt Julia met behulp van de kennis van verbalisant Van Zwol echter een stuk dichterbij het relaas van de andere meisjes. De meest gerede verklaring is dat Julia's verhaal op 4 mei vooral door sturing van verbalisant Van Zwol tot stand is gekomen. Geheel kloppend is het verhaal van Julia overigens nog steeds niet: Clarissa is namelijk blijven volhouden dat Julia niets met de gebeurtenissen te maken had.

Op 30 mei verklaart Julia tegen de rechter-commissaris dat zij onder druk is gezet door de verbalisanten en hen daarom heeft verteld wat zij wilden horen. Deze verklaring lijkt een bevestiging van de voorafgaande analyse. Maar wij geven toe: in dezen is de verdachte een suspecte bron. Julia zegt dat zij haar informatie had van de verbalisanten en het dossier dat zij inmiddels via haar advocaat had ontvangen. Als wij de verbalisanten mogen geloven – zij zijn over druk tijdens verhoren een even suspecte bron als de verdachte¹⁶ – stond Julia niet onder druk en zijn haar nooit verklaringen van anderen voorgehouden. Althans, dat zegt verbalisant Van Amersfoort ter terechtzitting bij het Hof een jaar later op 25 april 1995. Als hem vervolgens wordt voorgehouden dat uit de processen-verbaal ten minste één geval blijkt waar hij Julia andermans verklaring voorhield, erkent hij dat ene geval.

Rechercheur Van Ginkel

Van Ginkel is een rechercheur die niet in één van de vaste verhoorkoppels zat. Hij heeft slechts tweemaal een verhoor van de meisjes afgenomen, steeds na een rondrit in de buurt van Golden Garden. In beide verhoren, één van Joyce op 6 mei 1994 en één van Julia op 5 mei 1994, wijzigt de verklaring van de verdachte op een bijzondere manier: de wijziging maakt de verklaring van getuige mevrouw Boonstra aannemelijker. Ter herinnering: mevrouw Boonstra is de getuige die na de uitzending van *Opsporing Verzocht* kwam melden dat zij, kort gezegd, de ontvoering van oma Zhang in de moordnacht heeft waargenomen. Haar verklaring kent ten minste één groot probleem: zij woont langs de gebruikelijke route van oma Zhang van haar huis naar het restaurant. Maar oma is die nacht hoogstwaarschijnlijk

¹⁶ Van Koppen (1998).

niet thuis geweest, want zij paste op de kinderen in het huis van haar zoon, eigenaar Zhang, recht tegenover Golden Garden.

Op 5 mei 1994 nemen verbalisanten Van Amersfoort en Van Ginkel Julia mee naar het huis van oma Zhang. Daarna vertelt ze dat ze oma van haar eigen huis hebben opgehaald en niet van het huis van haar zoon. Dat verhaal neemt Julia de volgende dag weer terug als ze wordt verhoord door haar 'eigen koppel' Van Amersfoort en Heideman. Ze komt dan met een nieuwe versie die overigens ook het verhaal van mevrouw Boonstra mogelijk maakt. Julia zegt dat zij samen met Joyce en Clarissa oma Zhang weglukt bij het huis van haar zoon met een smoes dat er iets aan de hand is met een persoon in haar eigen huis. Daarop gaat oma onderweg naar het tweede huis waar zij dan onderweg door de jongens wordt gegrepen en in de auto wordt geduwd.

Op 6 mei 1994 wordt Joyce bij haar vaste verhoorkoppel weggehaald door Van Ginkel, nu in combinatie met Van Zwol. Zij rijden haar rond in de buurt van Golden Garden. Daarna komt ook Joyce met een opmerkelijke verklaring over de afgelegde route. Vanaf Golden Garden zouden ze in de moordnacht de Nolenslaan zijn overgestoken, om vervolgens een paadje tussen de woningen door te lopen. Daarna is er ergens aangebeld voor de vrouw. Deze beschrijving lijkt erop te duiden dat oma Zhang is opgehaald in de Andreasstraat, de straat van mevrouw Boonstra. Joyce zegt vervolgens: 'Toen u met mij door de Petrusstraat reed, kwam die straat mij bekend voor.' Die straat zou ze met de vrouw zijn ingelopen tot de garageboxen waar ze een pad zijn ingegaan. Toen ze het pad uitkwamen stond daar de auto van de jongens te wachten en werd oma Zhang de auto in gedwongen. Hoewel geen van beide verklaringen echt aansluit op het verhaal van mevrouw Boonstra, zijn het de enige twee verklaringen die erbij in de buurt komen en wijken ze sterk af van eerder (en later) afgelegde verklaringen. Wellicht is dit een mislukte poging geweest om de verklaringen met het verhaal van mevrouw Boonstra in overeenstemming te brengen.

NIEUW SPORENONDERZOEK

Nadat het opsporingsonderzoek begin 1994 is hervat naar aanleiding van de nieuwe informatie van de Haagse CID, worden de verzamelde sporen ook opnieuw onderzocht. Kunnen de nieuwe verdachten – Joyce, Clarissa, Julia, Aldo, Abdoel en Ali – met de sporen in verband worden gebracht met de moord op oma Zhang, is de vraag. Het resultaat van dat onderzoek zal de politie hebben teleurgesteld: geen van de verzamelde sporen van de plaats delict kan op enige manier in verband worden gebracht met de nieuwe verdachten.

Zo worden de hoofdharen onderzocht die zijn gevonden in de broek van oma Zhang en die niet goed pasten bij het haar van het slachtoffer. Zij blijken echter ook niet te passen in het haarpalet van de zes verdachten.

Eenzelfde negatief resultaat wordt gevonden bij de bloedsporen. Uit klassiek bloedonderzoek blijkt dat de bloeddruppel die is gevonden bij de gokkast (spoor 1.04) niet past bij de negen genoemde verdachten. Dna-onderzoek laat zien dat het bloedspoor niet afkomstig kan zijn van Aldo, Abdoel of Ali. Het is derhalve ontlastend voor hen, want deze druppel is vermoedelijk bloed van de dader of één van de daders.

Ook het bloedspoor op de werktafel in de keuken (spoor 2.07) is onderzocht met klassiek bloedonderzoek. Dat levert niets op, ware het niet dat het mogelijk zou kunnen passen bij Abdoel of Karim. Er wordt geen bruikbaar dna uit dat spoor verkregen. Daarmee houdt al het onderzoek naar het bloed op, want met deze analyses zijn de sporen ook geheel verbruikt.

Het T-shirt van het slachtoffer is op een zestal plekken bemonsterd en haar broek op twee plekken. Dat is van belang, omdat Julia vertelde dat Aldo nog op oma Zhang spuugde nadat zij was overleden. De acht sporen worden op dna onderzocht, maar blijken onvoldoende dna te bevatten voor een analyse.

Het letsel van oma Zhang en de verklaringen van de meisjes

Met behulp van de sporen mag dan geen verband zijn gelegd met de verdachten, wellicht past hun verhaal wel bij de resultaten van het technische onderzoek. Om die reden wordt aan patholoog-anatoom Voortman van het NFI gevraagd te beoordelen of de verhalen die Joyce, Clarissa en Julia vertellen, passen bij het letsel dat bij oma Zhang is gevonden. Voortman zegt hierover:

‘In de verklaringen zijn diverse passages waarin geweldsinwerkingen worden beschreven die heel goed de bij de sectie gevonden letsels kunnen verklaren. Met name kan verstikking door mechanische geweldsinwerking als belangrijkste doodsoorzaak worden verklaard en is het ook goed mogelijk dat de overige geweldsinwerkingen voor het intreden van de dood een bevorderende of bespoedigende factor zijn geweest.’

De verklaring van Voortman is niet veelzeggend en bewijst niet dat de meisjes kennis hadden van de manier waarop oma Zhang is vermoord. Daar komt nog iets anders bij. Ten tijde van de verhoren van de meisjes hadden de verbalisanten ook de beschikking over het sectierapport van Voortman en wij kunnen niet uitsluiten dat de meisjes aan de hand van dat rapport zijn verhoord.

De sporen en de verklaringen van de meisjes

Een vergelijking tussen de sporen en de verklaringen van de meisjes levert evenmin een duidelijke aanwijzing op dat de verklaringen juist zijn. Integendeel, een dergelijke vergelijking levert een lange rij van discrepanties op.

Zo zegt Clarissa dat ze van buitenaf door het raam keek en de deur van de keuken op een kier zag staan. Dat kan zij niet hebben gezien, omdat de keukendeur vanaf geen van de ramen zichtbaar is. Joyce zegt dat zij oma Zhang op de vloer van het restaurant zag liggen. Op grond van de sporen weten we dat de daders waarschijnlijk niet met oma in het restaurantgedeelte zijn geweest. Daar zijn namelijk in het geheel geen sporen gevonden. Het restaurantgedeelte is vanaf de weg zichtbaar en het is waarschijnlijk dat de daders met het slachtoffer uit het zicht wilden blijven. Het is dus onwaarschijnlijk dat Joyce oma Zhang heeft zien liggen in het restaurant.

Clarissa spreekt over vallende potten en pannen in de keuken. De werktafel lag volgens haar vol met keukengerei en op de vloer bij het hoofd van oma Zhang lag een wadjang met een lange steel. Ook beschrijft Clarissa hoe ze gedurende een lange tijd veel keukengerei op de grond hoorde vallen. De hele keukenvloer lag vol met potten, pannen en kookgerei en ook vol bloed. Volgens de technische recherche lag er slechts wat keukengerei op de grond, zoals pollepels en schuimspanen, maar geen potten en pannen. Wel lag er een onderdeel van een kooktoestel op de grond en stonden er her en der pannen op de kookunit en werktafels. Geen van de meisjes heeft het ooit over dit kooktoestel gehad.

Joyce en Clarissa zijn het niet eens over de plaats waar oma Zhang in de keuken lag. Joyce zegt dat zij half onder een werkbank lag. Dat klopt. Clarissa zegt echter dat ze aan de korte kant van de kookunit lag, rechts gezien vanaf de ingang. Dit klopt niet. In geen van de verklaringen wordt overigens een correcte beschrijving van de kleding van het slachtoffer gegeven.

Joyce ziet, wanneer ze door het raam kijkt, dat oma Zhang uit het restaurant wordt weggedragen. Clarissa hoort dan iemand roepen 'niet slepen'. Uit het sporenonderzoek blijkt inderdaad dat het slachtoffer is verplaatst. Zij had vuil van de vloer aan de kleding en het lijkt erop dat oma Zhang onder de oksels is vastgepakt. Ook was haar kleding zodanig verschoven dat het erop lijkt dat ze is gesleept.

Er wordt in verschillende verklaringen gesproken over schoten in de keuken. Van schoten zijn echter geen sporen gevonden. Het blijft echter onduidelijk of hier nu echt goed naar is gezocht door de technische recherche. Joyce zegt in sommige verklaringen dat Ali leren handschoenen droeg en de andere jongens handschoenen van plastic of rubber. Er zijn volgens de technische recherche evenmin aanwijzingen voor het gebruik van handschoenen.

DE WERKWIJZE BIJ ANDERE INBRAKEN

De personen die veroordeeld zijn voor de overval op Golden Garden en de moord op oma Zhang zouden ook een aantal andere overvallen en ook inbraken op hun geweten hebben. Als de werkwijze bij die misdrijven sterk lijkt op de werkwijze bij de overval op Golden Garden, zou dat een aanwijzing kunnen zijn dat de zes veroordeelden ook daadwerkelijk Golden Garden hebben overvallen.¹⁷

In het dossier wordt een aantal inbraken en overvallen genoemd die door de groep zou zijn gepleegd. Maar laten wij bij voorbaat duidelijk zijn: deze misdrijven zouden door de groep zijn gepleegd – of dat zeker is, weten we niet – en als dat al het geval zou zijn, weten we nog meestal niet wie uit de groep van elk afzonderlijk misdrijf dader is. Voor zover wij weten is geen van deze misdrijven aan iemand uit de groep ten laste gelegd.

In de nacht van 3 op 4 augustus 1993, een maand na de moord op oma Zhang, wordt ingebroken in een schilderszaak op de Putstraat 28 in Sittard. De inbrekers komen binnen door een lichtkoepel nadat zij een rooster aan de achterzijde van het pand hebben opengebroken. Zij verlaten het pand weer door de voordeur. Zij nemen uiteenlopende spullen mee, zoals een bromfiets, een brommerhelm, een slot, een versterker, een autoradio, een luidspreker, spuitbussen verf en een tapijtreiniger.

Abdoel en Aldo zouden deze inbraak hebben gepleegd. Van die wetenschap is Said de zegsman van de politie. Said is de bedrijfsleider van de shoarmazaak op het Dominicanenplein waar de jongens regelmatig komen. Hij hoort hen over een inbraak in een verfwinkel praten en ziet de jongens met een bromfiets van het gestolen merk. Later wordt bovendien een tapijtreiniger teruggevonden bij Julie van Tilburg. Zij is de vriendin van Aldo op het moment dat hij vastzit voor de moord op oma Zhang.

¹⁷ In Engeland wordt dat *similar fact evidence* genoemd. Zie daarover Mahoney (1993).

De nacht na de inbraak in de schilderszaak, die van 4 op 5 augustus 1993, wordt ingebroken in een reisbureau aan het Dominicanenplein in Sittard. Aan de achterzijde wordt een ruit ingegooid en het rolluik achter de ruit wordt opengebroken. Dat de inbrekers zo hun gang kunnen gaan, mag verbazing wekken, want beide voorgaande nachten is al geprobeerd om een deur aan de achterzijde van het pand te forceren. Bij de inbraak in het reisbureau wordt een kluis gestolen met daarin 740 gulden en computerdisks. Deze kluis wordt door het raam, waarvan de ruiten zijn kapotgegooid, naar buiten getild.

Zowel Joyce als Said maken van deze inbraak melding bij de politie. Volgens Joyce is de inbraak gepleegd door Abdoel en Aldo. Volgens Said is in ieder geval Aldo één van de betrokkenen. Van Abdoel wordt een vingerafdruk gevonden op een plastic tas in het reisbureau.

Weer twee weken later, in de nacht van 17 op 18 augustus 1993, wordt ingebroken bij de dependance van Huize Maria Terlet aan de Keulse Baan in Sittard. In het pand wordt een deur opengebroken. De buitendeur is nog intact, zodat kan worden aangenomen dat de inbrekers daarvan een sleutel hebben. Er worden verschillende kledingstukken, een koffiezetapparaat, een geldkistje en een telefoon weggenomen. Op de muur wordt tijdens de inbraak 'Fuck Terlet' en 'Ik haat Marion' geschreven. Marion is een medewerkster van Huize Terlet.

De inbrekers zijn gezien door een coördinator van Huize Terlet. Hij herkent Julia en Mandy die in deze dependance hebben gewoond. Joyce zegt dat Julia en Mandy de inbraak samen met Linda en Aldo hebben gepleegd. De meisjes hebben haar dat verteld. Later sturen medewerkers van Huize Terlet aan Mandy een brief met de vraag om de gestolen spullen te retourneren.

Op 30 augustus, zo meldt een medewerker van Huize Terlet, zou 'een zelfde inbraak' hebben plaatsgevonden in een andere dependance van Huize Terlet aan de Minister Nelissenstraat. Over de modus operandi van die inbraak hebben wij echter geen gegevens.

Bijna twee maanden later, in de nacht van 22 op 23 oktober 1993, wordt een zwarte Opel Kadett met Duits kenteken gestolen op de Wilhelminastraat in Sittard. De auto wordt nog die nacht total loss gereden tegen een lantaarnpaal op de Maastrichterweg. Eén van de inzittenden raakt waarschijnlijk gewond. Een getuige ziet twee Marokkaanse mannen de auto uitstappen. Zij vluchten weg, overigens niet nadat één van hen de getuige in het gezicht heeft geslagen. Said zegt dat Aldo deze diefstal heeft gepleegd.

Aldo zou hem dat hebben verteld. Aldo zou ook degene zijn die gewond is geraakt.

Op 5 september 1993 wordt op cafetaria Sittard een overval gepleegd. Ali en Mandy zijn vermoedelijk voor deze overval verantwoordelijk; de eerste is er in ieder geval voor veroordeeld. Volgens getuigen zouden ook Julia, Abdoel, Aldo, Ivar Koolstra en een zekere Gallid Suwayh hebben meegedaan. Op 2 oktober 1993 wordt rond sluitingstijd een tweede overval op dezelfde cafetaria gepleegd. Hiervoor komt dezelfde dadergroep in beeld. Aan deze gebeurtenis is opvallend dat in Cafetaria Sittard is geschoten, vermoedelijk met een alarmpistool, en dat de daders vervolgens zonder buit zijn weggevlucht, vermoedelijk omdat zij van het schot zijn geschrokken.

In de maand november 1993 gaat het inbraakalarm af in snackbar Sja-kies Smikkel, het belendende perceel van restaurant Golden Garden. Bij deze inbraak is niets gestolen.

Pas in maart 1994 wordt van deze (poging tot) inbraak aangifte gedaan; waarom zo laat, is ons niet duidelijk geworden.

In het proces-verbaal van de Haagse CID, waarmee de verdenking tegen de verdachtengroep begon, worden nog een paar andere strafbare feiten genoemd. Bij die misdrijven is het niet duidelijk geworden of de verdachten er echt bij betrokken waren. Zo wordt een overval genoemd die vermoedelijk in 1993 is gepleegd op een woning in Sittard waarbij de bewoners onder bedreiging van een vuurwapen gedwongen werden de kluis te openen. Zij werden daarna vastgebonden.

Hoewel over diverse van de hierboven beschreven voorvallen onduidelijkheid bestaat – zowel over de precieze toedracht als over de betrokkenheid van individuen – heeft het er alle schijn van dat de groep waarin Aldo zich in 1993 ophield, zich schuldig heeft gemaakt aan uiteenlopende strafbare feiten. De criminele status van de betrokkenen wordt echter fors aangedikt door de teamleider van het opsporingsonderzoek naar de dood van oma Zhang, Kessens. Hij heeft het over ‘overvallen waarbij steeds zeer grof geweld werd toegepast en waarbij vrijwel steeds gebruik werd gemaakt van vuurwapens, waarmee ook daadwerkelijk werd geschoten’. Later is het zelfs: ‘Bij nagenoeg alle overvallen werd een grote mate van geweld toegepast en werd er meestal ook geschoten.’ Voor onze bewijsvraag is echter relevant of de andere misdrijven een vergelijkbare *modus operandi* hebben als de overval op Golden Garden. Daarbij moet wel in het oog worden gehouden dat de hierboven aangestipte misdrijven plaatsvonden na juli

1993, na de dood van oma Zhang dus. De werkwijze kan anders zijn, omdat de daders hebben geleerd van de overval op Golden Garden of omdat de omstandigheden van de andere misdrijven verschilden van die bij de overval op Golden Garden. Bovendien is veel informatie over die misdrijven vaag of speculatief. Voorts vormt de groep niet een homogeen geheel, maar bestaat veeleer uit verschillende subgroepen.

Wij vonden zowel overeenkomsten als verschillen. Veel van de misdrijven worden gepleegd in een groep, vaak met meer mensen dan nodig is om het misdrijf succesvol te laten verlopen. Dat is ogenschijnlijk een overeenkomst met de overval op Golden Garden. Het grote verschil tussen de overval op Golden Garden en de andere misdrijven is dat de laatste een relatief logische *modus operandi* hebben. De literatuur laat althans zien dat dit type misdrijven op soortgelijke wijzen wordt gepleegd. De overval op Golden Garden is echter in menig opzicht zeer onlogisch, ten minste als wij de verklaringen van de meisjes moeten geloven.

Merkwaardig en atypisch is om te beginnen dat de voorbereidingen van de overval op Golden Garden enkele weken in beslag zouden hebben genomen. Die voorbereidingen vonden echter niet hun weerslag in de uitvoering. Zo komen de jongens, in de versie van Julia, om 2:00 uur aan en moeten dan ongeveer twee uur wachten op Joyce en een dronken Clarissa. Ze blijven gewoon voor de deur van Golden Garden rondhangen. Vreesden zij niet dat ze door getuigen zouden worden gezien? Waren Clarissa en Joyce zo essentieel voor de uitvoering van de overval? Het is in ieder geval vreemd dat geen enkele buurtbewoner of voorbijganger zich later als getuige heeft gemeld bij de politie om te vertellen over dat rondhangen.

Bij de latere inbraken die aan dezelfde groep worden toegeschreven, schrikt men er niet voor terug om een ruitje in te slaan of een deur open te breken. Weliswaar maken in die gevallen de daders zo nu en dan gebruik van sleutels, maar dit zijn steeds sleutels die ze zelf al in bezit hebben, zoals de sleutels van de *dependance* van Huize Terlet en van Sjakies Smikkel. Ook schrikken ze niet terug voor het onklaar maken van een alarm, zoals bij de inbraak bij Sjakies Smikkel. Het is onduidelijk waarom bij Golden Garden niet dezelfde strategie is gevolgd, tenminste: als dezelfde groep dat misdrijf heeft gepleegd. Aan de overval op Golden Garden is eveneens bijzonder dat doelbewust een persoon wordt gegijzeld. De dadergroep gijzelde weliswaar ook bij een overval op Cafeteria Sittard het personeel, maar dat gebeurde omdat de overval gewoon tijdens de openingstijden plaatsvond. Kortom: we kunnen geen werkelijke overeenkomsten vinden tussen

de modus operandi bij de genoemde misdrijven en de overval op Golden Garden.

Aan de overval op Golden Garden ontbreekt ook in menig opzicht de logica, althans in de versies zoals de meisjes die vertellen. Oma Zhang wordt bijvoorbeeld met behulp van een auto thuis opgehaald en naar Golden Garden meegenomen zonder dat er maar een poging is gedaan om waardevolle spullen uit het huis mee te nemen. Ten eerste is onduidelijk waarom oma Zhang met een auto zou moeten worden opgehaald. Ze is immers aan de overkant van de straat en de meisjes zouden dit weten. Het gebruik van de auto is overigens niet in iedere versie van de gebeurtenissen geheel onzinnig. In een aantal verklaringen wordt verteld dat de jongens er vooraf niet van op de hoogte waren waar de meisjes naartoe zouden lopen. Dat zou een reden kunnen zijn om hen met de auto te volgen.

Het ophalen van oma Zhang is om een andere reden nogal merkwaardig. Het over straat meenemen van een tegenspartelende en gillende vrouw brengt risico's met zich mee. Dat moet ten minste gebaseerd zijn op de verwachting dat in het restaurant aanzienlijk meer te halen was dan in het woonhuis waar oma Zhang was. Dat is een vreemde verwachting, omdat het niet gebruikelijk is om de opbrengst 's nachts in een restaurant te bewaren. Over de gokkast heeft niemand het vooraf gehad, volgens de verklaringen van de verdachten.

Nadat oma Zhang volgens plan is opgehaald, komen de jongens plotsklaps tot de conclusie dat ze nu zijn gezien en herkend kunnen worden, zo vertellen de meisjes. Ze zeggen ook dat de jongens vuurwapens bij zich hadden. Toch wordt ervoor gekozen oma Zhang omslachtig door mishandeling en verwurging om het leven te brengen. Die weg is niet alleen omslachtig, maar levert ook nog een grotere kans op het achterlaten van sporen op. Dat zijn sporen die overigens niet zijn aangetroffen. Zelfs als de jongens niet snugger genoeg zouden zijn geweest om dit allemaal te bedenken, dan nog moeten zij zich hebben gerealiseerd dat het doodschieten van oma Zhang een aanzienlijk snellere manier van doden is.

Het is onduidelijk waarom de jongens niet de moeite hebben genomen hun gezicht te bedekken, terwijl toch volgens de meisjes ruim de tijd is genomen voor de voorbereiding. Julia is de enige die in één van haar eerste verklaringen spreekt over bivakmutsen, maar al snel zegt ze dat die niets met deze inbraak te maken hebben. Het nemen van een gijzelaar betekent vrij snel herkenning en als men dat laatste niet wil, betekent het al vrij snel dat de gijzelaar om het leven moet worden gebracht. Uit niets blijkt dat

de daders dat risico wilden lopen omdat er zo'n grote buit tegenover werd verwacht. Overigens wordt er ook in de CID-informatie gesproken over het gijzelen van mensen, waarbij de mensen niet zijn omgebracht. Daaruit volgt dat de verdachten zich daarbij ofwel goed vermomd hebben, ofwel zich van herkenning niets hebben aangetrokken.

De vergelijking tussen de misdrijven kan niet anders dan tot de conclusie leiden dat op grond van de modus operandi geen oordeel kan worden gegeven over de vraag of deze groep de overval op Golden Garden heeft gepleegd. Hier past een mits en een maar. Als wij de meisjes mogen geloven, was de uitvoering van de overval op Golden Garden, ondanks de lange voorbereiding, dermate ondoordacht, dat zo'n uitvoering niet voor herhaling vatbaar is. We kunnen daarom niet uitsluiten dat de misdrijven verschillen omdat de groep van de overval op Golden Garden heeft geleerd.

ALIBI'S VAN TWEE VERDACHTEN

Aldo

De verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia plaatsen Aldo in de nacht van 3 op 4 juli 1993 in Golden Garden. Aldo ontkent dat hij die nacht daar is geweest. Wat hij wel heeft gedaan en waar hij is geweest, kan Aldo zich tegen de tijd dat hij wordt aangehouden niet meer herinneren. Hij denkt dat hij uit is geweest in de binnenstad van Sittard. Dat doet hij namelijk elke zaterdag, zegt hij. En daarna zal hij 's nachts hebben geslapen bij zijn broer, bij wie hij op dat moment woont.

Er zijn echter twee meisjes die beweren dat zij wel weten waar Aldo die nacht was. Als Jennifer Hulsebus in de krant leest over de moord op oma Zhang, vallen haar de initialen A.T. op. A.T. wordt genoemd als één van de hoofddaders van de moord. Dat moet Aldo zijn, want dit past ook in de geruchten die in de buurt rondgaan. Jennifer valt nog iets op in de berichtgeving: de datum van de moord. Zij haalt haar dagboek erbij en leest daar dat zij in de nacht van 3 op 4 juli 1993 verking heeft gekregen met Aldo. Zij zijn van 23:00 tot 3:00 uur samen geweest in De Roemer, een discotheek in Sittard. Aldo heeft Jennifer naar de taxi gebracht en zij is rond 3:10 uur thuisgekomen.

Jennifer gaat met haar dagboek naar haar vriendin Maaïke Spigt. Maaïke kan zich aanvankelijk de nacht niet herinneren. Als ze samen een tijdje erover praten, herinnert ook Maaïke zich weer dat Jennifer rond die tijd verking heeft gekregen met Aldo. Maaïke kende Jennifer die bewuste nacht nog niet. Zij herinnert zich wel dat zij Aldo die avond in het gezelschap van Jennifer zag toen zij rond 0:30 uur De Roemer binnenkwam. Zij weet dit nog omdat het haar verbaasde dat zij Aldo zag in gezelschap van een ander meisje dan zijn verking Renate, die in het dossier overigens niet nader wordt geïdentificeerd.

Maaïke kan zich nu herinneren dat Aldo in ieder geval tot 4:00 uur in De Roemer is gebleven. Dat is namelijk het tijdstip waarop zij naar huis is gegaan en Aldo gedag heeft gezegd. Maaïke kan zich deze avond nog zo goed herinneren omdat haar vriend Beau Fiets op 30 juni 1993 op vakantie is gegaan. Zij is om die reden, in tegenstelling tot andere stapavonden, de daarop volgende zaterdag alleen uitgegaan.

De meisjes zijn er inmiddels van overtuigd dat Aldo de bewuste nacht in De Roemer was. Zij vragen daarom aan de vriend van Maaïke, Beau Fiets, om contact te zoeken met de raadsman van Aldo, mr. Drenth. In augustus 1994 doet Beau dat. Drenth nodigt de meisjes uit op zijn kantoor en samen met een kantoorgenoot ondervraagt hij hen kritisch en diepgaand. Hij doet dat niet nadat hij hen heeft gewezen op het belang van hun verklaringen en de consequenties van het eventueel plegen van meened. De meisjes houden echter vol dat zij de waarheid spreken. Maaïke Spijt is op dat moment drie maanden zwanger en zegt wel gek te zijn om een leugenachtige verklaring af te leggen. Zij zegt ook dat zij zich schuldig zou voelen als zij informatie zou achterhouden en Aldo daardoor wordt veroordeeld. Beide meisjes willen overigens de omgang met Aldo voor hun ouders geheim houden.

Jennifer en Maaïke worden een aantal malen verhoord door de rechter-commissaris. Jennifer vertelt de rechter-commissaris dat zij Aldo al drie jaar kent. Na de nacht van 3 op 4 juli 1993 heeft zij anderhalve maand verkering met hem gehad. Maaïke kent Aldo sinds een jaar of twee. Jennifer stelt kopieën van het dagboekfragment ter beschikking en wil zo nodig ook het originele dagboek voor handschriftonderzoek afstaan, ook al zijn daarin zeer persoonlijke dingen opgetekend.

Het dagboek van Jennifer is echter niet geheel zonder problemen. De datum boven het verhaal over het begin van de verkering met Aldo is veranderd van zaterdag 3 juli in zondag 4 juli. Haar verhaal is dat zij 's nachts rond 3:30 uur in het dagboek schreef en zich toen realiseerde dat het inmiddels 4 juli was geworden. Daarom veranderde ze de datum in 4 juli. Volgens de officier van justitie kan het verhaal van Jennifer best kloppen, maar heeft dit vrijdagnacht plaatsgevonden. Dit betekent dat Aldo zaterdagnacht bij de moord op Zhang aanwezig kan zijn geweest. Jennifer zegt dat de datum inderdaad is veranderd. Dat heeft zij echter diezelfde dag (of de volgende dag) gedaan, zeker niet nadat zij wist dat dit beter uit zou komen voor Aldo. Jennifer zegt dat ze zich wel vaker vergist in de datum bij

het schrijven in haar dagboek. Of dat is onderzocht, hebben wij niet kunnen vaststellen.

Jennifer zegt dat zij er zeker van is dat de ontmoeting met Aldo op zaterdagnacht heeft plaatsgevonden en niet op vrijdagnacht. Zij gaat namelijk nooit op vrijdag uit, wel steevast op zaterdagavond. Er lijkt nog een ander probleem met het dagboek: het is met verschillende handschriften geschreven. Jennifer zegt echter dat zij wel vaker uiteenlopende handschriften gebruikt.

Jennifer is bereid om haar verklaring onder ede te bevestigen. De officier van justitie oefent forse druk op Jennifer uit en zegt dat haar verklaring niet in overeenstemming is met een aantal andere gegevens. Welke gegevens dat zijn, laat de officier van justitie in het midden. Jennifer wordt nadrukkelijk te verstaan gegeven dat zij meined pleegt als zij een leugenachtige verklaring aflegt. Jennifer blijft desondanks bij wat zij heeft gezegd. Nadat de meisjes een tweetal verklaringen hebben afgelegd bij de rechter-commissaris kondigt de officier van Justitie aan dat hij hen direct zal aanhouden voor meined als zij onder ede hun verklaring voor de rechtbank herhalen. En inderdaad: na het afleggen van hun voor de verdachte ontlastende verklaringen ter terechtzitting worden beide meisjes op last van de officier van justitie aangehouden.

De meisjes worden daarna opnieuw verhoord. Maaïke gaat nu twijfelen over de juistheid van de datum. Ze zegt nu dat zij het ook vreemd vindt dat de datum 3 juli is doorgestreept in het dagboek van Jennifer. Ze is volledig afgegaan op het dagboek van Jennifer. Maaïke verklaart nu te beseffen dat de datum cruciaal is voor het moordonderzoek en dat ze daarom beter is gaan nadenken. De beschreven gebeurtenissen kunnen volgens haar ook een week later hebben plaatsgevonden. Ze concludeert: zij heeft Jennifer en Aldo samen gezien in de nacht van 3 op 4 juli of in de nacht van 10 op 11 juli 1993. Op 17 juli 1993 is Maaïke op vakantie gegaan naar Zeeland en daar bevriend geraakt met Jennifer. Maaïke herinnert zich dat zij op 18 juli met Jennifer heeft gesproken. Bij die gelegenheid vertelde Jennifer dat zij pas een paar dagen verkering had met Aldo. De nacht van 10 op 11 juli komt dus ook zeer goed in aanmerking.

Jennifer blijft echter bij haar eerdere verklaringen. Ze heeft de datum aangepast, maar dat is gebeurd op zondag 4 juli 1993 en niet op een later tijdstip. Zij blijft erbij dat zij in het weekend van 3-4 juli 1993 met Aldo in De Roemer was en dat zij in het weekend van 10-11 juli niet uit is geweest.

En ook bij het Hof houden Jennifer en Maaïke hun verhaal vol, ondanks de dreiging van vervolging voor meeneed.

Aldo zelf kan zich aanvankelijk, zoals gezegd, niet herinneren waar hij die nacht was. Bij het Hof zegt hij dat hij, wanneer hij daarover nadenkt, zich herinnert dat er op de bewuste dag een braderie plaatsvond. Hij heeft in de buurt van het Dominicanenplein rondgelopen en is daarna op stap geweest. Hij herinnert zich dan ook dat hij die dag verkering kreeg met Jennifer Hulsebus. Hij is tot sluitingstijd in De Roemer gebleven, rond 4:00 uur 's nachts. En zo staat het door Maaïke en Jennifer aangedragen alibi lijnrecht tegenover de verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia. Het openbaar ministerie en later de rechtbank en het Hof geloven de laatsten en verwerpen het alibi. Daarbij wordt wel heel gemakkelijk aan de kern van de discussie voorbijgegaan. De discussie had namelijk moeten gaan over de vraag of de door Jennifer beschreven avond wel die van 3 op 4 juli was. De officier van Justitie meent een dag eerder, maar dat wordt door zowel Jennifer als Maaïke tegengesproken. Zij gaan namelijk nooit op vrijdag uit. Maaïke aarzelt, maar haar aarzeling heeft niet betrekking op de avond van de week maar op de specifieke *zaterdag* waarop zij Jennifer en Aldo in De Roemer heeft gezien. Wanneer de ontmoeting niet in de nacht van 3 op 4 juli maar een week later zou hebben plaatsgevonden, dan had Jennifer haar dagboek geheel moeten herschrijven. Zij schreef daarin namelijk vrijwel elke dag en het dagboek is een ringbandschrift waarin het bijna onmogelijk is om nieuwe bladen in te voegen.

Als men het alibi verwerpt, vergt dat nog een aanname, namelijk dat Jennifer en Maaïke ten behoeve van Aldo bereid zijn een geheel verhaal te fabriceren en dit vol te houden onder de nogal heftige dreiging van vervolging voor meeneed door de officier van justitie. Van een gefabriceerd verhaal zou men echter ook verwachten dat het een veel beter alibi zou verschaffen. Nu leveren de meisjes een alibi tot 3:15 uur voor Jennifer en 4:00 uur voor Maaïke. Dat alibi maakt ouderschap van Aldo weliswaar onwaarschijnlijk, maar sluit dat niet geheel uit.

Abdoel

Tijdens de zitting bij het Hof worden de zaken van Aldo, Ali en Abdoel gezamenlijk behandeld. De raadsman van deze laatste, mr. Diederik, voert drie getuigen ten tonele, te weten Ivar Koolstra, Annabel Berelta en Floris Blom. Tezamen vertellen zij een verhaal dat aan Abdoel een alibi geeft. De raadsman van Aldo gebruikt dit alibi eveneens in het pleidooi voor zijn

cliënt. Zijn redenering is dat de zaken van Ali, Abdoel en Aldo niet van elkaar kunnen worden gescheiden en vrijspraak voor de een automatisch tot vrijspraak voor de ander zou moeten leiden.

Ivar, Annabel en Floris komen pas laat, na de veroordeling door de rechtbank, met hun voor Abdoel ontlastende verhaal. Zij realiseren zich pas laat dat zij de nacht van 3 op 4 juli bij Abdoel waren.

In het weekend van 2 tot 4 juli 1993 is Ivar met proefverlof uit het Huis van Bewaring. Een document van het Huis van Bewaring bevestigt dit. Op 1 juli is hij jarig geweest en dat wordt het weekeinde in Sittard gevierd. Op zaterdagavond 3 juli hebben Annabel en Abdoel een feestje georganiseerd in het huis van de oma van Annabel. Dat is minder vreemd dan het lijkt, want zij is ook de oma van Ivar. Ivar is namelijk een volle neef van Annabel.

Annabel vertelt dat zij rond middernacht in Sittard is gaan stappen met haar vriend Floris en met Ivar en Abdoel. Zij bezoeken de Knieper en blijven daar tot een uur of twee, sluitingstijd. Volgens Annabel nemen zij dan een taxi direct terug naar het huis van oma. Ivar verklaart echter dat hij eerst een broodje gaat eten bij Panache, terwijl de andere drie zo'n 15 à 20 minuten buiten op hem wachten. Vervolgens wachten zij wederom 20 minuten op een taxi en rijden terug naar het huis van oma. Rond 3:00 uur komen zij daar aan.

Volgens zowel Ivar als Annabel is het feest nog bezig als zij aankomen bij het huis van oma. Ivar zegt dat oma en de neefjes al liggen te slapen. Het gezelschap feest nog even door, tot het dag wordt. Uiteindelijk gaan Annabel en Floris slapen. Of dat in het huis van oma is of dat zij naar haar eigen huis gaan, wordt niet duidelijk. Wel zegt Annabel dat zij Abdoel uit laat vlak voordat ze gaat slapen. Zij vertelt niet waar hij naartoe gaat; zij weet dat misschien niet.

Ivar zegt echter dat hij met twee aanwezige ooms en Abdoel nog zeker twee uur, tot het licht wordt, beneden heeft zitten praten. Uiteindelijk gaat hij naar bed en ook Abdoel blijft bij hem slapen. Wederom is het niet duidelijk waar zij slapen, in het huis van oma of dat van Ivar.

De verschillen tussen de verhalen van Ivar en Annabel duiden erop dat zij in ieder geval niet hun verklaringen op elkaar hebben afgestemd. Dit geldt ook voor de derde alibigetuige, want Floris vertelt weer een enigszins ander verhaal. Hij is inderdaad op het verjaardagsfeestje van Ivar geweest en heeft daar Abdoel ontmoet. Volgens hem vindt dit feestje echter plaats op de officiële verjaardag van Ivar, te weten op 1 juli. Welke dag van de week dat was, weet hij zich niet meer te herinneren. Het was een donder-

dag, weten wij. Ivar heeft hem enkele dagen tevoren daarvoor telefonisch uitgenodigd vanuit het Huis van Bewaring. Hij kan zich niet herinneren na het feestje thuis uitgegaan te zijn in de stad. Hij herinnert zich wel dat er verder is gefeest in de garage van zijn tante. Hij weet dat zijn vrienden daarbij waren, maar heeft geen idee of ook Abdoel aanwezig was. Hij verklaart 'de hele nacht gebleven te zijn, maar wel bij zijn vriendin'. Hoe lang Abdoel gebleven is, weet hij niet meer.

Dit is merkwaardig. En lastig, want welke verklaring is nu waar? Als we afgaan op de versie van Ivar heeft Abdoel een sluitend alibi en kan hij dus niet aanwezig zijn geweest bij de overval. Ivar is immers de hele avond en nacht, totdat het licht werd, in het gezelschap van Abdoel gebleven en deze is vervolgens bij hem blijven slapen.

Ook de versie van Annabel geeft Abdoel een goed alibi. Haar versie wijkt af van die van Ivar in de zin dat zij Abdoel uitzwaait als hij naar huis vertrekt in plaats van dat hij blijft slapen, zoals Ivar beweert. Maar wat overblijft, is dat het gezelschap na twee uur uit de binnenstad vertrekt en dan in het huis van oma doorfeest 'tot de volgende dag'. Aangenomen dat zij hiermee bedoelt dat het licht begint te worden, heeft Abdoel hiermee een alibi tot een uur of vijf. De Schaloenstraat is ruim vijf kilometer verwijderd van het huis van de oma van Annabel en Ivar.

Volgens de versie van Floris vindt het feestje plaats op 1 juli, wat dus geen alibi oplevert voor Abdoel. Van dit onderdeel van zijn verklaring kunnen we met zekerheid zeggen dat het onjuist is, want op donderdag 1 juli zat Ivar nog gedetineerd in Zeeland; zijn verlof ging pas vrijdag 2 juli in. De versie van Floris wijkt op meer punten sterk af van de andere twee verklaringen.

Hoewel er een aantal andere getuigen voorhanden was, de twee ooms bijvoorbeeld, heeft de politie niet de moeite genomen naar aanleiding van de alibiverklaringen nader onderzoek in te stellen. Ook zijn de drie alibigetuigen niet geconfronteerd met de verschillen tussen hun verklaringen.

De verklaring van Floris lijkt het minst geloofwaardig. De verhalen van Annabel en Ivar komen sterk met elkaar overeen en bieden een alibi. De vraag is echter in hoeverre zij betrouwbare getuigen zijn. Ivar maakt immers deel uit van dezelfde, delinquente, vriendengroep als Abdoel. Het is bovendien vreemd dat zowel Annabel als Ivar pas ten tijde van de behandeling van de zaak bij het Hof met hun verklaring naar voren komen. In dit verband mag niet onvermeld blijven dat wanneer Aldo op 29 april 1994 als verdachte van de moord op oma Zhang wordt bestempeld, hij en Ivar geza-

menlijk zijn gedetineerd in Rotterdam. Uit de in beslag genomen briefwisseling blijkt dat de twee in de gevangenis met elkaar in contact staan. Een groot aantal brieven is zelfs gericht aan Ivar en Aldo tezamen. Ivar moet dus al voor de behandeling bij de rechtbank hebben geweten dat Aldo en Abdoel verdacht waren. Toch meldt hij zich pas bij de advocaat als de zaak bij het Hof dient, en niet eerder.

Resumerend kan worden gesteld dat de manier waarop is omgesprongen met de alibi's van twee van de drie hoofdverdachten in deze zaak ernstig te wensen overlaat. De officier van justitie lijkt er bij voorbaat van uit te zijn gegaan dat de alibi's onbetrouwbaar waren. Ook de uitspraken van de rechter en het Hof wekken de indruk dat de alibi's weinig kans van slagen hadden.

De zaak-Tarziki staat overigens niet op zichzelf. De positie van alibi's in het strafrecht lijkt sowieso niet sterk en hun impact op de bewijsgaring is doorgaans gering. Het heeft er veel van weg dat alibigetuigen, zeker wanneer zij in directe relatie tot de verdachte staan, kritischer worden benaderd dan getuigen à charge die worden opgeroepen door het openbaar ministerie. Terwijl niets erop wijst dat de verklaringen van de laatsten betrouwbaarder zijn dan die van alibigetuigen. In de zaak-Tarziki is dat maar zeer de vraag.

HET SCHULDIGE SCENARIO

In dit hoofdstuk bespreken wij het scenario dat Aldo en de overige medeverdachten schuldig zijn aan de overval en de dood van oma Zhang. We volgen de lijn van redeneren die zowel door de rechtbank als het Hof is gevolgd. Aan het einde van het hoofdstuk beoordelen we de kracht van het bewijs zoals zich dat tegen Aldo c.s. heeft aangediend.

Het scenario van het openbaar ministerie

De overval op Golden Garden past in de optiek van het openbaar ministerie en de rechtsprekende instanties in een patroon van inbraken en andere vermogensdelicten waaraan de groep zich in 1993 schuldig heeft gemaakt. Ter voorbereiding op de overval vinden zo'n twee weken voor 3 juli 1993 besprekingen plaats op de Oudeweg. Aan die gesprekken nemen Aldo, Ali en Abdoel deel en van de meisjes in ieder geval Joyce en Julia. Omdat het gemakkelijk binnenkomen is met een sleutel, wordt afgesproken dat Joyce uitzoekt waar de eigenaar woont.

Op de avond van 3 juli is Joyce met Clarissa op stap. Ze zijn naar de shoarmatent op het Dominicanenplein geweest en daarna de stad in. Zij komen Ali tegen en spreken met hem af dat ze tussen 2:00 en 2:30 uur in de Schaloenstraat bij Golden Garden zullen zijn. Joyce moet dan zorgen voor de eigenaar met de sleutel.

De jongens gaan die nacht samen met Julia rond 2:00 uur naar de Schaloenstraat. Ondertussen heeft Clarissa te veel gedronken en is misselijk geworden. Hierdoor en doordat de auto niet wil starten komen zij veel later dan afgesproken bij Golden Garden aan. De jongens en Julia hebben dan inmiddels anderhalf tot twee uur op hen staan wachten.

De volgende stap is het ophalen van de eigenaar. Clarissa weet waar die woont en gaat met Joyce en Julia naar diens huis. Zij steken de Nolen-slaan over en bellen aan bij het huis van de eigenaar, het eerste huis in de

Rembrandtstraat. Oma Zhang doet open, want zij is op de kinderen aan het passen. Omdat oma weinig tot geen Nederlands verstaat, maken zij haar met gebaren en het roepen van 'Golden Garden' duidelijk dat oma mee moet komen. Oma herkent wellicht de meisjes van Sjakies Smikkel, de snackbar naast Golden Garden waar Clarissa en Joyce werken, vertrouwt ze misschien daarom en loopt vrijwillig mee.

Bij Golden Garden wordt oma Zhang geconfronteerd met de jongens. Het begint haar dan te dagen dat haar onheil te wachten staat en ze zet het op een gillen. De jongens beginnen haar te slaan om haar de mond snoeren, maar dat heeft een averechts effect. De jongens weten de sleutel van oma af te pakken en gaan via de deur van het afhaalcentrum naar binnen.

De jongens gaan met oma naar binnen om haar te dwingen de dagopbrengst van Golden Garden af te geven. Die blijkt helemaal niet in het restaurant te zijn. De jongens ontsteken in woede en realiseren zich dat alles vergeefse moeite is geweest. Als troostprijs breken zij de gokkast in het afhaalgedeelte open. Ondertussen zijn de jongens dermate gefrustreerd dat zij hun agressie nog sterker op oma botvieren, misschien onder invloed van alcohol of drugs.

Oma ligt inmiddels gewond op de grond. De jongens zijn bang dat oma opvalt als ze daar blijft liggen. Dus besluiten ze oma naar de keuken te verslepen. In de keuken zet het geweld zich voort. Al het lawaai in de keuken heeft de belangstelling gewekt van Clarissa en Joyce, die op de uitkijk staan, en zij gaan ook naar binnen. Zij zijn getuige van de zware mishandelingen van oma.

De jongens zijn inmiddels bang dat oma hen erbij zal lappen en vinden dat oma dood moet. Een poging van Joyce om de jongens ertoe te bewegen oma te laten leven, mag niet baten. Oma moet dood. Eén van de jongens verwurgt oma, waardoor zij uiteindelijk overlijdt. Voor alle zekerheid geeft één van de jongens oma daarna nog een klap tegen haar hoofd. Tot slot wordt het lichaam van oma nog beroofd van de sieraden. De groep verlaat Golden Garden. Julia rijdt met de jongens weg en Clarissa en Joyce gaan slapen in de flat van Govert in dezelfde straat.

Bij de rechtbank

De officier van justitie legt Aldo primair moord op oma Zhang ten laste en subsidiair doodslag. Als strafverzwarende omstandigheid brengt de officier van justitie naar voren dat de moord of doodslag vergezeld is gegaan van andere strafbare feiten, te weten wederrechtelijke vrijheidsberoving (art 282 Sr.) en diefstal in vereniging (artt. 310, 311 en 312 Sr.).

Het verweer van de verdachte is vooral gebaseerd op de tegenstrijdigheden in de verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia. Het tweede anker waarvoor de verdediging gaat liggen betreft het alibi dat door Jennifer Hulsebus en Maaïke Spigt is aangedragen. De rechtbank is echter niet overtuigd door de verdediging. Inderdaad, de verklaringen van de meisjes bevatten discrepanties en leugens, vindt de rechtbank, maar zij komen toch in grote lijnen met elkaar overeen. Aan de alibiverklaringen hecht de rechtbank daarentegen weinig geloof omdat in het dagboek van Jennifer dag en datum zijn gewijzigd en Maaïke ruim één jaar later nog op de minuut nauwkeurig weet te vertellen wat zij die nacht van 3 op 4 juli heeft gedaan en wie zij toen heeft gezien. De rechtbank overweegt overigens ook dat als het alibi van Jennifer en Maaïke klopt, het slechts een alibi is tot ongeveer 3:55 uur. Als Aldo op dat moment vanuit de binnenstad van Sittard naar de Schaloenstraat is gegaan, kan hij toch nog het misdrijf hebben gepleegd. Oma Zhang is immers na 4:15 uur overleden. Aldo wordt op 2 november 1994 veroordeeld door de rechtbank.

Hij wordt vrijgesproken van moord, want de rechtbank acht voorbedachte rade niet bewezen. De rechtbank veroordeelt hem wel voor doodslag. Volgens de rechtbank heeft Aldo oma gewurgd, haar tegen het lichaam geslagen, geschopt en gestompt en haar met voorwerpen geslagen, waardoor oma Zhang is overleden. De strafverzwarende omstandigheden – wederrechtelijke vrijheidsberoving en diefstal in vereniging – acht de rechtbank ook bewezen. Aldo krijgt twaalf jaar gevangenisstraf.

De rechtbank wijdt in het vonnis uitgebreide bewijsoverwegingen aan de zaak.¹⁸ Bij de opsomming van de bewijsmiddelen begint de rechtbank eerst met allerlei bewijsmiddelen waaruit de gewelddadige dood van oma Zhang blijkt en de omstandigheden van haar dood. De betrokkenheid van

18 In de bewijsoverwegingen komen ook de verklaringen van Raf Redraging aan de orde, die wij nog niet bespraken. Dat doen wij ook niet hier, maar bij de onschulddige scenario's, want de ontlastende verklaringen van Raf Redraging mochten de rechtbank niet overtuigen.

Aldo wordt gestoeld op verklaringen van Julia, Clarissa en Joyce, maar ook op die van Mandy en Linda.

Bij het Hof

In hoger beroep volgt de advocaat-generaal de rechtbank in eerste aanleg: het openbaar ministerie acht bewezen dat Aldo, Abdoel en Ali doodslag hebben gepleegd op oma Zhang. Dat bewijs wordt geheel gedragen door de verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia. Hun verhalen moeten wel behoedzaam worden beschouwd, vindt de advocaat-generaal, en wel om de volgende twee redenen. Julia heeft haar bekennende verklaring bij de rechter-commissaris ingetrokken en de verklaringen van Joyce en Clarissa vertonen in het oog springende verschillen en vooral de verklaringen van Joyce zijn inconsistent.

Julia heeft haar verklaringen bij de rechter-commissaris ingetrokken omdat ze die naar eigen zeggen had afgelegd onder druk van de verhorende rechercheurs. De advocaat-generaal vindt dit niet erg aannemelijk. De rechercheurs zijn hierover verhoord en zij houden vol dat zij geen druk hebben uitgeoefend. Zij zouden veeleer op professionele wijze open vragen hebben gesteld.

De advocaat-generaal voert extra argumenten aan om geloof te hechten aan de oorspronkelijk door Julia afgelegde verklaringen. Zij zou tijdens de verhoren namelijk tal van bijzonderheden hebben prijsgegeven die de verhorende ambtenaren in het geheel nog niet bekend waren en die later bleken overeen te stemmen met de inhoud van verklaringen van andere getuigen. Als voorbeelden hiervan noemt de advocaat-generaal onder andere: de namen van de medeverdachten, de manier waarop de getuigen Joyce en Clarissa werden berispt over hun late aankomst bij de plaats delict en de toedracht van de vrijheidsberoving van het slachtoffer. Of de advocaat-generaal hier gelijk heeft, is nog maar de vraag. Toen Julia voor het eerst werd verhoord, eind april 1994, waren de verhorende ambtenaren op de hoogte van de namen van de medeverdachten, want die stonden in het proces-verbaal van de Haagse CID waarmee de vervolging van de verdachten begon. Bovendien waren die namen al gevallen tijdens de veelvuldige verhoren van Joyce en Clarissa. Daarin was de informatie over de reactie op hun late aankomst en de toedracht van de vrijheidsberoving van oma Zhang ook al ruimschoots aan de orde gekomen. Wat de advocaat-generaal bestempelt als intieme informatie die onbekend was bij de verbalisanten, was dat dus helemaal niet.

Een derde argument voor het waarheidsgehalte van de verklaring van Julia zegt de advocaat-generaal te ontleen aan Wagenaar,¹⁹ die twee criteria voorstelde waaraan getoetst kan worden of een bekentenis valide is: (1) de afwezigheid van onmogelijkheden en (2) de aanwezigheid van intieme kennis. Aan die criteria zou de bekentenis van Julia voldoen.

Ook hierover kan worden getwist. De bekentenis van Julia bevat wel degelijk onmogelijkheden. Zo zou Ali met vers gestolen bankbiljetten naar buiten zijn gekomen. De dagopbrengst was niet meer aanwezig in het restaurant, dus de enige bron voor dat geld is de opengebroken speelautomaat geweest. Het mag een feit van algemene bekendheid genoemd worden dat in speelautomaten geen bankbiljetten zitten, maar slechts munten. Julia zegt in haar bekentenis ook dat zij het huis aan de Pennickstraat 18 herkent als het huis waar oma Zhang is opgehaald. Wij weten echter zeker dat oma is opgehaald in het huis van haar zoon aan de Rembrandtstraat. Welke intieme kennis – het tweede criterium – de bekentenis van Julia zou bevatten, hebben wij niet kunnen achterhalen. Zij verklaart namelijk niets dat niet al eerder door Joyce of Clarissa of beiden is verteld aan de politie.

Over de verklaringen van Clarissa en Joyce is de advocaat-generaal minder stellig positief. Zij vertonen op uiteenlopende onderdelen verschillen. Bovendien kennen de verhalen van Joyce en Clarissa elementen die niet waarschijnlijk zijn of zelfs onmogelijk. Zo is het heldenverhaal van Joyce waarin zij probeert oma Zhang te reanimeren erg onwaarschijnlijk. De advocaat-generaal werpt daarom de vraag op of de verklaringen van Joyce en Clarissa wel gebruikt kunnen worden voor de bewijsvoering. De advocaat-generaal vindt van wel. Zijn afweging gaat als volgt.

De verschillen in de verklaringen kunnen zijn ontstaan doordat de herinnering van de getuigen zich heeft moeten vormen in een chaotische nacht. Als gevolg van de spanning die de gruwelijke gebeurtenissen met zich mee moeten hebben gebracht, kan het zijn dat de perceptie van de getuigen van het gebeurde anders is geweest. Daarbij is het geheugen feilbaar en kunnen er allerlei onjuistheden in de herinneringen zijn geslopen.

De advocaat-generaal geeft een wel zeer vrije interpretatie van wat wij weten over waarneming en geheugen van getuigen.²⁰ Het klopt dat getuigen feilbaar zijn, maar de verschillen tussen de verklaringen van Joyce,

19 In feite zijn deze criteria afkomstig uit het boek van Crombag, Van Koppen & Wagenaar (1992). Zij worden vermeld op p. 166 van het betreffende boek.

20 Zie hierover Van Koppen, Hessing, Merckelbach & Crombag (2002).

Clarissa en Julia zijn dermate groot, dat zij niet meer kunnen worden verklaard met de emoties en de chaos van het moment. Wij komen hierop nog terug.

De verschillen tussen de verklaringen van de getuigen laten eerder zien dat zij waarheidsgetrouw zijn, want zij onderstrepen, aldus de advocaat-generaal, dat de verklaringen niet op elkaar zijn afgestemd.²¹ De meisjes geven ook pas na verschillende verhoren openheid van zaken. Dat is volgens de advocaat-generaal gebruikelijk bij getuigen die zichzelf met hun verhaal belasten; die geven gaande de verhoren vaak steeds meer openheid van zaken. Dit is heel iets anders dan de draaiende verdachte die dan weer dit en dan weer dat verklaart.

Dit laatste doet vermoeden dat de advocaat-generaal niet echt kennis heeft genomen van de verhoren. Joyce, Clarissa en Julia beschuldigen elk al vrij snel in de eerste verhoren de drie jongens van de moord. In de loop van de verhoren geven zij echter steeds andere versies van hun eigen aandeel. In die versies zit echter geen toenemende mate van zelfbeschuldiging.

De advocaat-generaal somt een aantal redenen op waarom de verklaringen van de getuigen Joyce, Clarissa en Julia wel voor het bewijs zouden mogen worden gebruikt. Ten eerste heeft elk van de drie getuigen over de grote lijn en over de werkelijk vitale onderdelen, uit eigen beweging en grofweg gelijkkluidend verklaard. Ten tweede staat vast dat onderdelen van de getuigenverklaringen onomstotelijk overeenstemmen met vaststaande gegevens, zoals het tijdstip van overlijden van het slachtoffer.

Ten derde zijn de onderdelen van de verklaringen omkleed met plausibele redenen, zoals voor de verlate aankomst van Joyce en Clarissa op de plaats van het misdrijf. Ten slotte vinden de getuigenverklaringen voor wat betreft bijkomende maar niet onbelangrijke omstandigheden steun in de verklaringen van derden, zoals die van Mandy en Linda over de pogingen van de hoofdverdachten om derden op agressieve wijze in voor hen gunstige zin te beïnvloeden. De kern van de verklaringen blijft onaangetaast en kunnen voor dat gedeelte als betrouwbaar en geloofwaardig voor het bewijs worden gebruikt.

21 De advocaat-generaal spreekt steeds over getuigen, maar de meisjes zijn natuurlijk gewoon medeverdachten. De betiteling als getuige is gebaseerd op een juridische constructie die wij weldra bespreken.

Welke waarde moet worden gehecht aan deze opsomming van de advocaat-generaal? Wordt zijn eerste argument – de verklaringen stemmen in grote lijnen en op vitale onderdelen met elkaar overeen – niet sterk tegengesproken? Een essentiële gebeurtenis is toch wel wie het slachtoffer uiteindelijk om het leven heeft gebracht. Zelfs hierover verschillen Joyce en Clarissa van mening. Ook verklaren de meisjes uiteenlopend over de route die ze zouden hebben gelopen om het slachtoffer op te halen, uit welk huis het slachtoffer is opgehaald en wie daarbij aanwezig was.

De advocaat-generaal vindt ook dat de verklaringen overeenstemmen met hetgeen objectief vaststaat. Het probleem in deze zaak is echter dat er zo weinig vaststaat. Zo hanteert de advocaat-generaal het tijdstip van overlijden als een vaststaand gegeven. De lijkschouwer noemt echter een ruime marge van vier uur. En zelfs die periode is kwestieus, nu de lijkschouwer zelfs niet basale gegevens heeft verzameld die nodig zijn om het tijdstip van overlijden vast te stellen, zoals de temperatuur van het lichaam van oma Zhang en de temperatuur van de omgeving. De lijkschouwer deed dat op het handje en voelde met de hand dat de temperatuur van het slachtoffer was gedaald. Een dergelijke incompetente manier van gegevens verzamelen kan toch moeilijk als serieus bewijs worden opgevoerd.

De advocaat-generaal bespreekt aan het einde van zijn requisitoir ook het sporenonderzoek. Dat het resultaat van het onderzoek niets belastends heeft opgeleverd voor de verdachten wettigt nog niet de conclusie dat dit resultaat ontlastend zou zijn, vindt hij. Dit zou enkel het geval zijn als de aangetroffen sporen duidelijk in de richting van anderen zouden wijzen.

Het Hof veroordeelt Aldo en zijn twee maten, net als de rechtbank, op basis van de verklaringen van Joyce, Clarissa en Julia. Het Hof gaat in op verweren van de verdediging. De advocaat van Aldo had aangevoerd dat verklaringen van medeverdachten niet voor het bewijs mogen worden gebruikt op grond van artikel 341 Wetboek van Strafvordering. De verdediging heeft daarin gelijk, en voor die regel zijn goede argumenten. Medeverdachten – dat wil zeggen degenen die verdacht worden medeplichtig te zijn of mededader – hebben nogal eens de neiging om het eigen aandeel in het misdrijf leugenachtig kleiner te maken ten koste van de andere verdachten. Het verweer van de verdediging wordt echter met enig juridisch kunst- en vliegwerk door het Hof verworpen:²²

22 Zie hierover Crombag et al. (1992), p. 443.

‘Het Hof verwerpt dit verweer, omdat slechts sprake is van een medeverdachte, als die samen met een verdachte op dezelfde aanklacht in dezelfde instantie tegelijk in gevoegde zaken terechtstaat. Dit is niet het geval met betrekking tot de gehoorde getuigen in de onderhavige zaak.’

De door het Hof gevolgde redenering houdt in dat de zaken tegen de verschillende medeverdachten verschillende zaaknummers hebben gekregen en formeel van de zaak tegen Aldo zijn afgesplitst. Daarmee zijn de meisjes geen medeverdachten meer, aldus het Hof.

Het tweede verweer van de verdediging is dat de verklaringen van de drie meisjes onbetrouwbaar zijn. Bovendien: Julia heeft haar verklaring nog ingetrokken ook. Het Hof vindt daar het volgende van:

‘Julia is door de politie langdurig verhoord. Zij heeft in die tijd diverse verklaringen afgelegd. Zij heeft tijdens deze verhoren verklaard over tal van bijzonderheden, die later bleken overeen te komen met de inhoud van de overige bewijsmiddelen. Pas op 30 mei 1994 heeft Julia bij de rechter-commissaris deze verklaringen ingetrokken onder de enkele mededeling dat zij die verklaringen onder druk had afgelegd en dat zij slechts heeft verklaard wat verhoerende rechercheurs haar zouden hebben voorgehouden.

Het Hof acht deze enkele mededeling van Julia bij de rechter-commissaris onaannemelijk, gelet op het feit, dat Julia, die reeds eerder in andere zaken door de politie is verhoord en dientengevolge daarin de nodige ervaring heeft opgedaan en derhalve weet wat de gevolgen kunnen zijn van het afleggen van een bekenkende verklaring, zichzelf niet ten aanzien van een feit, waarop – zelfs voor de rol als medeplichtige – een grote sanctie is gesteld, onnodig zal belasten, enkel omdat zij onder druk zou zijn gezet.

Het Hof acht de hiervoor voor het bewijs gebezigde verklaringen van Julia dan ook geloofwaardig.

Zoals gezegd komen de door Julia afgelegde verklaringen op hoofdpunten onder meer overeen met die van de getuigen Joyce en Clarissa. Ook deze – hiervoor tot bewijs gebezigde – verklaringen zijn zeer gedetailleerd en niet in strijd met de overige bewijsmiddelen. Deze getuigen hebben – onafhankelijk van elkaar – verklaringen afgelegd die over de grote lijn en over de werkelijk vitale onderdelen van het

gebeuren gelijklopend zijn en die in onderdelen met plausible redenen zijn omkleed, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot de verlate aankomst van hen op de plaats van het misdrijf. Alle getuigen zijn onafhankelijk van elkaar met de namen van de verdachte, Abdoel en Ali als de daders van dit misdrijf gekomen. Ook Joyce en Clarissa hebben door hun verklaringen zichzelf belast. Zij zijn voor hun aandeel in de onderhavige zaak reeds onherroepelijk veroordeeld.

Ter terechtzitting is gebleken dat er in de verklaringen van Joyce en Clarissa wel verschillen zitten en dat deze elementen bevatten die niet waarschijnlijk zijn en/of onmogelijk lijken te zijn, doch het Hof is van oordeel, dat dit niet in de weg staat om deze verklaringen, die in de kern ervan onaangetast blijven, voor dat gedeelte als betrouwbaar en geloofwaardig voor het bewijs in deze zaak te gebruiken als hierboven is gedaan.'

Het alibi van Aldo wordt ten slotte door het Hof, samen met de verklaringen van Jennifer Hulsebus en Maaïke Spigt, gepasseerd, omdat de verklaringen hieromtrent niet als sluitend en geloofwaardig worden aangemerkt.

Het Hof bezigt voor een groot deel dezelfde bewijsmiddelen als de rechtbank. Een bespreking daarvan slaan wij dus over. Er is echter een aantal verschillen met de bewijsvoering door de rechtbank. Het Hof gebruikt niet de verklaringen van Mandy en Linda. Het Hof bezigt ook slechts twee verklaringen van elk van de meisjes voor het bewijs, waarvan Joyce en Clarissa er beiden één hebben afgelegd ter terechtzitting bij het Hof.

De kracht van het bewijs tegen Aldo

Na de veroordeling door het Hof gaat Aldo nog in cassatie bij de Hoge Raad, maar dat beroep wordt verworpen. De veroordeling van het Hof blijft dus in stand. Had het Hof gelijk met die veroordeling? We lopen nogmaals kort het bewijs langs.

In de bewijsconstructie van het Hof zit een inconsequentie. De verklaringen van Julia, Joyce en Clarissa worden geloofd, terwijl geen geloof wordt gehecht aan de alibiverklaringen van Jennifer Hulsebus en Maaïke Spigt. Dat mag vreemd heten, want de laatste twee meisjes hebben geen belang bij het afleggen van een valse verklaring, de andere drie meisjes daarentegen wel.

De verklaringen van Jennifer en Maaïke zijn belangrijk. Men zou kunnen zeggen dat zij Aldo slechts een alibi verschaffen tot 4:00 uur. Oma

Zhang is volgens de lijkschouwer tussen 4:15 en 8:15 uur overleden. Aldo zou dan geen alibi hebben voor de eigenlijke doodslag. De alibiverklaringen zeggen echter wel iets over de verhalen van Julia, Joyce en Clarissa. Deze meisjes zeggen allen dat zij met de jongens om 2:00 uur bij Golden Garden hadden afgesproken en dat Joyce en Clarissa te laat waren. En niet alleen waren de meisjes ruim te laat, maar voordat oma Zhang om het leven is gebracht, werd zij ook nog opgehaald en langdurig mishandeld. Als wij de alibiverklaringen van Jennifer en Maaïke geloven, maakt dat tegelijkertijd de verklaringen van Julia, Joyce en Clarissa ongeloofwaardig. En op die verklaringen steunt de veroordeling van Aldo geheel. De processen-verbaal van die verklaringen laten echter zien dat deze veel discrepanties en leugens bevatten. Wij bespraken die al uitgebreid.

De politie zegt dat er uitgebreid sporenonderzoek is uitgevoerd op de plaats delict. Toch is van Aldo noch van zijn kompanen enig spoor gevonden in het restaurant. Nu is het een bekend adagium in forensisch onderzoek: *absence of evidence is not evidence of absence*, een uitspraak die wordt toegeschreven aan Carl Sagan. En het onderzoek laat zien dat op de plaats delict, de keuken van het restaurant, verbazend weinig sporen zijn gevonden. Er is echter wel één dna-profiel dat ontlastend is voor de verdachten en dat is de druppel bloed bij de speelautomaat. Die druppel is niet afkomstig van één van de verdachten, maar vermoedelijk wel daderbloed. Dat betekent dat dit bloed ofwel afkomstig is van iemand die met de veroordeelden meedeed, maar door hen anoniem wordt gehouden, ofwel van iemand die de veroordeelden niet kennen.

ONSCHULDIGE SCENARIO'S

Misschien is Aldo, zoals hij zelf altijd heeft volgehouden, inderdaad onschuldig. Als dat het geval is, zijn hoogstwaarschijnlijk zijn maten Ali en Abdoel dat eveneens.²³ Er lijkt een aantal scenario's van de moord mogelijk waarin de jongens in het geheel niet voorkomen, maar die toch de verhalen van de meisjes verklaren. Eén van die scenario's bespraken wij al: een moord die door mensen in het Chinese milieu is gepleegd. Op de vraag of een dergelijk scenario zich verdraagt met de bekende verklaringen van de meisjes komen wij weldra terug. Er is een tweede onschuldige scenario, namelijk dat waarin weliswaar de moord niet is gepleegd door iemand uit het Chinese milieu, maar waarin ook de jongens noch de meisjes iets met de overval op Golden Garden te maken hebben. Dat scenario is niet erg waarschijnlijk, al was het alleen maar omdat een dergelijk scenario veel onwaarschijnlijke en niet houdbare aannames vergt. Eén van die aannames is dat de meisjes, terwijl zij onschuldig en niet betrokken zijn, ook voor zichzelf belastende verklaringen afleggen. Dat scenario slaan wij dus over.

Scenario 1: de meisjes beschermen anderen

Eén van de mogelijke scenario's is dat de meisjes hun verklaringen afleggen om anderen dan de drie jongens te beschermen. Dit kan zijn omdat zij samen met deze anderen de overval en moord pleegden of omdat zij kennis hebben van de betrokkenheid van die anderen, maar er zelf niets mee te maken hebben gehad. Er is een aantal argumenten dat dit scenario onder-

23 Natuurlijk is ook nog een scenario denkbaar waarin niet alle jongens bij de overval en doodslag betrokken waren, maar slechts één of twee van hen. Aldo zou er in dat geval niet alleen door de meisjes, maar ook door zijn vrienden zijn 'bijgelapt'. Desgevraagd zegt Aldo dit scenario voor onmogelijk te houden. We gaan er hier dan ook niet op in.

steunt. Over wie die anderen zouden kunnen zijn, tasten wij geheel in het duister. Het dossier biedt geen namen voor die mogelijke anderen.

Het verhaal over de overval en moord door Aldo, Ali, Abdoel, Joyce, Clarissa en Julia komt vooral van Joyce. Zij zou dus in ieder geval betrokken moeten zijn bij het afschermen van die anderen. Joyce zegt in 1994 dat ze in haar eerste verklaringen vlak na de moord, toen zij nog getuige was, de politie op een dwaalspoor heeft willen brengen. Ook andere mensen bevestigen dat Joyce's eerste verklaringen vals zijn, maar hoe zij aan die wijsheid komen, vertellen zij niet. De omgeving vindt Joyce in ieder geval een leugenachtige meid. Joyce zelf zegt dat ze de valse verklaringen heeft afgelegd om Aldo, Ali en Abdoel te beschermen. Maar ze zou ook anderen hebben kunnen beschermen.

Joyce en Clarissa zijn in de moordnacht in de Schaloenstraat. Zoveel is zeker, want zij gaan in de flat van vriend Govert in die straat slapen. Laten wij vervolgens aannemen dat oma Zhang aan komt lopen. Daarvoor zijn twee argumenten. Ten eerste ging oma Zhang vaak 's nachts naar Golden Garden om te gokken op de automaat of om spullen te halen. Zo vreemd is dat niet; alleen deze nacht gaat zij haar dood tegemoet. Ten tweede zou dit kunnen verklaren waarom aan de verhalen van de meisjes over het ophalen van oma Zhang geen touw is vast te knopen. Dat ophalen heeft eenvoudigweg nooit plaatsgevonden.

Dit scenario geeft een verklaring voor de bizarre verhalen van Joyce en, in wat mindere mate, van Clarissa waarmee zij de politie proberen af te leiden van de werkelijke toedracht. Vooral als Joyce en Clarissa een rol hebben gespeeld naast de mensen die ze beschermen, verklaart dit hun bereidheid om voor medeplichtigheid veroordeeld te worden. Als de waarheid boven water zou komen, zou wellicht blijken dat de meisjes een grotere rol hebben gespeeld bij de overval en de doodslag dan nu is aangenomen. Dat is ook een goede reden om de werkelijke daders buiten schot te houden. Zij zouden immers de werkelijke rol van Joyce en Clarissa kunnen onthullen. Joyce en Clarissa worden hierbij geholpen door het feit dat Aldo, Ali en Abdoel stelselmatig hun aandeel in het gebeuren ontkennen en daarmee de deur tot een alternatief scenario afsluiten. Het blijft echter vreemd dat de meisjes niet beter samenwerken bij het afleggen van de verklaringen als zij samen een derde persoon willen beschermen. Het gebrek aan samenwerking kan echter worden verklaard doordat zij niet op hun aanhouding waren voorbereid. Het onderzoek door de politie lag immers stil: tijd om gerustgesteld weer adem te halen. Wanneer de meisjes vrij onverwachts

in handen van de politie geraken, worden ze in beperkingen gezet, zodat ze niet meer met elkaar kunnen overleggen over hun verklaringen.

We kunnen echter ook niet uitsluiten dat de meisjes in hun eigen verhalen verstrikt zijn geraakt. Misschien hebben ze wel over hun verklaringen afspraken gemaakt, maar hebben zij zich daarbij niet gerealiseerd dat het onderling afstemmen van verklaringen heel lastig is. Onderzoek laat zien dat liegende 'getuigen' vaak niet doorzien welke vragen hen kunnen gaan worden gesteld en welke afspraken ze dus over de antwoorden moeten maken.²⁴ Dat uiteindelijk zulke uiteenlopende verklaringen van de meisjes op papier zijn gekomen, kan ook te maken hebben met de verbalisanten. De meisjes werden elk door een eigen koppel politiemensen verhoord die naar het zich laat aanzien niet allemaal goed op de hoogte waren van het onderzoek en niet met elkaar communiceerden.

Het afschermen van andere personen zou kunnen zijn ingegeven door verschillende motieven. Een eerste en voor de hand liggend motief is angst. Dit is ook de reden die de meisjes geven voor het in eerste instantie in bescherming nemen van de jongens, die ze later wel beschuldigen. Wellicht is deze angst oprecht, maar wordt hij veroorzaakt door bedreigingen door anderen: de werkelijke daders. Een tweede motief kan sympathie zijn. Hun vriendjes zijn dan de voor de hand liggende werkelijke daders. Zo is daar Govert die in dezelfde straat woont als waarin Golden Garden gelegen is. Hij was in Berlijn, is het verhaal, maar uit het dossier blijkt niet dat de politie dat ook maar enigszins heeft gecontroleerd. Het motief om vriendjes af te schermen kan overigens prima samengaan met het motief om van die 'lastige Marokkanen' af te komen, die hen zo terroriseerden aan de Oude-weg. Met die lastige Marokkanen wordt – wij schreven het al – bedoeld de groep jongens waarvan ook een Surinamer en een Turk deel uitmaken.

Ten slotte zouden de meisjes kunnen zijn omgekocht. Dat lijkt een niet erg waarschijnlijke optie. De meisjes zijn er uiteindelijk zeer genadig vanaf gekomen met lichte straffen. Maar dat wisten zij aanvankelijk, vlak na de aanhouding, natuurlijk nog niet. Zij zaten er voor roofmoord en het bedrag waarmee hun verklaringen zouden zijn gekocht, moet wel erg hoog zijn geweest om de bij roofmoord behorende gevangenisstraf te compenseren.

24 Zie Strömwall, Granhag & Jonsson (2003).

Scenario 2: De meisjes hebben het gedaan

Joyce en Clarissa gaan na een avond stappen in de flat van Govert slapen. Zij komen in de Schaloeënstraat oma Zhang tegen van wie zij weten dat zij bij het goed lopende restaurant Golden Garden hoort. Een plan is snel geboren en de uitvoering daarvan wordt even snel gestart. Het is een plan dat ook uitvoerbaar is voor twee meisjes, want oma Zhang is geen sterke tegenstander. Zij wurgen oma, zij mishandelen haar en zij stelen de speelautomaat leeg. De beschuldigingen tegen de drie jongens liggen voor de hand, want zij bieden niet alleen een vehikel om de eigen rol kleiner te maken, maar ook om van die lastige jongens af te komen.

Een belangrijk probleem in dit scenario, dat voor het overige veel van het bewijs verklaart, is de rol van Julia. Dat Julia samen met Clarissa en Joyce de overval zou hebben gepleegd, is niet erg waarschijnlijk. Julia was namelijk niet goed bevriend met de andere meisjes en ging eigenlijk alleen om met de jongens, Mandy en in mindere mate met Linda. Het is dus niet waarschijnlijk dat Julia daar samen met de meisjes midden in de nacht was. Het is evenmin waarschijnlijk dat zij oma Zhang volgens een vooraf beraamd plan samen met Joyce en Clarissa heeft overvallen.

De enige versie waarin Julia een rol zou kunnen spelen, is een geraamde overval waaraan ook andere meisjes van de Oudeweg 92 hebben meegedaan. Mandy en Linda gingen enerzijds met Joyce en Clarissa en anderzijds met Julia om. Een van die twee – of beiden – zou het verband tussen de meisjes hebben kunnen aanbrengen om een overvalplan te beramen. In dat geval had het echter voor de hand gelegen dat Linda en/of Mandy aan de overval zou hebben meegedaan. Dat lijkt niet het geval, omdat er bij hun deelname geen reden lijkt waarom Joyce en Clarissa hen niet ook als mededader zouden noemen. In alle gevallen zijn Linda en Mandy – terecht of onterecht – buiten schot gehouden.

Er zijn meer argumenten die tegen dit scenario pleiten. Ten eerste zijn er de verklaringen die de meisjes afleggen. Wanneer ze werkelijk de overval hebben gepleegd, zouden ze vermoedelijk hun verhalen veel beter op elkaar hebben afgestemd. Ze hadden gemakkelijk een sluitend verhaal kunnen creëren waarmee de dreiging om als medeplichtige te worden aangemerkt en veroordeeld kon worden afgewend. Waarom beschuldigen ze zichzelf, waarom vertellen zij onsamenhangende verhalen over het ophalen van oma Zhang?

Ten tweede is het de vraag of de meisjes, zeker in een scenario waarin Joyce alleen tegenover oma Zhang komt te staan, werkelijk in staat wa-

ren om oma Zhang op deze wijze om te brengen. Daarvoor is meer nodig dan kracht alleen. Iemand wurgen is niet alleen fysiek moeilijk, maar is ook voor de dader bijzonder confronterend.

Ten derde ligt het niet voor de hand dat Joyce en Clarissa juist een restaurant gaan overvallen dat pal naast de snackbar ligt waar zij beiden werken. De kans op herkenning is dan wel erg groot. Tegelijkertijd geeft dit wel een sterk motief om oma Zhang na de overval om het leven te brengen.

Ten vierde worden Joyce en Clarissa niet in verband gebracht met allerlei andere criminele activiteiten. Eigenlijk kunnen ze hoogstens in verband worden gebracht met de inbraak in Sjakies Smikkel, maar dan niet als uitvoerders, maar als voorbereiders. Julia wordt in de CID-informatie echter wel met veel andere criminele activiteiten in verband gebracht.

Tot slot hebben de meisjes wel erg veel foutieve daderkennis. Als wij dat wegstrepen, kan erover worden gediscussieerd of daarna nog voldoende controleerbaar juiste daderkennis overblijft. Aan de vreemde en onjuiste verklaringen van de meisjes kan overigens debet zijn geweest dat zij zich hebben laten sturen door de verbalisanten die ook niet altijd van de feitelijke toedracht op de hoogte waren.

Er is echter ook een aantal argumenten dat het scenario ondersteunt dat de meisjes de overval op Golden Garden zelf hebben gepleegd, zonder deelname van de jongens. Ten eerste geven de meisjes zichzelf een rol bij de roofmoord. Dat is nogal wat, zeker wanneer je er niets mee te maken hebt. Nu komen valse bekentenissen voor. Hoe vaak dat het geval is, weten we niet. De kans dat drie valse bekentenissen in een enkele zaak voorkomen is echter geringer. Tegelijkertijd moeten de meisjes het grootste deel van de tijd gedurende hun verklaringen aan het liegen zijn, want anders kunnen alle discrepanties en onjuistheden niet worden verklaard. Zo wordt Julia als deelnemer niet genoemd door Clarissa en wel door Joyce. Is daarvoor niet de meest eenvoudige verklaring dat de meisjes bezig zijn de schuld op anderen te schuiven? Op dezelfde manier biedt deelname van de jongens weer meer mogelijkheden voor de meisjes om hun eigen rol te bagatelliseren.

Een volgend argument betreft het feit dat de meisjes – om met de advocaat van Aldo te spreken – ‘potige tantes’ zijn die fysiek zeker in staat moeten worden geacht om oma Zhang om het leven te brengen. Daar hebben ze de jongens niet voor nodig. Ook hebben ze waarschijnlijk eerder deelgenomen aan criminele activiteiten of die zelf uitgevoerd. De meisjes zijn bovendien de bewuste nacht in de Schaloenstraat geweest. Ze heb-

ben kennis over Golden Garden en de familie Zhang vanwege hun werk in Sjakies Smikkel.

Een laatste argument is de daderkennis van de meisjes. De meisjes hebben informatie over de overval en de moord die buitenstaanders wellicht niet zouden hebben, al is het zeker niet uit te sluiten dat ze deze informatie van de rechercheurs hebben gekregen of goed 'gegot' hebben tijdens het verhoor.

Scenario 3: Redraging

Er is nog een laatste scenario denkbaar waarin de jongens geheel geen rol spelen in de overval op Golden Garden. Dit scenario is afkomstig van Raf Redraging. Raf is in augustus 1994 een medegedetineerde van Aldo en Ali in het Huis van Bewaring in Sittard. Raf schrijft een brief waarin hij beschrijft hoe hij betrokken zou zijn geweest bij de moord op oma Zhang. Hij vertelt dat hij in de eerste week van juli 1993, een nacht van zaterdag op zondag rond 4:00 of 5:00 uur een zekere Ahmed Alkadi, Mefta Morabit, en een meisje, Jacqueline, heeft zien inbreken in Golden Garden met een valse sleutel. Vervolgens kwam er een vrouwtje aanlopen, die probeerde de inbrekers tegen te houden. Volgens Raf is zij erg mishandeld door de inbrekers en waarschijnlijk overleden.

Bij de rechter-commissaris zegt Raf dat hij deze brief onder bedreiging van Ali en Aldo heeft geschreven en niets met de moord te maken heeft. Hij kan zelf helemaal niet schrijven. Aldo heeft de brief opgesteld en onder bedreiging heeft Raf hem overgeschreven. Aldo geeft toe dat hij inderdaad Raf het een en ander op papier heeft laten zetten, maar alleen maar om ervoor te zorgen dat Raf met zijn verhaal naar zijn advocaat zou gaan.

Er zijn echter twee medegedetineerden, Aiden Derti en Ali Kurtak, die beiden verklaren dat zij in het Huis van Bewaring Raf uit eigen beweging over de moord op oma Zhang hebben horen vertellen. Volgens Aiden heeft Raf gezegd dat hij samen met Mefta, een blond meisje en nog iemand bij een Chinees heeft ingebroken. Raf zou in die nacht in een rode Opel, om ongeveer 4:00 à 4:30 uur voor de deur van Golden Garden hebben gezeten. Hij zou zelf niet Golden Garden zijn binnengegaan, maar wel hebben gehoord dat er is geslagen en gespuugd. Volgens Raf zou ook de gokkast zijn opengebroken en zou daar 1500 gulden uit zijn gehaald.

Ook medegedetineerde Ali Kurtak legt een verklaring af over dat wat hij Raf in het Huis van Bewaring uit eigen beweging over de moord op oma Zhang heeft horen vertellen. Volgens Ali Kurtak zou Raf hem verteld hebben

dat hij wist wie er verantwoordelijk waren voor de moord op oma Zhang. Hij zou er namelijk die nacht bij zijn geweest. Raf zou verteld hebben dat hij in de nacht van de moord in een Opel Kadett is blijven zitten en dat twee Marokkaanse jongens en een meisje het restaurant zijn binnengegaan. Raf zou van de Marokkaanse jongens hebben gehoord dat er 1500 gulden uit de gokkast zou zijn weggenomen en dat er een vrouw zou zijn doodgeslagen. Beide mannen zeggen dat Aldo en Ali na dit gesprek vaak tegenover Raf over de moord op Zhang begonnen. Ze wilden dat hij hiermee naar hun advocaten zou gaan. Raf begon zich hierop volgens de mannen terug te trekken en zei er dan weer wel bij geweest te zijn en dan weer niet.

Het bedrag van 1500 gulden is niet erg waarschijnlijk gezien het onderzoek door de politie. Volgens de tellerstanden heeft in de gokautomaat f 965,75 gezeten. Dat is zo'n f 500 minder dan Raf beweert.

Ter terechtzitting bij het Hof vertelt Raf dat hij na zijn ontslag uit het Huis van Bewaring – dat was op 12 september 1994 – heeft gehoord door wie de moord werkelijk is gepleegd. Dat zijn jongens uit de Wolfhagen in Sittard. Hij heeft dit gehoord van Antilliaanse jongens. Raf zegt verder in het Huis van Bewaring uit zichzelf te zijn begonnen met spreken over de moord. Hij heeft de meeste details over de moord zelf verzonnen. Als dat klopt heeft hij wel opvallend veel details correct 'verzonnen'. Dat hij de brief heeft overgeschreven van een voorbeeld dat Aldo hem heeft aange-reikt, wordt niet betwist.

Het is lastig de uitspraken van Raf op waarde te schatten. Het hangt ervan af wie de bron is van de informatie, hoe betrouwbaar deze bron is en hoe betrouwbaar Raf zelf is. Hij komt met twee verschillende scenario's. Bij het eerste is hij vrij concreet en met dit verhaal komt hij schijnbaar uit zichzelf. De informatie waar hij mee komt, sluit echter wel opvallend netjes aan op de informatie die Aldo en Ali uit het dossier hebben. Het tweede scenario is een stuk minder concreet en komt pas een jaar later, nadat iedereen over hem heen is gevallen naar aanleiding van zijn eerste versie. In ieder geval noemt hij niet de groep daders die nu veroordeeld is. Het is onduidelijk in hoeverre de politie de door Raf gegeven informatie heeft nagetrokken. Er is geen reden om zonder meer aan te nemen dat het onzin is wat Raf vertelt en men moet er rekening mee houden dat er een kern van waarheid in zit.

CONCLUSIE

In dit boek zijn zowel het opsporingsonderzoek als de rechtsgang in de zaak van de moord op oma Zhang geanalyseerd. Daarbij is een aantal problemen aan het licht gekomen. In de eerste fase van het opsporingsonderzoek hebben politie en justitie, voor zover uit het dossier duidelijk is geworden, voornamelijk nagelaten om nader onderzoek in bepaalde richtingen te verrichten. Bijvoorbeeld naar het personeel van restaurant Golden Garden, de kok Wei Deng of de ober Kelvin, en met name de geheimzinnige heer Ting. Bovendien is in die fase veel waarde gehecht aan de verklaringen van getuige Joyce, die achteraf gezien eerder in twijfel hadden kunnen worden getrokken, zeker gezien het feit dat de groep waarvan Joyce deel uitmaakte op dat moment bij de politie Sittard al bekend stond als een 'criminele ben-de'. In de tweede fase van het onderzoek is het voornaamste probleem geweest dat de politie handelingen heeft verricht die zij beter na had kunnen laten. De grote druk die op de verdachten is uitgeoefend, het vertrouwen in de vreemde en tegenstrijdige verklaringen van de meisjes, en het zich blindstaren op de personen die op dit moment verdacht waren, hebben er in ieder geval niet toe geleid dat de rechtbank en het Hof van voldoende *overtuigend* bewijsmateriaal zijn voorzien.

Naast het feit dat de verklaringen van de drie meisjes op veel wezenlijke punten onjuist, inconsistent en tegenstrijdig zijn, betreffen het verklaringen van medeverdachten. Deze omstandigheid maakt het gebezigde bewijs dubbel onbetrouwbaar. Er is voorzichtigheid geboden indien men afgaat op een verklaring van een medeverdachte. Zij heeft immers op voorhand een motief om niet naar waarheid te verklaren. Er zou op zijn minst ander bewijs moeten zijn, los van de verklaringen van de medeverdachten, waarmee het scenario dat de verdachte schuldig is, kan worden onderbouwd. In deze zaak is dit andere bewijs niet voorhanden. Het openbaar ministerie en de rechtsprekende instanties hebben ten onrechte veel waarde gehecht aan het feit dat de verklaringen van de ene medeverdachte op een aantal punten worden ondersteund door de verklaringen van de an-

dere medeverdachten. Waar men te gemakkelijk aan voorbij is gegaan, is het gegeven dat het bewijs op deze manier wordt ondersteund door bewijs dat aan dezelfde twijfel is onderworpen. Het bewijs zou pas overtuigend genoemd mogen worden als er verklaringen of feiten voorhanden zijn die niet aan twijfel onderhevig zijn.

Ook het onderzoek naar het alibi van Aldo verdient geen schoonheidsprijs. De alibigetuigen Jennifer en Maaïke zijn van begin af aan niet serieus genomen en onder zeer grote druk gezet om hun verklaringen in te trekken of aan te passen. Ook heeft de aanhouding van de meisjes ter zitting bij de rechtbank niet bijgedragen aan een onbevangen kennisneming van de rechter.

Rechtbank en Hof hadden om bovengenoemde redenen niet tot een veroordeling van Aldo mogen komen. Er was sprake van gerede twijfel en Aldo is daarom ten onrechte veroordeeld.

Op de vraag wie er schuldig is aan de moord in Golden Garden moeten wij het antwoord schuldig blijven. Wel hebben we enkele scenario's aangedragen die minstens zo waarschijnlijk zijn als het scenario op basis waarvan Aldo is veroordeeld. We laten het verder aan de lezer over om zijn of haar eigen oordeel te vellen over de werkelijke toedracht van de moord in Golden Garden.

LITERATUUR

- Crombag, H.F.M., P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar. (1992). *Dubieuze zaken: De psychologie van strafrechtelijk bewijs*. Amsterdam: Contact.
- Horselenberg, R., H. Merckelbach, H.F.M. Crombag & P.J. van Koppen. (2002). Getuigen helpen herinneren. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (pp. 445-464). Deventer: Kluwer.
- Koppen, P.J. van (1998). Bekennen als bewijs: Bedenkingen bij het verhoor van de verdachte. *Justitiële Verkenningen*, 24 (4), 61-73.
- Koppen, P.J. van & H. Elffers. (2006). De mythe van het DNA-bewijs. *Advocatenblad*, 86, 607-618.
- Koppen, P.J. van, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.). (2002). *Het recht van binnen: Psychologie van het recht*. Deventer: Kluwer.
- Koppen, P.J. van & W.A. Wagenaar. (2002). Herkennen van gezichten. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (pp. 543-572). Deventer: Kluwer.
- Leistra, G. & P. Nieuwebeerta. (2003). *Moord en doodslag in Nederland 1992-2001*. Amsterdam: Prometheus.
- Mahoney, R. (1993). Similar fact evidence and the standard of proof. *Criminal Law Review*, 1993, 185-199.
- Nieuwebeerta, P. & G. Leistra. (2007). *Dodelijk geweld: Moord en doodslag in Nederland*. Amsterdam: Balans.
- Poot, C.J. de, R.J. Bokhorst, P.J. van Koppen & E.R. Muller. (2004). *Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Strömwall, L.A., P.A. Granhag & A.-C. Jonsson. (2003). Deception among pairs: 'Let's say we had lunch and hope they will swallow it!' *Psychology, Crime, and Law*, 9, 109-124.
- Wagenaar, W.A. & N. Veefkind. (1992). Comparison of one-person and many-person lineups: A warning against unsafe practices. In: F. Lösel, D. Bender & T. Bliesener (red.), *Psychology and law: International perspectives* (pp. 275-285). Berlin: De Gruyter.
- Wolters, G. (2002). Herinneren door getuigen. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing & H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (pp. 397-415). Deventer: Kluwer.

BIJLAGE: DE PERSONEN

Naam

Rol

Slachtoffer

T. Zhang

Slachtoffer. In tekst oma genoemd

Verdachten

Ahmed Alkadi

Wordt beschuldigd door Raf Redraging

Ali Benasker

Ontkennende verdachte. Is veroordeeld

Karim Boussaboun

Verdachte. Niet vervolgd

Malko Bakkal

Verdachte. Niet vervolgd

Linda Cartaya

Verdachte. Niet vervolgd

Mandy Hamels

Verdachte. Niet vervolgd

Joyce van Halstijn

Bekennende verdachte. Is veroordeeld.
Aanvankelijk belangrijke getuige

Abdoel Laytham

Ontkennende verdachte. Is veroordeeld

Julia van de Lateringen

Bekennende verdachte. Is veroordeeld.

Mefta Morabit

Wordt beschuldigd door Raf Redraging

Clarissa Nagteren

Bekennende verdachte. Is veroordeeld.

Garik Suwayh

Verdachte, zou een overval hebben meegepleegd.
Wordt alleen door Mandy genoemd

Ahmed (Aldo) Tarziki

Ontkennende verdachte. Is veroordeeld

Said Yabsib

Ex-vriend van Linda

Chinese getuigen

Kelvin (bijnaam van Fong Cheng)

Ober in restaurant Golden Garden in Sittard

Familie Cheng

Wordt door Ting genoemd

Wei Deng

Kok in restaurant Golden Garden in Tongeren

Sying Huang

Schoondochter van slachtoffer

Naam	Rol
Chong Kong Long	Kok in restaurant Golden Garden in Sittard
Chi Li	Serveerster in restaurant Golden Garden in Sittard
Ting Liao	Hulpkok in restaurant Golden Garden in Sittard
Chen Zhang (opa)	Echtgenoot slachtoffer
Cong Zhang	Familie van slachtoffer, restauranthouder in Maastricht
Chang Zhang (eigenaar Zhang)	Zoon slachtoffer, eigenaar restaurants Golden Garden in Sittard en in Tongeren
Kiang Zhang	Dochter slachtoffer en zus eigenaar Zhang
Fai She	Kok in restaurant Golden Garden in Sittard
Kuan-Yin Ting	Eigenaar restaurant in Maastricht
Park Tao	Kok in restaurant Golden Garden in Sittard
Guang Yin	Hulpkok in restaurant Golden Garden in Sittard

Getuigen rond verdachten

Annabel Berelta	Alibigetuike van Abdoel Laytham
Casper Bosman	Eigenaar belendende snackbar Sjakies Smikkel
Floris Blom	Alibigetuike van Abdoel Laytham
Nina Bronkhorst	Vriendin van Julie van Tilburg
Aiden Derti	Gedetineerde, door rechter-commissaris gehoorde getuige
Beau Fiets	Vriend van alibigetuike Maaïke Spigt
Govert	Vriendje van Clarissa. Zit ten tijde van moord vermoedelijk in Berlijn
Anthony Groot	Vriend van Linda Cartaya
Jennifer Hulsebus	Alibigetuike van Aldo Tarziki, verdacht van meeneed
Davey Kok	Bewoner Oudeweg 92
Ivar Koolstra	Alibigetuike van Abdoel Laytham
Ali Kurtak	Gedetineerde, door rechter-commissaris gehoorde getuige
Alexander van Meer	Vriend, bij wie Clarissa en Joyce in de moordnacht op bezoek waren

Naam***Rol***

Raf Redraging	Gedetineerde die beschuldigende brief schreef
Maaike Spigt	Alibigetuige van Aldo Tarziki, verdacht van meeneed
Julie van Tilburg	Vriendin van Aldo Tarziki

Niet betrokken getuigen

Mevrouw Boonstra	Getuige, zag oma Zhang lopen
Aron Jacobi	Getuige, zag mensen voor restaurant
Sander Weerts	Getuige

Rechercheurs

Wouter van Amersfoort	Rechercheur
Lucas van Agt	Rechercheur
Florian van den Braber	Rechercheur
Remy van Ginkel	Rechercheur
Albert Heideman	Rechercheur
Loek Kessens	Teamleider rechercheteam
Chiel Mooij	Rechercheur
Sebastiaan van Niekerk	Rechercheur
Maarten de Rie	Rechercheur
Alfred Schaper	Technisch rechercheur
Anton van Zwol	Rechercheur

Officials

Mr. Diederer	Advocaat van Abdoel Laytham
Mr. Drenth	Advocaat van Aldo Tarziki
M. Voortman	Patholoog-anatoom Gerechtelijk Laboratorium